

LLUC

novembre-deseembre 84

n.º 718

200 pts.

Això era i no era...

LA LITERATURA INFANTIL I JUVENIL

Si els seus estalvis són petits, raó de més per beneficiar-se del nostre servei "ESTALVI TERCERA EDAT". Tindrà la confiança d'un bon banc i traurà un bon rendiment dels seus diners.

Per a nosaltres, la Tercera Edat és la primera. I ho demostrarem cada dia.

ESTALVI TERCERA EDAT
Un estalvi de primera

Per poc que hi posi, en traurà molt.

LLUC

NOVEMBRE-DESEMBRE 84
N.º 718

LLUC

Revista bimestral
ANY LXIV

Direcció:

PP. Missioners dels Sagrats Cors
Monestir de la Real
Ciutat de Mallorca

Edita:

OBRA CULTURAL BALEAR

Informació i correspondència:

Apartat de Correus n.º 619
Telèfon 22 32 99
Palma

Director:

Bartomeu Suau Tugores

Conseller-Delegat:

Ramon Ballester i Vives

Caps de Redacció:

Josep M. Llompart
Pere Llabrés i Martorell

Secretari de Redacció:

Jordi Valls i Casas

Consell de Redacció:

Gabriel Janer Manila
Josep M. Palau i Camps
Antoni Quintana
Gaspar Valero i Martí
Priam Villalonga de Cantos
Catalina Mir i Fullana

Subscripció: 960 ptes. anuals
Estranger: 1.150 ptes. anuals
Preu de l'exemplar: 200 ptes.

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

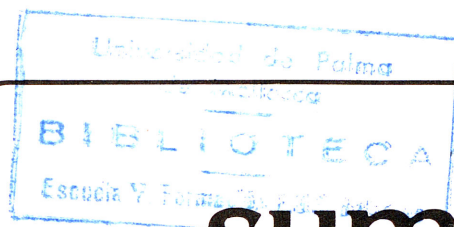
Imprimeix:

 taller gràfic ramon

Balmes, 39 - Tel. 25 44 32
Palma

Dipòsit legal: P.M. 276-1958
I.S.S.N.: 0211-092X

Portada: Joan Guerra

sumari

Pàg.

- 2 **EDITORIAL: Campanya de normalització lingüística, a la fi!**
Aquest número és dedicat especialment a la literatura infantil, en l'avinentesa de celebrar-se a la ciutat de Mallorca les «Primeres jornades del llibre infantil i juvenil en llengua catalana» (14-15 desembre), organitzades pel Departament de Pedagogia de la nostra Universitat.
- 3 Gabriel Janer Manila ençata el tema: **El relat oral.**
- 6 **El llibre infantil com a element d'intervenció socio-educativa**, per Ramon Bassa.
Un article prou interessant amb valuosos suggeriments i referit a la nostra realitat illenca.
- 12 **Tendències de la literatura infantil actual: un intent d'anàlisi**, per Núria Ventura.
- 15 **El llibre català per a infants i adolescents: evolució i tendències**, per Francesc Cubells i Salas. Ens ofereix una visió del contingut de la literatura infantil catalana.
- 22 Francesc Boada escriu: **Entre la pedagogia i la literatura, amb permís de la imatge.**
- 26 Aurora Díaz Plaia comenta **Els premis literaris per als llibres infantils en català**, en fa una valoració positiva i presenta la nòmina dels premis atorgats fins ara.
- 29 **El llibreter animador, una figura que incideix en la formació de lectors i en la difusió dels llibres.** Pep Duran descriu una engrescadora experiència seva a Mataró i a la seva comarca.
- 31 Francesc Aguiló, el gran impulsor del nostre teatre per a infants, escriu: **Pels camins i les places: la festa del teatre.**
- 34 **L'ESGLÉSIA NOSTRA** dedica les seves planes aquest mes a un tema de punyent actualitat: **La Teologia de l'Alliberament, vista des de Mallorca.** Escriu Llorenç Tous.
- 38 Enguany també l'Obra Cultural de «la Caixa» ha organitzat una **setmana de cinema històric**, que és la setena, sobre el tema de la **Revolució Francesa**. Vegeu-ne el programa molt interessant i amb tots els detalls que acompanyaran la projecció dels films.
- 40 **La pintura de la postmodernitat**, per Jaume Torres i Estradé. Una anàlisi lúcida del que s'esdevé en el món de l'art pictòric.
- 43 **Índex de LLUC 1984** (Per autors).

INFORMACIÓ ALS LECTORS

D'acord amb l'article 24 de la Llei de Premsa i d'Impremta, feim constar que la revista LLUC és propietat de la Congregació de Missioners dels Sagrats Cors (Monestir de la Real - Palma de Mallorca).

Durant l'exercici de 1984 la situació econòmica s'ha mantingut equilibrada, gràcies a l'ajuda rebuda d'Obra Cultural Balear, que s'encarrega de la seva edició.

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5104064542

editorial

Campanya de Normalització Lingüística, a la fi!

Sovint hem hagut de manifestar la nostra opinió ben crítica davant la política lingüística del nostre Govern Autònom. Per això aquesta vegada ens umpl de satisfacció poder deixar constància d'una acció positiva en aquest assumpte de tanta transcendència per al nostre poble, per a la nostra identitat, i al cap i a la fi per al compliment de l'Estatut d'Autonomia. Ens referim a la tan desitjada, esperada i finalment iniciada campanya per a la Normalització Lingüística de les nostres Illes.

No tenim cap inconvenient a lloar aquesta iniciativa del nostre Govern i desitjam que influesqui sobre la nostra realitat socio-lingüística. Hem de reconèixer aiximateix que no s'estalvien mitjans per a dur-la a terme.

Fonamentalment el plantejament és correcte, per bé que hauríem desitjat una major i més suggestiva rotunditat en les afirmacions i eslògans de la campanya, i potser una menor insistència en un concepte tan ambigu i tan fàcilment manipulable com és el del bilingüisme. Tot i així ens congratulam que la campanya, tan esperada per tants de conciutadans i reclamada amb insistència i claredat per l'OBRA CULTURAL BALEAR, sigui ja un fet en els plans del nostre Govern, al carrer, als mitjans de comunicació social.

Tots hem de tenir consciència que ens manca a recórrer un llarg camí, i també que aquesta campanya només pot ésser una petita passa en aquest camí.

Per tant, hem de reclamar la tenacitat, l'esforç, les mesures eficaces proporcionals a aquest llarg camí. No pot ésser aquesta una campanya just per tranquil·litzar consciències i cobrir un tràmit. Els seus efectes més immediats haurien de ser l'ús normal i correcte per part d'aquelles entitats que més compromeses estan en la campanya: des dels nostres dirigents polítics fins a tots els funcionaris dels ens autonòmics.

Tot i aquestes reserves i temors, felicitem el nostre Govern per aquesta iniciativa que compartirà sempre amb el nostre suport.

I ja que som en temps d'auguris i felicitacions, volem augurar ben de veres que el proper any 1985 sigui, per a les Illes, un any de redreçament i recuperació més eficient que els anys passats entre la pre-autonomia i les primeres passes de l'Autonomia. Esperam per al 1985 la Llei de normalització lingüística, l'esborrany de la qual ja està preparat, i també la connexió amb TV3. Seran una avenços que demostraran la voluntat del nostre Govern i del nostre Parlament d'anar endavant en aquesta normalització de la nostra llengua i cultura. Si succeís el contrari, en podríem dubtar seriosament.

Un millor any 1985, autonòmic, doncs, per a tots els estadans d'aquestes illes amb llengua i cultura pròpies!

DOSSIER:
**LA LITERATURA
 INFANTIL I JUVENIL**

El relat oral

per Gabriel Janer Manila

Durant segles la relació de facècies —rondalles, llegendes i contances, també les històries que hom dóna per certes, relats d'aventures, cròniques de terror, ficcions tingudes per verídiques— han alimentat la imaginació de la gent i l'han estructurada en funció d'aquella saviesa antiga i noble que havien acumulat a través de la seva llarga, increïble epopeia. Hi ha en aquestes històries, no és doncs estrany que hagin emocionat els qui les escoltaven, una invitació constant a l'aventura del sol i la serena, al risc de córrer món, de cercar, més enllà de les postes de sol, l'aire amatent i fresc de la llibertat.

En altres ocasions, he fet referència a aquell repte que la jaia de «L'amor de les tres taronges» llença als ulls d'en Bernadet, fill de rei, perquè li havia romput la setrilla d'oli, mentre jugava: «...que en tenir setze anys, no puga estar ni sossegar que l'amor de les tres taronges no vaja a cercar» (Jordi des Racó, 1969. Pàg. 58). També a «Les tres taronges de la vida» (Amades, 1974. Pàg. 217), un altre fill de rei, malalt i fadrí, ha d'anar-se'n pel món a cercar les taronges que li faran recobrar la salut i a «L'amor de les tres taronges» (Enric Valor, 1976. Pàg. 127 i sgts.), la vella, amb el setrill romput escomet en Dalmau, fill únic del rei: «...fill de rei nasqueres i tu rei seràs... Però l'amor de les Tres Taronges no la sabràs». El tema es repeteix en la rondallística de la resta d'Europa. A «Las tres naranjas del amor» (Antonio Rodríguez Almodóvar, 1982. Pàg. 178 i sgts.), també un príncep parteix disposat a cercar les tres taronges que tanquen l'amor. I a «A albre das tres torondas» (Loís Carré Alvarellos, 1968. Pàg. 36 i sgts.), el fill d'un rei, perquè renyí amb una «moura» que feia trossos una creu de fusta, va rebre aquesta amenaça: «Inda tí vaias parare a albre das tres torondas!». I, encara, a «L'amor de le tre naranze» (D. G. Bernoni, 1968. Pàg. 127 i sgts.), un altre fill de

rei que ha vingut a burlar-se d'una vella torna a rebre la maledicció: «Ah si, ti ridi, ah, parchè ti vedi una povara vecia a cascar! Ti no ti gavarà più ben, infin che no ti trovarà l'amor de le tre naranze!». Les cites podrien multiplicar-se indefinidament, només que esporgàs-sim les rondalles del món i la bolla. L'envit és extraordinàriament suggestiu: la invitació a l'aventura, la incitació al viatge que condueix el protagonista lluny de l'àmbit tancat de les seguretats familiars i el projecta vers el llumeneret blau, imprevist i quimèric. El viatger tractarà de posar-se en camí. Acudirà a cercar la flor romanial o l'amor que s'abscondeix en les tres taronges enigmàtiques. S'alçarà, l'heroi —jove i bell— enmig de la desolació que tot ho empara. Però del seu viatge en portarà sempre les flors que regeneren la vida, els fruits de l'amor, les taronges que guarden el secret del temps, el misteri capaç de reconciliar els homes amb la pròpia història. Amb l'afany de generositat i d'independència, amb el risc de sentir-se atret per l'aventura de córrer món, d'encarar-se a la por i assumir la possibilitat de perdre's, i comprovar que més enllà de les muntanyes s'hi abscondeix la por, terrible i remota. Mai no sabríem que és possible ofegar-la, la por, sense l'aventura errant i solitària d'aquell heroi jove —setze anys, ens diu la versió recollida per Mossèn Alcover— disposat a partir a cercar ventura, quan es troba, precisament, a la flor del món. A la flor de la vida: l'edat propícia per a l'aventura, l'edat que ha de tenir la jove amb qui el rei vol casar-se; també, els dracs que mengen donzelles i les reclamen periòdicament als pobles que han sotmès, exigeixen que es trobin «a la flor del món». El drac, l'últim obstacle que l'heroi haurà de vèncer, després de tants combats, és el fruit d'una terra convulsa, bèstia del mar, el seu alè és de foc i la seva sang ens pot fer invulnerables.

Il·lustracions d'Arthur Rackham

Pels camins de la fantasia i de la meravella, pel camí de la ficció i de les boires incertes de la llegenda, el relat oral tracta d'obrir-nos una finestra mental a través de la qual ens serà possible d'observar un altre univers, un paisatge tot de colors canviants, poblat d'imprevisibles criatures que sorgeixen, estranyes i inquietes, al nostre encontre (Pierre Péju, 1981). El relat oral: rondalles, llegendes i contances, relats d'aventures i cròniques de terror, són una creació continuada i sense límits, d'aquí la seva força poètica, la seva frescor regeneradora.

A través del relat viatja la nostra ànima, i s'arrisca, i es compromet en l'aventura. El nin o l'adolescent que es deixa sorprendre per la fascinació del relat estableix un repte amb el que és inexorable i rígid, es deixa captivar pel llumeneret blau i arriba a comprendre que no és un engany ni un miratge, la seva quimera. Aquesta experiència es constitueix en un aprenentatge insubstituïble de la generositat i del coratge per la via de la imaginació, pels camins insospitats de la fantasia (Fernando Savater, 1982).

Però el relat ens arriba, sobretot, a través de la paraula. Una paraula que estimula la imaginació i l'afaiçona. Incita a observar les paraules amb una nova mirada, el relat, perquè desborden el significat estricte fins a carregar-se d'una força poètica capaç de convertir-se en el punt del que sorgeixen les suggestions i els estímuls, atractius i nous. Perquè un dels poders extraordinaris del missatge poètic és, precisament, la seva capacitat de suscitar en el pensament una cadena de reaccions, diverses i abundoses, a vegades oposades a la intenció del narrador, plenes de vida, sorprenents i admirables.

Hem de considerar, doncs, estimulants aquella història que incita el nin a interrogar les paraules, a desvetllar l'emoció del nou descobriment, l'energia psíquica i el potencial creatiu que romanen esmoreïts en el pensament. La paraula, vinculada al despertar de la imaginació, possiblement com a conseqüència de la seva ambigüetat. El funcionament de la imaginació està completament lligat a l'ambigüetat semàntica del discurs (Georges Jean, 1979. Pàg. 78). Hi ha qui en parlar d'aquesta ambigüetat, o d'aquesta ambivalència, s'ha referit al caràcter «líquid» de la paraula, capaç d'adaptar-se als estímuls de la realitat tant com a les incitacions de la fantasia. La màgia dels mots, ha dit Jacqueline Held (1981), desborda el seu estricte significat. La realitat posseïx una forma no racional d'emergir profundament vinculada a la imaginació, a la meravella, als llenguatges del somni. I aquesta emergència de la realitat —no gens artificial ni forçada, escriu Pere Solà (1980)— és essencialment humanitzadora. Perquè es tracta d'un procés mitjançant el qual l'home atribueix significat a la seva vida. Un significat que només és possible gràcies a aquella qualitat de la paraula, ambivalent i líquida. Gràcies, també, als llenguatges simbòlics que constitueixen la base de les narracions. Algú ha escrit que la crisi de l'home del nostre temps és una conseqüència de la lenta agonia de l'univers simbòlic, del progressiu allunyament de l'inconscient, aquell punt d'on sorgeix l'experiència simbòlica, la capacitat de la cultura de renovar-se i créixer.

El relat oral és, a vegades, una rondalla meravellosa capaç d'interpretar la realitat i d'oferir-nos el resultat de la seva interpretació sovint cruel, sovint irònica, fins i tot sarcàstica. Les imatges d'un conte il·luminen amb freqüència un problema vital (L. S. Vigotskii, 1982. Pàg. 27), introdueixen els nins en la meravella i sedimenten la imaginació, contribueixen en l'educació de l'afectivitat, estimulen la capacitat del somni... Pot ser també, el relat oral, una facècia, un conte realista, una contarella picardiosa, un acudit enginyós. Els narradors d'aquestes històries foren inicialment rodamons i pallasos, actors ambulants, viatgers i clergues que comunicaren als seus relats la pròpia experiència vital i els seus sentiments. El relat oral

pot prendre la forma d'una antiga llegenda, lligada a un espai determinat i a la història dels homes que habiten aquella terra. A través de la llegenda assistim a una simbolització del paisatge, roques i camins, avencs i fontanes, cingles i torrents constitueixen la geografia concreta de les llegendes. Sobre aquests espais l'èpica popular ha vingut a teixir-hi la història llegendària; una història que es forneix pels camins de la ficció i l'encanteri, que reinterpreta i torna a combinar els elements que configuren la peripècia col·lectiva, els drames, les lluites quotidianes, els somnis del poble. En definitiva, una simbolització profundament vinculada a la natura: a la terra sobre la qual els herois vingueren a deixar-hi el testimoni del seu pas. Però la llegenda, més que cap altre tipus de relat oral, ens presenta la visió del món que ha tingut una determinada col·lectivitat: les emocions populars, les velles pors, els valors i les servituds. Rera cada metàfora —i la llegenda ho és una metàfora— ens és possible de copsar la vida del poble que l'explica.

També, el relat oral pot constituir-se en testimoni històric: textos narratius que tracten de contar-nos la història ignorada de la gent anònima, descripcions de fets que ningú no s'atreveix a explicar, peripècies del poble que configuren la seva memòria; car la història oral és sempre una història social, una història que explica la vida quotidiana i explora les interaccions que es produeixen en una comunitat. Mitjançant el document oral hom aprèn a investigar la realitat, a conèixer diverses interpretacions d'un mateix fet, a escoltar la veu dels altres, a comprendre el context en què es produeix la informació... (Paul Thompson, 1978). Perquè el relat oral és multidimensional, en el sentit que la paraula apareix acompanyada de gestos, silencis, plors... Hi ha una melodia en la intenció, una intensitat en l'accent. La repetició, la simetria, el si-

lenci marquen una retòrica de l'oral. El silenci esdevé tan significatiu com les paraules, en el sentit que es vincula a l'estructura narrativa, a la retòrica de la narració, en definitiva, a la semiòtica del discurs (Claude Abastado, 1983).

Hi ha una poètica de l'oralitat. La prosa rítmica amb què Shéhérazada explicava els seus contes —una prosa feta d'entonacions, de silencis, de gestualitat— no és estranya al canvi d'actitud del rei Shahriyar, profundament decepcionat per l'amor. Les històries que escolta totes les nits posseeixen un poder benèfic: la capacitat de transformar el ressentiment que portava encallat dins el cor en un amor intens a la vida (Bettelheim, 1980. Pàg. 20). Durant mil i una nits —quasi tres anys— el rei aprèn a enamorar-se de bell nou, a transmutar el seu odi en amor fervent, a creure en els altres.

La narrativa oral, doncs, opera com a vehicle d'emocions, inicia el nin en la paraula, en el ritme, en els símbols, en la memòria. Desperta la sensibilitat i condueix la imaginació a través del llenguatge global: l'entonació, el ritme, el gest. Escoltar històries és una de les primeres experiències literàries. El llenguatge efervescent del relat oral obri la imaginació a la realitat i possibilita l'aventura del desconegut.

GABRIEL JANER MANILA

BIBLIOGRAFIA

- ABASTADO, Claude. «Raconte, raconte... Les récits de vie comme objet sémiotique». *Revue des sciences humaines*. Paris, 1983.
- AMADES, Joan. *Folklore de Catalunya. Rondallística*. Edit. Selecta. Barcelona, 1974.
- BERNONI, D. G. *Fiabe e novelle popolari veneziane*. Filippi Editore. Venècia, 1969.
- BETTELHEIM, Bruno. *Introducción a Los cuentos de las mil y una noches*. Crítica. Barcelona, 1980.
- CARRÉ ALVARELLOS, Lois. *Contos populares da Galiza*. Museo de Etnografía e Historia. Junta distrital do Porto, 1968.
- EN JORDI D'ES RACÓ (Mn. Antoni M.ª Alcover). *Aplec de Rondaies Mallorquines*. Tom III. Edit. Moll. Palma de Mallorca, 1969.
- GENOVARD SERVERA, Gabriel. «Fèlix o l'eterna itinerància». *Maina*, n.º 5. Palma de Mallorca, maig de 1982.
- HELD, Jacqueline. *Los niños y la literatura fantástica*. Paidós. Barcelona, 1981.
- JEAN, Georges. *Les voies de l'imaginaire enfantin*. Edit. du Scarabée. Paris, 1979.
- MONTANÉ, Mireia. «El cuento una práctica activa de comunicación y reflexión». *Cuadernos de Pedagogía*, n.º 101. Barcelona, 1983.
- PÉJU, Pierre. *La petite fille dans la foret des contes*. Robert Lafont. Paris, 1981.
- PELEGRÍN, Ana. «Sobre cuentos tradicionales». *Cuadernos de Pedagogía*, n.º 91-92. Barcelona, 1982.
- RODRÍGUEZ ALMODÓVAR, Antonio. *Los cuentos maravillosos españoles*. Crítica. Barcelona, 1982.
- SAVATER, Fernando. «Aventura y paisaje en los cuentos». *El Correo de la Unesco*. Juny 1982.
- SOLÀ, Pere. «Reflexió pedagògica postnadalenca». *Avui*. Barcelona, 13-1-1980.
- THOMPSON, Paul. *The Voice of the past: Oral History*. Oxford University Press OPUS paperback, 1978.
- VALOR, Enric. *Obra literària completa*. V. II. Gorg. València, 1976.
- VIGOTSKII, L. S. *La imaginación y el arte en la infancia*. Akal. Madrid, 1982.

El llibre infantil com a element d'intervenció socio-educativa

per Ramon Bassa

El propòsit d'aquest article és doble: per una part, descriure les funcions que juga el llibre per a infants com a element socialitzador i educatiu i des de quins caires es fa. Per l'altra, es vol senyalar breument les formes que ha hagut o pretès adoptar el llibre infantil en llengua catalana, després de la guerra civil espanyola.

1. EL LLIBRE PER A INFANTS I LA PEDAGOGIA SOCIAL

Ens podríem demanar els motius pels quals des dels Departaments de Pedagogia de la nostra Universitat s'hagi plantejat realitzar unes Jornades del Llibre Infantil i Juvenil en llengua catalana, i fins i tot dedicar-hi un número de la revista **LLUC**.

La trajectòria que ha seguit el llibre per a infants, no escapa a la trajectòria que segueix el llibre de creació en general. No és —ni era— un objecte neutral que arriba pur a les mans dels infants, ha sofert un procés —conscient o inconscient— de transmissió d'opinions, de valors, de visions, gusts, moralitats, hàbits, i fins i tot han volgut que inclinàs a desenvolupar determinades conductes, segons el país i l'època social on es trobava.

Tota aquesta problemàtica és objecte d'estudi per part de la Pedagogia Social, entesa «com el resultat d'una intervenció bé sigui d'elements socials, bé d'elements educatius que persegueixen la formació social dels individus» (1).

És partint d'aquesta base que creim que el llibre per a infants ha d'esser objecte de sistematització des del camp de les Ciències de l'Educació, per arribar a entendre'n globalment els usos i funcions. I perquè a l'entendre les situacions, podem actuar sobre elles i no fer-nos-ne còmplices passius: des d'un excessiu «didacticisme» o dirigisme que vol decidir quins són els llibres «educatius» que s'han d'escriure i donar als infants, fins a caure en «l'ingenuïsmes» de veure en els llibres per a infants, només una cosa simpàtica, entretinguda i amb il·lustracions a tot color.

2. PRINCIPALS ÀREES I ENTITATS D'INTERVENCIÓ SOCIO-EDUCATIVA EN EL CAMP DEL LLIBRE PER A INFANTS

Indicarem a continuació les principals formes d'intervenció que adopten les instàncies més relacionades amb el llibre per a infants:

Carme Solé Vendrell («El nen del paraigua». Hyma, 1981)

a) LES BIBLIOTEQUES

- Creació de seccions del llibre infantil.
- L'hora del conte.
- Confecció de seleccions i llistes bibliogràfiques de llibres infantils.
- Celebració de llibre-forums.
- Exposicions de llibres: per temes, en homenatge a un autor o il·lustrador a...
- Exposició d'il·lustracions determinades.
- Difondre tècniques d'organització i classificació de llibres.
- Edicions de: catàlegs, bolletins, revistes i comentaris d'informació bibliogràfica o sobre temes monogràfics, novetats...
- Trobades i xerrades amb un autor o il·lustrador concrets.
- Cursets i Tallers de: Teatre, titelles, enquadernació...
- Creació d'organismes per nacionalitats, estatals i internacionals dedicats al llibre per a infants.

Il·lustració de Fina Rifa per al llibre «Rinxols d'Or». Ed. La Galera, 1970.

— Xerrades, conferències i cursets entorn al llibre infantil.

b) LES LLIBRERIES

— Creació d'una secció o de tota una llibreria de llibre infantil.

— Assessorament a pares (sobre llibres, lectures, biblioteca familiar).

— Assessorament a escoles i mestres per a la creació de biblioteques d'aula, de Centre, sobre lectures, autors, temes...

— L'animació de llibres i cartells a places i carrers.

— La festa o Diada del Llibre.

— Exposicions i presentacions de llibres.

— Exposicions d'il·lustracions concretes.

— Presentacions d'autors i d'il·lustradors.

— Impressió i edició de: bolletins de novetats, bibliografies comentades, cartells...

— Explicacions orals de contes, llibres concrets, etc.

— Tertúlies.

— Xerrades, conferències i cursets.

— Trobades de professionals llibreters entorn del llibre infantil.

— Creació d'Associacions de Llibreters de Llibre Infantil i Juvenil (2).

c) LES EDITORIALS

— Creació i selecció de col·leccions de llibres per a infants.

— Investigacions i estudis de mercat sobre la lectura i els infants.

— Accions de promoció del llibre infantil.

— Campanyes de lectura i de difusió del llibre infantil.

— Cicles de conferències, Seminaris, Cursets... a l'entorn de la problemàtica del llibre per a infants.

— Creació de Premis de Literatura Infantil i Juvenil.

— Creació d'Organismes i Agrupacions d'Editors de Llibres Infantils i Juvenils.

— Organització d'Exposicions i Setmanes del Llibre Infantil i Juvenil.

— Donacions de Llibres Infantils a Entitats, Escoles, etc.

— Trobades d'Editors de Llibre Infantil i Juvenil.

— La Festa o Diada del Llibre Infantil i Juvenil.

— Fons històric del Llibre Infantil i Juvenil (3).

d) ENTITATS I ORGANISMES PÚBLICS I/O CULTURALS (Locals, Autonòmiques, Estatals i Internacionals)

— Creació de Biblioteques especialitzades en el Llibre Infantil i Juvenil.

— Publicació de Llibres per a infants.

— Ajudes per a la publicació de Llibres per a infants.

— Campanyes de promoció de la Lectura i del Llibre Infantil i Juvenil.

— Creació de Premis de Literatura Infantil.

— Creació de Premis d'Il·lustració de Llibres per a infants.

— Publicació de catàlegs i seleccions de Llibres per a infants.

— Promocionar estudis i monografies sobre el Llibre Infantil.

— Fires del Llibre Infantil i Juvenil.

— Organització de Conferències, Seminaris, Simposis, Congressos, etc. de Literatura i/o del Llibre Infantils.

— Creació d'Associacions per a la Promoció del Llibre Infantil i Juvenil (IBBY, OEPLI, ACAI, etc.).

— Exposicions de Llibres Infantils i Juvenils.

— Muntatges teatrals, audiovisuals, cinematogràfics, etc. entorn d'obres de literatura Infantil i Juvenil.

— Celebracions d'Homenatges i Aniversaris d'autors i il·lustradors.

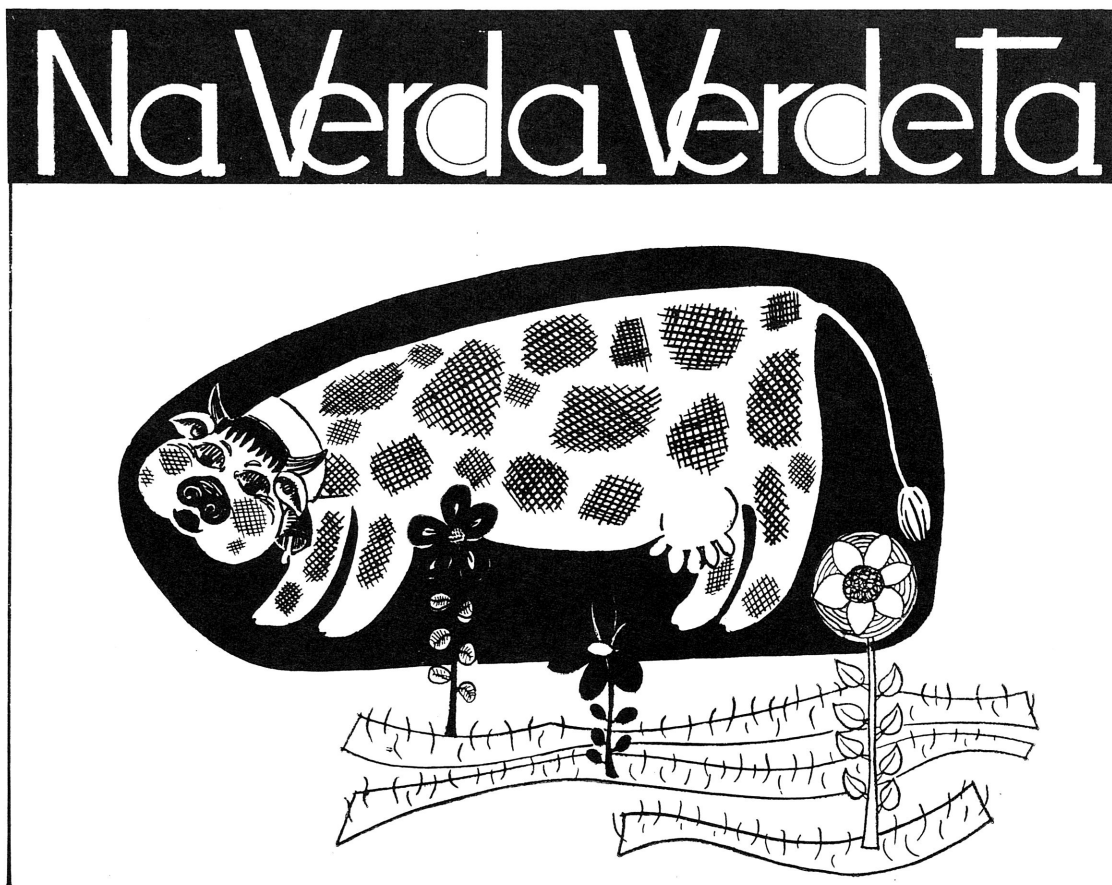
3. EL LLIBRE PER A INFANTS I LA INTERVENCIÓ SOCIO-EDUCATIVA A MALLORCA

El llibre per a infants, gran oblidat durant tota la postguerra espanyola —llevat d'oficials vides exemplars de sants i «salvadores montados en blancos caballos»— començà a partir dels anys seixanta a esser

(1) Vegeu l'article d'Antoni J. COLOM CAÑELLAS: «La Pedagogia Social como modelo de intervención socio-educativa». Revista BORDON, n.º 247. Madrid, març-abril 1983, p. 171, i del qual prenem la terminologia.

(2) Vegeu la Ponència presentada per Pep DURAN al II Simposio Nacional de Literatura Infantil, sota el títol de: «La función del librero en la promoción de la lectura».

(3) Vegeu de Miguel AZAOLA la Ponència: «La función del editor en la promoción de la lectura». Presentada al II Simposio Nacional de Literatura Infantil.

Dibuix:
Albert Reig

fomentat a Catalunya com a un factor més d'educació nacional o de país, en uns moments en que la llengua catalana era prohibida totalment a l'escola i als mitjans de comunicació.

A les Illes Balears l'únic element que arribava als infants eren les «Rondaies» de Mn. Antoni M. Alcover. A Catalunya, la gran tradició del llibre infantil, amb autors com Folch i Torres, excel·lents traductors com l'escriptor J. Carner, o il·lustradors i il·lustradores com Lola Anglada, J. Unceda, etc., havia estat truncada. Calgué una trentena d'anys per redreçar i tornar a fer viure l'esplèndida tradició de dedicació als llibres per a infants.

De Mallorca, apart de les «Rondaies», destacàrem el llibre: **Na Verda, Verdeta** de M. Echeto (Palma: Daedalus, 1965), com a una de les poques narracions i il·lustracions de qualitat, en aquells moments (4).

A partir de la mort de Franco, les publicacions de llibres per a infants en català, comencen a augmentar notablement, passant de 430 el 1965, o 450 el 1970, a 872 el 1976, arribant a 1.722 el 1980.

Aparegueren noves formades d'escriptors, durant els anys seixanta (com Joaquim Carbó, Àngels Garriga, S. Sorribas, E. Teixidor, J. Vallverdú...), il·lustradors (com Pilarín Bayés, M. Ll. Jover, Fina Rifà, Maria Rius, Eulàlia Sariola...), editorials (com, per exemple, La Galera). Per acabar de completar aquesta recuperació, es promogueren una sèrie de premis per a

llibres infantils i juvenils, com el Folch i Torres (1963) i el Joaquin Ruyra (1963).

Aquests premis i publicacions de llibres infantils, foren fruit d'aquesta voluntat d'educació en llengua catalana que tengueren, entre altres, els impulsors de la renovació educativa a Catalunya, com una forma d'intervenció socio-educativa, i que trobà el suport econòmic de persones i grups interessats en aquesta tasca d'intervenir en uns camps que no estassin tancats al català, com ho estava l'escola estatal o oficial dels anys seixanta, juntament amb un voluntarisme personal i/o polític (5).

A Mallorca, fins a principis dels anys vuitanta, amb l'aparició a Pollença del premi de literatura infantil «Guillem Cifre de Colonya» (1981), no hi ha cap forma institucional d'intervenció en aquest camp, i fins ara continua essent l'única.

La tasca de fer lectors a Mallorca durant la postguerra fou agafada per una institució bancària, «La Caixa», que a través de la seva xarxa de biblioteques públiques als pobles, possibilità durant els anys cinquanta i seixanta, que els infants illencs tenguessin a l'abast tota una sèrie de llibres infantils i juvenils —en castellà, això sí— que de cap manera trobaven a l'escola, preocupada en donar «lecciones de cosas» o «lecturas escogidas». En l'actualitat, alguns Ajuntaments han començat a editar publicacions per als escolars del seu terme municipal, i fins i tot alguna secció infantil a les biblioteques.

Dibuix: Col·lectiu de nins i nines de l'Escola Unitària de Deià

4. EXEMPLE DE FORMES D'INTERVENCIÓ SOCIO-EDUCATIVA EN EL CAMP DEL LLIBRE PER A INFANTS A MALLORCA

4.1. A CASA

El plaer de llegir ha de començar des de ben petits.

A casa, com per tot, la millor estimulació per a la lectura és l'exemple, és a dir veure a les persones grans que ens envolten amb un llibre a les mans. Ara bé, sabem per les dades de les enquestes sobre hàbits lectors fetes a l'Estat Espanyol, que aquest és el cas d'una minoria.

Abans, els avis, amb les seves contarelles o amb una «rondaia» a les mans realitzaven una d'aquestes primeres funcions. Ara hi ha en el mercat, els llibres d'imatges que tenen objectes i històries dibuixades, però sense text, per a poder ésser contades oralment i amb l'infant petit ben aprop.

L'infant pot tenir també, un racó per als seus llibres a la seva cambra o a qualque lloc de la casa.

4.2. AL BARRI, POBLE O CIUTAT

Les formes que pren la intervenció socio-educativa en els pobles o ciutats, es realitza bàsicament a través de:

1.er ELS AJUNTAMENTS I LES SEVES PUBLICACIONS

Els Ajuntaments a través de les seves seccions d'educació i/o cultura, realitzen o poden realitzar una doble tasca: de promoció de la lectura i de publicació de llibres per a infants.

A Mallorca, des del 1983, l'Ajuntament de Palma edita per als infants i per als adolescents de la ciutat, dues publicacions titulades «**L'aventura de llegir**», que surten el mes d'abril el dia del llibre, i a on es comenten i es dona notícia de les principals novetats

que han aparegut en el món dels llibres infantils i juvenils en llengua catalana; també hi surt alguna petita bibliografia temàtica per als mestres (6).

També ha editat una sèrie de llibres com: «**La Ciutat de Mallorca. Al recer d'una badia mediterrània**» (1982), o sobre la llegenda de «**El salt de la bella dona**» (1984), a part d'altres publicacions que poden servir a partir d'estudiants de B.U.P. o F.P. com són els cinc llibres de «**Biografies Mallorquines**». Una altra de les activitats que ha fet, és regalar un lot de llibres en llengua catalana per a cada una de les escoles de Ciutat, el Dia del Llibre.

2.^{on} LA CREACIÓ DE BIBLIOTEQUES

Evidentment, no és suficient, regalar una sèrie de llibres una vegada a l'any, per fer lectors i per potenciar la lectura. Cal que hi hagi dotacions materials i un lloc on es concretin aquestes aportacions. Aquest és el cas de la creació de biblioteques, com una forma institucional que tenen les entitats locals, autonòmiques, d'intervenir socialment en el fet educatiu.

Aquesta forma d'intervenció té una llarga tradició a Catalunya, on des de començaments de segle, la Diputació i la Mancomunitat iniciaren la creació d'una xarxa de biblioteques, veient també la necessitat de formar professionalment a les persones que fossin responsables, posant en funcionament una Escola de Bibliotecàries. També les associacions culturals, polítiques i socials crearen els seus Ateneus culturals i obrers.

A les Illes, ja hem dit que la primera institució que crea una xarxa de biblioteques, fou una entitat bancària d'àmbit catalano-balear. Hem hagut d'esperar al final dels anys setanta i principis del vuitanta, perquè es procedís a l'obertura de noves biblioteques, per part de l'aleshores anomenat Consell General Interinsular. Ara bé, a vegades, es féu sense una adequada planificació, com ho mostra el fet de crear una biblioteca a algun poble que ja en tenia una, i deixar de crear-ne a pobles on no n'hi havia cap.

El 1983, amb la constitució del primer Govern Autònic, desapareix el centre coordinador de biblioteques, sense que fins ara sapiguem públicament, quina és o serà la política cultural a nivell d'Illes de creació de biblioteques i de foment de la lectura, especialment del llibre infantil i juvenil en llengua catalana que es pensa fer.

Per la memòria de la Conselleria d'Educació i Cultura de les Illes Balears (1979-1983), sabem que les biblioteques creades a Mallorca, foren: Sant Llorenç, Montuïri, Binissalem, Porreres, Santanyí, Espor-

(4) Per a una bibliografia més detallada vegeu: Jaume BOVER: «**Per a una bibliografia de la literatura infantil a les Illes Balears**». MAINA, n.º 0. Palma: Esc. U. Magisteri, desembre 1979. Pp. 56-59.

(5) Aquestes tesis les analitzarem pròximament amb més detall en una altra publicació.

(6) Vegeu: **L'aventura de llegir**. Palma: Servei de Normalització Lingüística. Ajuntament de Palma, 1983. 4 p. amb il.

L'aventura de llegir. Palma: Ajuntament de Palma, 1984. 8 p. amb il.

Hi col·laborà la CENC.

les, Lloret, Sant Joan, Petra i Santa Maria, l'any 1981; i que l'any 1982 en crearen vuit més i n'integraren tres. A Menorca n'integraren cinc (Sant Lluís, Villacarlos, Alaior, Ferreries, Es Mercadal), i en creà una a Sant Cristòfol. Un 40 % del lot fundacional havia d'esser de caràcter infantil i juvenil.

L'Ajuntament de Palma el curs 1983-84 ha procedit a la creació i planificació d'una dotzena de biblioteques a diverses barriades de la ciutat. És de desitjar que totes comptin amb la seva corresponent secció de llibres infantils i juvenils, i que el projecte, molt avançat, d'obrir una biblioteca infantil-pilot, amb la col·laboració d'alguna institució educativa pública, sigui aviat una hermosa realitat.

4.3. LES INSTITUCIONS CULTURALS

La principal institució cultural que ha treballat pel llibre infantil a Mallorca ha estat l'Obra Cultural Balear, que ja el 1980 va organitzar la **Primera Exposició de Llibres Infantils**, i el 1981 la **2.ª Exposició de Llibre Infantil i la 1.ª Mostra d'Il·lustradors**, publicant uns breus però molt interessants opuscles o fullets (7). També organitzà una sèrie d'Exposicions itinerants per alguns pobles de l'illa i a alguna barriada o poblet de Palma.

També la citada Institució, a través de la CENC (Comissió per l'Ensenyament i Normalització del Català) ha posat en funcionament aquest curs escolar 1983-84, per a totes les Escoles que ho sol·licitin, tres cofres o maletes grosses de llibres infantils en català, una per a cada cicle de l'E.G.B., per tal d'acostar la seva secció infantil de la Biblioteca «Joan Miró» a les Escoles i mestres interessats en fomentar i potenciar lectors «normalitzats».

L'Institut d'Estudis Eivissencs, també ha publicat alguns llibrets com: **Endevinetes** (Eivissa, 1972), i **Gloses i Estribots** (Eivissa, 1976).

També i sense esser pròpiament una Institució Cultural, sinó públic-política, destacaríem l'excel·lent tasca que està realitzant el Consell Insular de Menorca donant suport al **Col·lectiu Folkloric** de Ciutadella que ha escrit 16 números de la col·lecció «**Quaderns de Folklore**», entre altres: **Llegendes de Menorca** (1981), **Recull de Rondalles Populars Menorquines** (1981) i els **Jocs Populars (I) i (II)** editats el 1983 i 1984 respectivament.

4.4. ALTRES INSTITUCIONS

També l'entitat bancària «Sa Nostra», subvenciona diverses publicacions, algunes d'elles de caire infantil com la col·lecció de llibrets de lectura «**De mica en mica**» (Palma: Ed. Moll, 1980-81).

5. LA FORMACIÓ D'ESPECIALISTES I ESTUDIOSOS DEL LLIBRE INFANTIL I JUVENIL

La formació i estudis sobre el llibre infantil a Mallorca, ha seguit tres camins principals:

La Llengua Impresa

Complim 50 anys editant obres fonamentals en la nostra llengua. Posant a l'abast del públic els seus màxims exponents en narrativa, teatre, poesia, assaig o ciències. Mig segle que celebrem amb escriptors i lectors. És a dir: amb aquells que mantenen viva una llengua. La nostra tasca ha estat i serà convertir-la en lletra impresa.

1934 - 1984

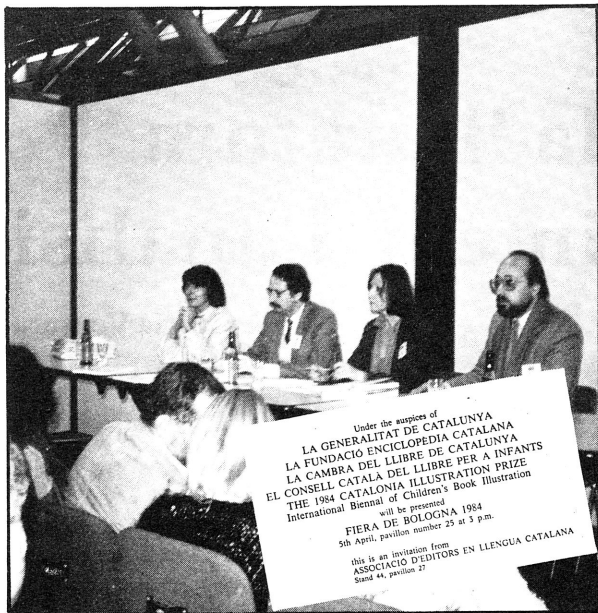
50

ANIVERSARI

editorial
MOLL

La nostra llengua impresa

EDITORIAL MOLL - Torre de l'Amor, 4 Palma de Mallorca

Presentació Internacional del Premi d'Il·lustració «Catalonia» a la Fira del Llibre Infantil i Juvenil de Bolonya (Itàlia). 5 abril 1984.

5.1. ELS CURSETS A LES ESCOLES D'ESTIU DE MALLORCA

A les Escoles d'Estiu de Mallorca, des de l'any 1980 s'ha donat algun curs sobre Literatura Infantil per a mestres. Així el 1980 es titulà «**Literatura Infantil i Juvenil**». El 1981: «**Dels escrits d'infants a la literatura per a infants: Expressió, esplai i creació**». El 1982 fou repetit, juntament amb un altre titulat: «**Corrents actuals de la literatura infantil**». El 1983 s'impartí un titulat: «**Una aventura anomenada llibre**». El 1984 no se'n va fer cap.

5.2. ELS SEMINARIS DE LITERATURA INFANTIL

Tenim notícia de dos Seminaris de Literatura Infantil realitzats a Mallorca: un organitzat pel Departament de Pedagogia de la Facultat de Filosofia i Lletres, durant els mesos de desembre de 1978 al febrer de 1979. L'altre es realitzà durant tot el curs 1983-84 a l'Escola de Magisteri de les Illes Balears, pel seu Departament de Pedagogia.

5.3. L'ESCOLA DE MAGISTERI DE LES ILLES BALEARS

L'Escola de Formació de Mestres té un paper molt important a jugar en la preparació dels futurs mestres que després estaran amb els nostres infants. De la metodologia que utilitzin per a treballar la llengua, dels tipus de lectures que fomentin i com ho facin, dependrà en gran part que tota una sèrie d'infants que no tenen cap possibilitat de llegir perquè al seu medi familiar no es fa, s'afecionin o no a llegir, i que ho facin des de les seves primeres edats lectores.

Aquest curs 1984-85, amb la inclusió al Pla d'estudis d'una assignatura optativa titulada «**La Literatura Infantil. Història, corrents i aplicacions**

didàctiques», es treballarà en la línia que ja anunciàvem el curs passat de: «Fer conscients als mestres del que realment hauria de significar **saber llegir**. / Donar a conèixer els principals corrents i la funció de la literatura per als infants. / Facilitar elements teòrics. / Dotar d'una bibliografia bàsica. / Ensenyar a organitzar una biblioteca escolar, etc. (8).

CONSIDERACIONS FINALS

Si bé el panorama del llibre infantil en català a les nostres Illes ha rebut una empenta a partir de fa quatre o cinc anys per part de les principals editorials il·lenques, del Gremi de LlibreTERS (que hi dediquen una secció a les seves Fires), d'algunes llibreries que fins i tot s'han especialitzat en llibre infantil —alguna únicament en català—, d'alguns Ajuntaments que editen i/o reediten llibres destinats als infants i joves, encara estam lluny d'aconseguir una plena normalitat. Llegir, i molt més en català, és encara un fet minoritari.

El llibre Infantil i Juvenil en català ha d'entrar a les escoles i a l'ensenyament secundari. Però ho ha de fer dignament i en tota la seva amplitud i temàtiques: des dels autors que toquen temes propers a nosaltres i des de la nostra àrea geogràfica i cultural, fins a conèixer les obres modernes i clàssiques de la literatura universal que tracten de temes d'aventures, viatges, humor, fantasia, d'apropament a realitats socials, etc. Encara hi ha molta de gent que no sap que pot llegir «**L'illa del tresor**», «**Moby Dick**», «**Els viatges de Gulliver**», «**La volta al món en vuitanta dies**», «**El detectiu Sherlock Holmes**», «**Pinotxo**», «**El màgic d'Oz**», i moltíssimes altres obres, en la nostra llengua. I això és preocupant.

La feina a fer, per tant, és molta, i així ho han entès els ensenyants que, amb pocs mitjans i pressuposts, organitzen petites biblioteques de classe, animen a la lectura, etc. Però creim que seria hora que es fes una tasca des de les institucions públiques, tal vegada arribar a crear un actiu Consell del Llibre Infantil, on amb participació conjunta dels diversos sectors interessats en el llibre infantil i juvenil en català (Associació d'Editors en Llengua Catalana, Gremi de LlibreTERS, Gremi de Bibliotecaris, Departaments educatius, etc.) juntament amb les institucions polítiques de cada Illa, es potenciés una tasca de fer arribar els llibres i l'afecció a la lectura als nostres infants. El repte i les necessitats són aquí, desitjam que els fets també.

RAMON BASSA
Mallorca, octubre 84

(7) Vegeu els opuscles: **Exposició de llibres infantils**. Palma: Obra Cultural Balear, 1980. 8 p. (Conté l'article de Jaume ALBERTÍ: «**La biblioteca a l'Escola**»).

2.a Exposició de llibre infantil. 1.a Mostra d'il·lustradors. Palma: O.C.B., 1981. 15 p. (Conté l'article de J. ALBERTÍ: «**El llibre i l'infant**»).

(8) Per a més detalls sobre la línia i objectius d'aquesta assignatura, vegeu l'article de Ramon BASSA: «**La passió de llegir**». MAINA, n.º 7. Palma: Escola Univ. Professorat EGB, maig 1983, pp. 24-26.

Tendències de la literatura infantil actual: un intent d'anàlisi

per Núria Ventura

Cap on va la literatura infantil actual? Quins són els temes que semblen tenir més acceptació entre els infants i els joves? Els nois i noies d'avui s'interessen pels mateixos llibres que llegien els seus pares? Són preguntes que sovint hom es fa i que no són senzilles de contestar, perquè el panorama actual de llibres infantils és molt ampli i la diversitat d'autors i temàtiques és cada dia més evident.

Ara bé, en el camp específic de la literatura per a infants i adolescents d'aquests darrers anys i tenint en compte el que s'ha publicat arreu de l'Estat Espanyol, ja sigui en català o castellà, es nota un canvi progressiu en temàtiques, estils i estètica, conseqüència de la diferent concepció pedagògica, del que es creu que ha d'esser un llibre per a infants i sobretot de l'evolució de la societat en què vivim tots, petits i grans. Qualsevol infant d'avui juga amb els ninots dels «gremlins» o l'E.T., creu que qualsevol dia podrà anar a la lluna o a qualsevol altre planeta, i té una visió del món en què la tecnologia i la ciència juguen un paper molt important. Des d'un punt de vista social, i gràcies als mitjans de comunicació, els infants reben informació de tot el que està passant arreu i les situacions familiars i afectives estan molt més sotmeses a canvis que fa uns anys.

Vist aquest plantejament sembla com si s'hagués de partir de zero i buscar una altra mena de literatura que enllaçàs amb tots aquests canvis i situacions noves, prescindint de tota la narració i la novel·la de fa uns anys. Però sortosament la situació és més complexa i admet una sèrie de matisacions.

EL CONTE CLÀSSIC I LA SEVA SUPERVIVÈNCIA

Fou Bruno Bettelheim amb la «Psicoanàlisi dels contes de fades» qui primer va donar un toc d'alerta sobre la supervivència i la importància dels contes meravellosos i populars. Contes, la majoria dels quals provenen de la tradició oral i que van des dels recollits pels germans Grimm, fins els que escrigueren Perrault, Andersen i d'altres. Però aquests contes, sovint maltractats, retallats i versionats per adaptadors sense escrúpols, corrien el perill de perdre tot allò que constitueix la seva essència i valors (transmissió d'uns valors fonamentals de l'home, la vida, la mort...) i acabar essent unes narracions anecdòtiques sense cap mena de valor.

Il·lustració
d'Aina
Bonner

I d'aquí que en aquests darrers anys hi hagi tota una revifalla del conte popular i clàssic, buscant-ne però les fonts: la traducció exacta d'un text de Perrault, la versió d'Amades o de Serra i Boldú, etc. Aquesta revisió ha anat acompanyada també en alguns casos de les imatges que completaven les edicions antigues, però en altres s'ha cercat una visió diferent, amb una estètica més actual per aquests llibres. Un clar exemple de relectura d'un text clàssic pot ser les fotografies de Sarah Moon que il·lustren la «Caputxeta vermella» (Ed. Barcanova) (1) i en general tota la col·lecció «Compare gat». Relectura d'uns textos prou coneguts, però amb una visió que apropa molt més a tot el món adult que s'amaga darrera de moltes d'aquestes històries.

Paral·lelament al conte popular, hi ha també una colla d'històries fetes per autors d'avui, però que en certa manera provenen d'aquestes fonts. I aquí tindríem des d'alguns contes de Mercè Company («En Gil i el paraigua màgic» per ex.) (2) fins a històries de diversos autors («El camisó bordado» d'Asun i Ana Balzola) (3) passant per una colla de contes de bruixes, fades i altres personatges meravellosos, inspirats en la tradició popular.

LA IMATGE COM A PROTAGONISTA

Un dels aspectes en què es nota més l'evolució del llibre infantil dels darrers vint anys és el predomini i la qualitat de les il·lustracions, especialment dels llibres dirigits a infants de menys de 10 anys. Des del llibre sense text, a l'estil dels d'Ali Mitgusch (4) o de la col·lecció «Pau i Pepa» (5), per a citar-ne sols dos exemples, fins als grans àlbums editats per Lumen, Hymnsa o Altea, trobam una àmplia gama d'històries narrades amb imatges a tot color, utilitzant els estils i les tècniques més diverses, des del paper retallat («Frederik» de Leo Lionni) (6) fins a un detallisme sorprenent com el de Nicola Bayley, o la calidesa de les imatges d'Ulises Wensell.

Al llibre infantil no li calen imatges estereotipades, cridaneres o tipus cromo per a ésser apreciades pels infants. Els infants d'avui tant s'embadaleixen davant l'estil pop d'un José Ramón Sánchez, l'harmonia de les il·lustracions de Maria Rius o el dibuix més humorístic d'Eguillor.

Quant a aquests llibres en què predomina la imatge, trobam un ampli ventall de temes:

— Llibres que presenten situacions de vida quotidiana (vestir-se, anar a l'escola, una excursió al camp...). Les col·leccions com «Les tres bessones» (7), «Totó» (8), «Els Mecas» (9), «Teo» (10)... són d'aquest tipus, que ha proliferat molt aquests darrers anys.

— Llibres que presenten la vida dels animals o contes protagonitzats per animals: ratetes, ossos, ànecs, gossos, gats, etc. En general són animals humanitzats, que actuen i es mouen de manera semblant als homes. Des del conegut «Babar» (11) fins al «César i l'Ernestina» (12), trobam una gran quantitat d'aquests contes, que cerquen despertar la simpatia i l'afecte dels joves lectors.

— Contes amb personatges fantàstics: dracs, follets, monstres, gegants, animals mitològics. En aquest

camp és on es nota un gran canvi d'enfocament, puix els contes escrits avui, estan plantejats sovint des d'una perspectiva desmitificadora i amb humor, de manera que perdin el seu aspecte terrorífic. Des d'alguns contes de la sèrie «A favor de las niñas» («Las hierbas mágicas», «La mano de Milena») (13) fins a històries com «El monstruo peludo» (de H. Bichonnier) (14) o «Matilde y el fantasma» (W. Gage) (15), trobam una intenció de transposar els valors tradicionals d'aquests contes o de riure's del que podia fer por i que amb enginy i valentia es pot canviar.

L'AMPLI ESPECTRE DE LA NOVEL·LA

Cada dia es fa més difícil arribar a una classificació de les temàtiques i tendències que imperen dins la novel·la per a infants i adolescents, ja es tracti d'obres originals o traduïdes a qualsevol llengua de l'Estat Espanyol.

Molt a grosso modo, podríem dir que hi ha uns corrents majoritaris:

— **Novel·les de colles.** Petites aventures d'una colla de nois i noies a la recerca d'uns lladres, falsificadors o raptors de nens. L'exemple més típic és totes les sèries d'Enid Blyton («Els Cinc», «Els Set»...) (16) que es segueixen llegint moltíssim. Altres sèries com les de «Los tres investigadores» (17), els Hollister (18), Oscar (19), els Blok (20), etc., repeteixen esquemes molt semblants.

— **Novel·les de fons històric.** A Catalunya trobam una abundosa bibliografia d'aquest gènere, cultivat especialment per autors com Oriol Vergès, Maria Novell, algunes novel·les de Josep Vallverdú... Arreu però també trobam nombroses novel·les d'aquest tipus: «Cruzada en jeans» (21), «La piedra y el fuego» (22)...

— **Novel·les de problemàtica.** Aquest corrent, conreat especialment per autors alemanys, nòrdics i nord-americans, presenta situacions de la vida quotidiana, de conflicte. Són potser una de les aportacions més valuoses de la nova literatura.

I així trobam novel·les en les quals es presenten problemes d'adaptació al medi («El robinsón del metro» (23), «La gran Hilly Hopkins» (24)), la vida de nois amb deficiències físiques o psíquiques («El mundo de Ben Lightart» (25), «No os llevéis a Teddy» (26), «La piedra de toque» (27)), relacions conflictives a nivell familiar («Tinc el pare al Brasil» (28), la majoria d'obres de Maria Gripe (29)...). També, en algunes novel·les es contemplen situacions socials injustes («El Loco. Història d'una revolta» (30), «Campos verdes, campos grises» (31)), o el procés de degradació de l'entorn o els desastres de la guerra («Los últimos niños» (32), «Años difíciles» (33)). El món dels sentiments, la relació amb la família, les diferents maneres de viure («Ben quiere a Ana» (34), «La iaia» (35), «Quan un toca el dos» (36), «El carrer de casa»...).

— Un altre corrent és el de la literatura **fantàstica i meravellosa**, des de «El Señor de los Anillos» de Tolkien fins a la «Història interminable» de Michael Ende, han anat sorgint una colla d'autors una part dels quals s'han inspirat en històries, mitologies, personat-

ges tradicionals. Tal és el cas de «Doneval» de Graham Dunstan Martin (37), «L'illa de les tres taronges» de Jaume Fuster (38), «El bosc encantat» de Joles Sennell (39). Dins el corrent fantàstic trobam també una vessant més actual i menys mitològica, com són les novel·les i narracions de Joan Manuel Gisbert «Escenaris fantàstics» (40), «El misteri de la isla de Tökland» (41) o de Miquel Obiols («Teatrebill» (42), «Habitants de Bubo Bubo» (43)).

I per acabar no ens podíem deixar dos gèneres que troben cada dia nous adeptes entre els joves lectors: la novel·la policíaca i la ciència-ficció. Novel·les policíacques com les de Wolfgang Ecke o la sèrie «Vive tu propia aventura» en les quals els lectors han de participar activament en el desenvolupament de l'acció o de tipus més tradicional a l'estil de les de Conan Doyle. Novel·les de ciència-ficció com la sèrie de Lucky Starr d'Asimov (44) o alguns llibres de Sebastià Estradé o el mateix Pedrolo («Mecanoscrit del segon origen» (45), «Trajecte final» (46)).

En definitiva, un panorama ampli en què infants i joves tenen material entre el qual poder triar les seves lectures.

NÚRIA VENTURA
31 d'octubre 1984

BIBLIOGRAFIA CITADA

- (1) Perrault, Ch.—**Caputxeta vermella** / il·lustracions Sarah Moon.—Barcelona: Barcanova, 1984.—(Compare gat).
- (2) Company, Mercè.—**En Gil i el paraigua màgic** / il·lustracions Agustí Asensio.—Barcelona: Pub. Abadia de Montserrat, 1982.—(Llibres del sol i de la lluna; 17).
- (3) Balzola, Ana.—**El camisó bordado** / ilus. Asun Balzola.—Valladolid: Miñon, 1982.—(Molinillo de papel).
- (4) Mitgusch, Ali.—**Anem a l'aigua; Passejant per la muntanya**, etc.—Barcelona: Joventut.—(Imatges).
- (5) Balaguer, Marta; Ginesta, Montse.—**Pau i Pepa fan vacances, Pau i Pepa és Nadal**, etc.—Barcelona: Pub. de l'Abadia de Montserrat.—(Pau i Pepa).
- (6) Lioni, Leo.—**Frederick**.—Barcelona: Lumen, 1982.
- (7) Col. **Les Tres Bessones**.—Barcelona: Arin.
- (8) Col. **Totó**.—Madrid: Alfaguara.
- (9) Col. **Els Mecs**.—Barcelona: Timon Mas.
- (10) Col. **Teo**.—Barcelona: Timon Mas.
- (11) Brunhoff, Jean de.—**Historia de Babar**.—Madrid: Alfaguara, 1977.—(Infantil Alfaguara).
- (12) Vincent, Gabrielle.—**En Cèsar i l'Ernestina músics de carrer. En Cèsar i l'Ernestina van al fotògraf**.—Barcelona: Timon Mas, 1982.—(En Cèsar i l'Ernestina).
- (13) Turin, Adela.—**Las hierba mágicas. La mano de Milena**.—Barcelona: Lumen, 1981.—(A favor de las niñas).
- (14) Bichonnier, Henriette.—**El monstruo peludo** / ilus. Pef.—Madrid: Altea, 1982.—(Altea Benjamín, 35).
- (15) Gage, Wilson.—**Matilde y el fantasma**.—Madrid: Altea, 1981.—(Altea Benjamina).
- (16) Blyton, Enid.—Col. **Els Cinc, Els Set**.—Barcelona: Joventut.
- (17) Carey, M.—Col. **Los tres investigadores**.—Barcelona: Molino.
- (18) West, Jerry.—Col. **Els Hollister**.—Barcelona: Toray.
- (19) Kurtz, Carmen.—Col. **Oscar**.—Barcelona: Joventut/La Gaia Ciència / Lumen.
- (20) Amo, Montserrat del.—Col. **Los Blok**.—Barcelona: Joventut.
- (21) Beckman, Thea.—**Cruzada en jeans**.—Madrid: S. M., 1983.—(Gran Angular; 29).
- (22) Amo, Montserrat del.—**La piedra y el fuego**.—Barcelona: Noguera, 1984.—(Cuatro Vientos).
- (23) Holman, Felice.—**El robinsón del metro**.—Barcelona: La Magrana, 1983.—(L'Esparver; 22).
- (24) Paterson, Katherine.—**La gran Gilly Hopkins**.—Madrid: Alfaguara, 1982.—(Juvenil Alfaguara; 53).
- (25) Haar, Jaap Ter.—**El mundo de Ben Lighthart**.—Madrid: S. M., 1984.—(Gran Angular; 30).
- (26) Friis, Babiis.—**No os llevéis a Teddy!**—Barcelona: Joventut.—(Joventud).
- (27) Amo, Montserrat del.—**La piedra de toque**.—Madrid: S. M., 1984.—(Gran Angular; 36).
- (28) Beckman, Thea.—**Tinc el pare al Brasil**.—Barcelona: La Galera, 1983.—(Els grumets).
- (29) Gripe, Maria.—**La filla de l'espantall**.—Barcelona: Cruïlla / S. M., 1984.—(Vaixell de Vapor).
- (30) Gripe, Maria.—**Elvis Karlsson. Elvis, Elvis. El autèntic Elvis**.—Madrid: Alfaguara.—(Juvenil).
- (31) Manzi, Albert.—**El loco. Història d'una revolta**.—Barcelona: La Galera, 1983.—(Els grumets de mar enllà).
- (32) Wölfel, Ursula.—**Campos verdes, campos grises**.—Salamanca: Lóquez.—(La joven colección).
- (33) Pausewang, Gudruä.—**Los últimos niños**.—Salamanca: Lóquez, 1983.—(La joven colección).
- (34) Farias, Juan.—**Años difíciles**.—Valladolid: Miñon, 1982.—(Las campanas; 42).
- (35) Härtling, Peter.—**Ben quiere a Ana**.—Madrid: Alfaguara, 1982.—(Juvenil).
- (36) Härtling, Peter.—**La iaia**.—Barcelona: La Magrana, 1983.—(L'Esparver; 30).
- (37) Winberg, Anna Greta.—**Quan un toca el dos**.—Barcelona: La Magrana, 1981.—(L'Esparver; 9).
- (38) Martin, Graham Dunstan.—**Doneval**.—Madrid: Espasa-Calpe, 1982.—(Austral Juvenil; 20).
- (39) Fuster, Jaume.—**L'illa de les tres taronges**.—Barcelona: Planeta, 1983.—(Ramon Lull).
- (40) Sennell, Joles.—**El bosc encantat**.—Barcelona: Pub. Abadia de Montserrat, 1982.—(La Xarxa).
- (41) Gisbert, Joan Manuel.—**Escenaris fantàstics**.—Barcelona: Laia, 1984.—(El Nus).
- (42) Gisbert, J. M.—**El misteri de la isla de Tökland**.—Madrid: Espasa-Calpe, 1981.—(Austral Juvenil; 7).
- (43) Obiols, Miquel.—**Teatrebill**.—Barcelona: Pub. Abadia de Montserrat.—(La Xarxa).
- (44) Obiols, Miquel.—**Habitants de Bubo-Bubo**.—Barcelona: La Galera, 1982.—(Els grumets).
- (45) Asimov, I.—**Lucky Starr**.—Barcelona: Bruguera.—(Todolibro).
- (46) Pedrolo, Manuel de.—**Mecanoscrit del segon origen**.—Barcelona: Edicions 62, 1984.—(El Cangur).
- (47) Pedrolo, Manuel de.—**Trajecte final**.—Barcelona: L'Atzar.—(Lectures de l'estudiant).

**Una cultura en marxa
per a tot un poble.**

Demaneu informació

**XARXA
CULTURAL**

Carrer Ample, 35 (Palau Mornau)
Teléfono 315 10 11 • Barcelona-2

El llibre català per a infants i adolescents: evolució i tendències

per Francesc Cubells i Salas

QUÈ PRETÉN LA MEVA APORTACIÓ

Se m'ha encarregat de presentar a aquestes Jornades la meua visió particular referent al contingut de la literatura infantil catalana: cosa que, en el meu cas, equival a la visió d'un català que fa vint-i-cinc anys que viu fora de Catalunya, amb tots els inconvenients i avantatges que això pot suposar.

Començaré per examinar els antecedents, l'evolució i la situació actual dels corrents o gèneres bàsics de la literatura infantil a Catalunya. Algú ha estudiat a nivell general les tècniques narratives de l'actual literatura infantil, descobrint-hi la influència que hi ha tingut la novel·la contemporània des de Joyce, Musil i Virginia Woolf. Jo em limitaré a examinar la temàtica de la literatura infantil en català, l'evolució de la qual derivaré d'unes concepcions personals referents a l'origen i vessants de la literatura per a nois.

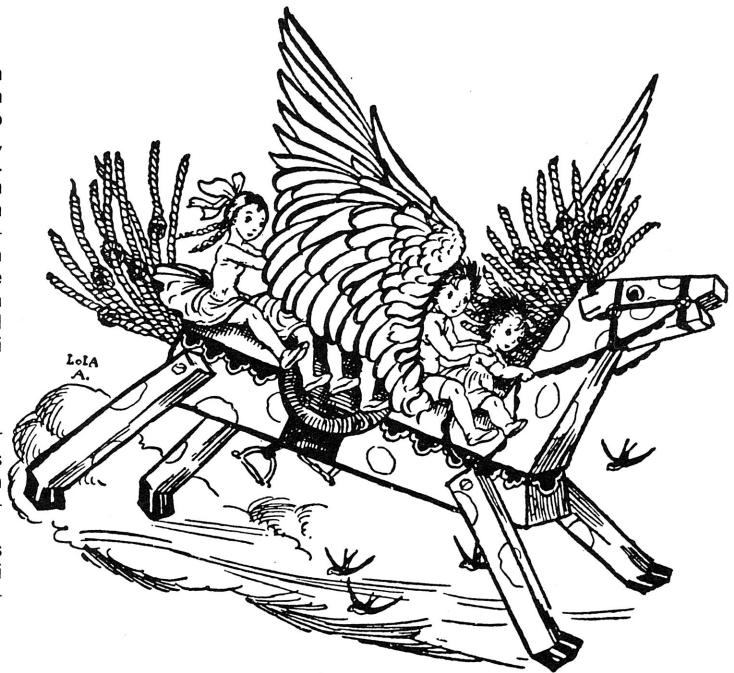
FAULES I BÈSTIES QUE PARLEN

A part d'algun llibre dedicat a un infant en particular (recordem Lope de Vega i les obres «ad usum Delphini») i dels tractats de religió, moral o urbanitat per a infants (Ramon Llull, Palmireno, etc.), pot considerar-se que els fabularis foren els primers llibres que van arribar a l'abast dels nois.

Si bé durant l'Edat Mitjana es repeteixen les traduccions de les faules d'Isop i del Panchatantra, amb llurs adaptacions i les originalitats de Ramon Llull, Sebastià Mey i d'altres, podem afirmar que és sota la influència del neoclassicisme francès quan la fabulística reix a Europa amb intenció pedagògica, com a llibre moralitzador per a infants. Entre nosaltres, la faula ha arribat fins als nostres dies, amb creadors tan addictes com Riera i Bertran, el canonge Jaume Collell, Jacint Sala, Josep Carner, Blasi i Rabassa i Mn. Puntí i Collell entre d'altres.

La il·lustració artística de les faules dóna lloc a la representació dels animals amb indumentària, estris i actituds humanes. Aquesta moda, avui hipertrofiada, rep probablement un fort impuls a partir de les teories evolucionistes de Lamarck i Darwin. Les polèmiques suscitades amb motiu de la publicació de la *Philosophie zoologique* de Lamarck (1809) poden haver influït en el gran caricaturista francès Jean-Ignace Grandville, el qual il·lustrà *Les metamorphoses du jour* i les *Scènes de la vie privée et publique des animaux* (1842), a més d'una edició de les faules de Lafontaine. El tractat de Darwin sobre l'origen de les espècies (1859) pot igualment haver influït les il·lustracions de Tenniel per al llibre *Alicia en terra de meravelles* (1867), si és que no influí en el seu autor mateix, Lewis Carroll (1861). De precedents d'aquesta moda, podríem trobar-ne uns quants: els més propers, alguns dels *Caprichos*, *Proverbios* i *Disparates* de Goya; entre els remots, els éssers híbrids humano-bestials de les mitologies egípcies i babilòniques, seguides de la iconografia que trobam als capitells historiatos i als seients de cor de les esglésies romàniques, i dels cap-grossos que fan escorta als gegants de nostres processons i festes populars.

Aquesta tradició animalística antropomòrfica és cultivada entre nosaltres per una figura cabdal en les arts del dibuix i la pintura, en Joan Llaverias. La quasi totalitat de les seves il·lustracions tenen relació amb aquesta temàtica, especialment les dels llibres d'en Manuel Folch i Torres, **De quan**

Lola Anglada: «Narcís» (1929)

les bèsties parlaven i encara parlen les bèsties, així com les de les faules que en Ramon Blasi i Rabassa anà publicant a **En Patufet**, editades després amb el títol de **Faules catalanes**.

Més properament als temps actuals, ha aparegut com la contrapartida de l'animal humanitzat. És l'home o l'infant que entra a formar part d'una societat d'animals, com **Mowgli**, **Tarzan** i, fins a cert punt, el Doctor Dolittle, d'Hug Lofting.

Aquests darrers anys hi ha hagut un gran esclat de llibres protagonitzats per animals —humanitzats o no—, degut sens dubte a la influència de Walt Disney i del Doctor Félix Rodríguez de la Fuente. No obstant, aquest fenomen editorial no s'ha donat a Catalunya. És més: hi ha una gran diferència entre el nombre de llibres d'aquests temes editats en llengua castellana i en la nostra. En el repertori de llibres editats des de l'1 de novembre de 1973 fins al 31-12-78, titulat **Libros Españoles ISBN 1979**, hi figuren 1394 títols amb temes d'animals, dels quals només 47 són en llengua catalana. En el repertori **Quins llibres han de llegir els nens?**, seleccionat pel Seminari de Bibliografia Infantil de «Rosa Sensat» i publicat l'1 d'abril de 1977, sota l'epígraf «Narracions amb protagonista animal», hi figuren 203 llibres, dels quals només n'hi ha 25 en català. Als quals s'han d'afegir les rondalles tradicionals amb protagonista animal que figuren en altres apartats de la mateixa selecció. Aquestes rondalles donen les sumes següents: 95 títols en castellà i 25 en català. A l'apèndix n.º 1, de 1978, de

mateixa selecció de «Rosa Sensat», hi figuren 47 llibres més amb protagonista animal, dels quals solament 9 són en català. En total: 345 llibres amb protagonista animal en castellà, i només 59 en català. Tot això fa pensar que no són les forces de la demanda les que orienten les edicions catalanes de les històries de bèsties humanitzades.

PREFERÈNCIES PEL CONTE POPULAR AUTÒCTON

Encara que Perrault és del segle XVII i August Musäeus i l'Abbé Galland són del XVIII, és el Romanticisme qui dona impuls a la valoració i recopilació de rondalles i llegendes populars: els **Contes de la infància i de la llar**, dels germans Grimm; els contes d'Andersen; els de Fernán Caballero; la Biblioteca de Tradiciones Populares, dirigida per Antonio Machado Alvarez, pare dels germans poetes; els «**Cuentos**» de la **vora del foc**, de F. Soler, etc.

Entre nosaltres, la tradició no es trenca i en són fites significatives els noms de Jacint Verdaguer, Esteve Casaponce, Aureli Capmany, Alfons Serra i Boldú, Antoni M. Alcover i Joan Amades.

Després, vénen les adaptacions i les imitacions: entre les més recents —ja en els nostres dies—, les de Miquel Desclot, Albert Jané, Eulària Valeri, Josep Albanell i M. Dolors Cortey.

Mentre que les traduccions dels anomenats clàssics del conte infantil —Perrault, Grimm, Andersen, **Les mil i una nits**— sobreabunden en edicions castellanes, a Catalunya s'ha explotat més aviat el filó autòcton del conte popular. I les traduccions al català, certament escasses, han acollit tradicions d'arreu el món. A la **Bibliografia Històrica del Libro Infantil en Catalán**, de Teresa Rovira i M. del Carme Ribé, hi figuren 18 traduccions dels Grimm, 15 d'Andersen, 10 de Perrault, 6 de Madame d'Aulnoy i 4 de **Les mil i una nits**. En són traductors, entre d'altres, Josep Carner, Carles Riba, Marià Manent, Tomàs Garcés, Domènec Guansé i Valeri Serra i Boldú. Però, ultra aquests contes més coneguts, se n'hi troben d'altres països; per exemple, els **Contes russos** adaptats per Joan Gols. A tots ells, s'hi podrien afegir les **Faules alemanyes** que Josep Martus publicà l'any 1881. En la seva primera època, també **La Rondalla dels Dijous** (1909) alternava contes

de la terra amb traduccions de rondalles estrangeres, fins i tot japoneses i de la tradició oral dels gitanos de Transsilvània.

Actualment, en aquest terreny de l'edició del conte popular, la demanda no prové de l'infant lector, les preferències del qual —encertades gairebé sempre— són anul·lades per la imposició dels gusts d'uns pares, nostàlgics de les lectures de la seva infantesa. El resultat és la invasió del mercat per la reiteració d'un nombre molt reduït de títols. Si aquest fenomen es dona en moltes nacions i, especialment, en el mercat del llibre castellà, no s'esdevé així a Catalunya. A l'esmentat repertori **Libros españoles ISBN 1979**, que comprèn els llibres editats durant cinc anys, només de **Blancanieves** hi figuren 118 edicions diferents. En aquest mateix repertori es poden trobar fins a 1059 llibres dels anomenats contes clàssics, dels quals només 43 corresponen a edicions en català. En canvi, podem comptar una seixantena d'edicions actuals de contes populars dels països de parla catalana.

«NON-SENS» I FOLKLORE

La literatura oral o escrita del «non-sens» o del disbarat, més pròpia dels països anglo-saxons, compta entre nosaltres amb algunes manifestacions en el folklore infantil i en obres que, a semblança d'**Alicia**, mostren una forta influència «nonsensística». Podem espigolar-ne exemples a la nostra poesia folklòrica, en les dites, rimes, jocs i cançons populars, moltes d'elles publicades pels nostres folkloristes. Van posant aquest tresor folklòric a l'abast dels infants, els reculls publicats, entre d'altres, per Montserrat Busqué i Barceló, **Violet Sant Pere**; per Joaquim Carbó, **L'home dels nassos**, així com els publicats amb il·lustracions de Mercè Llimona, la col·laboració dels recitals de Núria Candela i la veu de la cantant Guillermina Mota.

D'influències del «non-sens» se'n troben en novel·les, curulles de disbarats i absurds, d'en Josep M. Folch i Torres, com **Les aventures d'en Massagan**, **En Bolavà detectiu** i **Les formidables aventures d'en Pere Fi**. Tanmateix, és més probable que la inspiració «nonsensística» arribi a aquestes novel·les, més que dels **Limeriks** d'Edward Lear, de les facècies hiperbòliques i excèntriques del Baró de Münchhausen. Les absurdes i festives trapolleries d'aquest original baró foren publicades a la revista infantil **Violet**, amb el títol **Aventures del Baró de Bolablava**, i amb unes xiroies il·lustracions d'en Cornet.

DE LA NOVEL·LA HISTÒRICA A LA D'AVENTURES, PASSANT PER LA DE CAPA I ESPASA

També és el Romanticisme el qui dona impuls a la novel·la històrica, la qual, pel seu caràcter didàctic i per prestar-se a una educació cívica i patriòtica, ha estat molt utilitzada en els darrers temps pels escriptors catalans que publicaven obres per a infants i adolescents. Fins a tal punt, que escrivia, fa un parell d'anys, Aurora Díaz Plaia: «La història novel·lada és el tema preferit pels autors dels nostres dies i també pels jurats».

La història —antiga, medieval, moderna i contemporània— ha servit per a fer reflexionar els joves lectors respecte a un bon nombre de problemes actuals. Aquesta història novel·la ha esdevingut, entre nosaltres, escola de formació social, cívica i del seny català.

Filla inquieta de la novel·la històrica, és la de capa i espasa a l'estil d'Alexandre Dumas. D'ella procedeix, molt probablement, la novel·la d'aventures, particularment el **western**, tan abundós en la literatura actual per a joves i adolescents. En canvi, a Catalunya aquesta mena de literatura és molt poc conreada i menys encara traduïda. Probablement, és suplerta en part per la novel·la històrica, bé que no crec que resti sadollada a bastament l'avidesa d'aquest gènere que es manifesta en els infants en unes determinades edats. Més aviat em tem que l'abundosa edició castellana d'aquestes novel·les —composta majoritàriament de traduccions— sigui la que nodreixi aquestes apetències juvenils. Car, en l'enquesta realitzada pel Ministeri de Cultura l'any 1979, la distribució percentual dels temes de lectura d'acord amb les preferències de la població infantil, assignava a les aventures un 57,2 % a la província de Barcelona i un 59 % a la resta de Catalunya (**Los hábitos culturales de la población infantil**. Ministerio de Cultura, 1980, pàg. 52).

Librería Jovellanos

UN SEGLE AL SERVEI DEL LLIBRE
I DE LA CULTURA

Jovellanos, 1

Tel. 22 14 66

CIUTAT DE MALLORCA

Il·lustració de Junceda (1926) per al llibre de C. Soldevila: «Lau o les aventures d'un aprenent de pilot». Ed. Joventut.

Segons Teresa Rovira, es deu a en Josep M. Folch i Torres «la incorporació d'aquest últim gènere a la literatura infantil catalana». També comptam, des dels anys 20, amb les novel·les històriques d'en Clovis Eimeric, amb **Lau o les aventures d'un aprenent de pilot** d'en Carles Soldevila i amb una traducció de **L'illa del Tresor** de Robert L. Stevenson, deguda al Mestre en Gai Saber Joan Arús.

Un judici semblant mereix el conreu de la novel·la policíaca entre nosaltres. La novel·la policíaca, en la seva versió infantil, s'assimila a la novel·la d'aventures. Les traduccions d'Enid Blyton i de Carme Kurtz no han millorat sensiblement la situació. Potser són un presagi esperançador **La colla dels deu** i **En Felip Marlot** de Joaquim Carbó.

QUAN EL LLIBRE INTRODUEIX L'INFANT A LES REALITATS DE LA VIDA

I arribam a la novel·la de la vida real o de la vida actual. Aquest gènere, indubtablement, és una derivació o una imitació de la novel·la de costums dels segles XVIII i XIX.

El quadre de costums conreat per Charles Dickens en les seves col·laboracions periodístiques i el nom de novel·les de costums amb què el mateix Dickens solia denominar les seves tan famoses narracions protagonitzades per infants oprimits, com la petita Nell de **The old curiosity shop** i l'**Oliver Twist**, influïren tal vegada —abans de Nicolau Nickleby, la Dorrit i David Copperfield— en certes obres franceses com **Les enfants peints par eux mêmes** (París, Desessarts, 1840), i **Les enfants peints par eux mêmes, types, caractères et portrait de jeunes filles** (París, Lacampre, imp. 1841). Manuel Benito Aguirre, el mateix any 1841, publicava a Madrid **Los niños pintados por sí mismos** i en el subtítol feia constar que es tractava de l'adaptació d'una obra estrangera: «Obra arre-

glada al español...». Dos anys després, en Boix, editor d'aquest llibre infantil, publicava **Los españoles pintados por sí mismos**, obra molt propagada i imitada, en la qual col·laboraren coneguts escriptors de l'època. En aquella mateixa dècada, l'any 1845, Heindrich Hoffmann-Donner publicava la seva galeria de nois dolents **Der Struwpeter**. Aquest recurs de les tipologies infantils arriba entre nosaltres fins al nostre segle, amb els **Sis Joans** de Carles Riba i **Els nens de la meva escala** de Salvat-Papasseit, ambdues obres reeditades no fa gaire.

Podríem formular una altra hipòtesi tocant a la novel·la de la vida real, fent-la derivar —tant per a Espanya com per a França— de les obres d'Armand Berquin, amb les seves contraposicions de nois bons i dolents. Berquin, autor francès d'obres i editor de periòdics per a infants, era conegut a Espanya. L'any 1789 s'edità, en castellà, una traducció de **Le Petit Grandisson**, que Berquin havia publicat el 1787 com una adaptació de **Die Kleine Grandisson**, novel·la holandesa imitació del **Grandisson** de l'Abbé Prevost, publicada el 1782 per Maria Geertruida de Cambon-Van der Verker.

Coincidint amb aquesta hipòtesi, podríem insinuar-ne una altra, segons la qual les novel·les infantils i juvenils de la vida real es derivarien de les novel·les, també de costums, de Samuel Richardson, **Pamela**, **Clarissa**, i **Sir Charles Grandisson**, totes elles traduïdes al francès precisament per l'esmentat autor de **Manon Lescaut**. Aquest corrent anglès, denominat «novel·la burgesa», influiria molt probablement en la Comtessa de Segur, les obres infantils de la qual vénen a representar el que podríem anomenar corrent aristocràtic de la novel·la de la vida real. Mentrestant, dos contemporanis de la Segur —D'Amicis, amb **Cuores**, i May L. Alcott, amb **Little Men** i **Jo's Boys**— iniciaven la novel·la escolar de costums. Més tard, Hector Malot, amb **Sans Famille**, assumia una ben guanyada representació de tants i tants conreadors de la novel·la de l'infant abandonat que cerca els seus pares a través d'un inacabable seguici de peripècies, desgràcies i breus estades entre gent de costums molt diversos.

Dins la ingent producció de Josep M. Folch i Torres —que Joan Sales i Aurora Díaz Plaja han comparat amb Dickens—, hi podem trobar influències d'aquesta novel·la de costums, si bé perfeccionada amb un cert aprofundiment psicològic. No oblidem, com diu José F. Montesinos, que el «roman de moeurs» és el primer avatar de la novel·la psicològica.

La novel·la escolar i la novel·la aristocràtica de costums han anat perdent terreny i, avui, són pràcticament inexistentes. Avui, l'infant protagonista, sigui quin sigui el seu sexe o el seu estament social, ha abandonat el seu saló principesc, l'aula escolar o l'internat com a escenaris de les seves proeses, i ha irromput enmig del carrer o en ple camp els mesos d'estiu. Ja no són els infants pobres, oprimits, esparracats, d'en Folch i Torres i d'en Junceda, els únics que protagonitzen accions en plena llum o en fosca nit, al barri o alsuburbi. Per altra banda, l'infant ja no és un solitari en la gran metròpoli o en les contrades de la geografia rural. Als escenaris d'aquesta literatura infantil de la vida real, ha fet irrupció el grup mixt, format per infants d'ambdós sexes. Les empreses que aquests grups porten entre mans, ja no són la recuperació física o moral de la família perduda, el retorn a la llar o la reconciliació amb els pares. Aquests grups d'infants protagonitzen una acció filantròpica o social de les que, fins ara, estaven reservades a la iniciativa i realització dels adults. En aquestes novel·les, són més aviat els infants els qui mouen i àdhuc arrosseguen els adults a l'acompliment d'una obligació que els passava inadvertida, a vegades culpablement inadvertida. Aquesta és una de les temàtiques predilectes d'alguns dels nostres escriptors per a nois, com Mercè Canela, Joaquim Carbó, Àngels Garriga, M. Lluïsa Solà, Sebastià Sorribes i Josep Vallverdú, els quals han situat la colla infantil en escenaris del passat pròxim i remot, del present i d'un futur besllumat, més ben dit, somniant per la ciència-ficció.

La novel·la de costums evoluciona vers la novel·la realista i d'aquí passa a la novel·la naturalista. En aquesta etapa de l'evolució de la narrativa, la novel·la científica alça un vol sorprenent amb la colossal producció de Jules Verne. La reproducció literària —extremadament minuciosa— de la realitat, que ofereix la novel·la naturalista, es presta a servir-se'n

com de pretext per a un informe o divulgació científica. Com diu Andrés Amorós, a les novel·les de la Pardo Bazán hi ha científisme, lliçons de coses: la fàbrica de tabac a **La Tribuna**, el manantial d'aigües de Vichy en **Un viatge de novios**, els raigs X a **La Quimera**.

La novel·la científica és un gènere que va caient en desús. La literatura infantil catalana encara en conserva alguna mostra. Recordem **El viatge prodigiós d'en Ferran Pinyol** de Robert Saladrigas i **El meravellós viatge de Nico Huehuelt a través de Mèxic** d'Anna Murià. Avui, ja no cal embolcallar els coneixements científics dins una trama novel·lesca, per a fer-los atractius als nois. Els progressos de la fotografia i de les arts gràfiques duen a terme aquesta amenització de la ciència, mitjançant els «documentaris», obres de consulta a l'abast de l'infant. Recentment, han estat incorporades al repertori català d'aquesta mena de llibres, les col·leccions **El món del saber** i **L'home i la terra**, aquesta darrera del Dr. Félix Rodríguez de la Fuente.

La càrrega fantasiosa de la novel·la científica, se l'ha enduita la novel·la de ciència-ficció. Entre nosaltres, cultiva aquest gènere en Sebastià Estradé, amb les novel·les **Més enllà no hi ha fronteres** i **Més enllà del misteri**, a les quals podem afegir **Els astronautes del Mussol**, d'en Sebastià Sorribes, **Calidoscopi de l'aigua i el sol** d'en Joaquim Carbó, **Les coves de Postojna** de l'Estanislau Torres i la **Història que en Roc Pons no coneixia** d'en Jaume Cabré.

EL GIANNETTO I EL PINOTXO

Els quadres de costums i els repertoris o galeries de nois de tota mena, donaren origen, sens dubte, a la idea d'un dels llibres avui més criticats: **El Giannetto** (en castellà El Juanito) d'Alessandro Parravicini (1836), que més tard tindrà la seva versió femenina en **La buena Juanita**. Més liberal és **Flora**, escrita amb similar intenció per Pilar Sanjuán, i editada a Barcelona per Paluzie l'any 1888.

A tots aquests infants modèlics amb baf de naftalina, és corrent de contraposar el **Pinotxo** de Carlo Lorenzini (Collodi). Un ninot entremaliat però amb un cor d'or que amb les seves traperies fa riure i pensar alhora. Com deia el filòsof Benedetto Croce, la fusta d'on fou tallat Pinotxo era la de l'arbre de la humanitat. A imitació de Pinotxo, ha aparegut una profusió d'obres infantils amb un ninot com a protagonista. Com és sabut, el Pinotxo va néixer per atzar, quan Guido Biagi, director del setmanari infantil **Giornale dei Bambini**, n'acceptà la primera entrega de Collodi i aquest se sentí animat a continuar les aventures del ninot vivent. Altrament, ens sentiríem temptats d'atribuir l'origen de tants i tants ninots humanitzats, a les imatges i pintures que assoleixen moviment i vida en les novel·les gòtiques angleses o en narracions similars d'altres literatures. També l'afecció pels autòmats de les darrereries del segle XVIII envai els contes d'Ernst Theodor Amadeus Hoffmann. Recordem el **Trencanous de Nuremberg**. Tampoc no podem oblidar Andersen, amb el seu **Soldat de plom**.

La literatura infantil catalana s'ha mostrat poc afecionada a aquesta mena de protagonistes. Al nostre folklore, tenim el conte **La núvia de cera** que va adaptar Aureli Capmany. Vers el 1934, Anna Rúbies, com a llibre d'escola, publicà **El ninot de pasta**. En Salvador Bonavia, amb el pseudònim de Jordi Canigó, l'any 1931 estrenà al Romea **Les aventures d'en Titelleta**. En Lluís Millà i en Joan Vila, l'any 1950 donen a l'escena **El titella està malalt** i **El titella enamorat**. Lluís Coquard també ha escrit per al teatre infantil **Nines i ninots...**

Hom diria que aquesta mena de protagonistes es mouen millor en els escenaris, xics o grans, que no pas dins la trama d'un conte o novel·leta.

ÀLBUMS I MÉS ÀLBUMS

Els mètodes de l'Escola Nova, anomenada també «activisme pedagògic», influïren en Paul Faucher, el creador dels famosos **Àlbums du Père Castor**. De caràcter més pedagògic que recreatiu, alguns d'aquests àlbums són, no tant per a la lectura, com per al treball manual i també per al joc educatiu. Així, la lectura esdevé activa i té en compte no sols els mecanismes psicològics que la condicionen, sinó també l'observa-

Il·lustració de J. Vinyals, per a l'edició catalana de «Pinotxo» (1934)

ció, la iniciativa i la imaginació. Aquests àlbums amb predomini de la imatge per damunt del text, arranquen de l'experiència concreta viscuda per l'infant, i no dels coneixements abstractes i llibrescos. Fugen de les impressions massa fortes per a l'infant petit. Refusen la fascinació de la imaginació i l'apassionament frapant, que deixen un rastre vaporós de neguit, persistent després de la lectura. Les històries del Père Castor, àdhuc a risc de ser poc suggestives i mancades d'energia, no volen ser prolongacions a la imaginació, i tracten, més aviat, de jugar amb dades ben concretes. La col·lecció **llibres infantils**, de l'Editorial Estela, publicà traduccions catalanes, sense adaptar, d'alguns d'aquests àlbums. En canvi, les col·leccions autòctones **La Galera d'Or** i **Desplega Vela** de l'Ed. La Galera, han plantejat millor els objectius i les tècniques dels àlbums dirigits per Paul Faucher, bo i proporcionant-los una atmosfera més emotiva i evocadora.

En l'actualitat, el «boom» de l'àlbum infantil i del llibre d'imatges acapara les millors energies del sector infantil dins el camp editorial. La utilització d'aquests llibres a l'escola, en especial al Jardí d'Infants, ofereix més garanties de venda a l'editor. A part del fet que, entre nosaltres, també ha aparegut el col·leccionista adult d'àlbums i llibres d'imatges per a infants, cosa més corrent en països estrangers.

Per adonar-nos de les proporcions del fenomen, cal parlar en les següents xifres comparatives. Dels 339 llibres en català que figuren a l'esmentat repertori **Libros Españoles ISBN 1979**, 193 són àlbums o llibres d'imatges. Si establim una comparació entre els llibres catalans d'aquestes característiques que figuren a la selecció **¿Qué libros han de leer los niños?**, publicada per «Escuela Activa de Padres» a Barcelona l'any 1966, i els de la recent selecció **Quins llibres han de llegir els nens**, publicada el 1977 pel Seminari de Bibliografia Infantil de «Rosa Sensat», trobam aquestes dades significatives: mentre que a la primera d'aquestes seleccions, la de 1966, els llibres catalans que podem considerar d'imatges eren 44, a la del 1977 n'hi figuren 107.

Anàloga a aquesta modalitat de llibres és la del «comic-book». Ambdues utilitzen el llenguatge icònic. Per a Catalunya és un honor d'haver donat el capdavanter del «comic»: l'Apel·les Mestres. En l'actualitat, les traduccions dels bons «comics» estrangers, com **Tintin** i **Asterix** supleixen la manca de suficient producció autòctona, la qual és d'esperar que anirà en augment, afavorida per una major difusió de la premsa infantil en català.

LES DARRERIES DEL NOUCENTISME

Després d'examinar els continguts dels llibres per a infants editats en llengua catalana, parant esment en llur fidelitat a les exigències del que podríem anomenar gèneres d'aquesta literatura infantil, crec que serà útil de fer notar, ni que sigui ràpidament, la repercussió que ha tingut en els escriptors per a nois l'evolució ideològica dels darrers lustres, mal-

grat el lamentable parèntesi de la postguerra, que en la pràctica durà prop d'una vintena d'anys.

La producció de les dues dècades anteriors a la guerra civil està influïda pel Noucentisme: un Noucentisme amb modalitats pròpies, el qual, si bé no podia negar el seu origen mediterrani, especialment italià, se centrava en una voluntat de transmetre les formes i arquetipus del nostre país i de la nostra gent. El Noucentisme es proposà la catalanització de la cultura aleshores actual a Europa. Les seves exigències de perfecció, serietat, concentració, depuració formal —d'acord amb les formulacions de Massimo Bontempelli— havien pesat molt en els escriptors de llibres per a infants. Literats ja consagrats per la fama escriuen també per a nois. Però on més influeix l'esperit del Noucentisme, diria que és en les traduccions. Aquestes també són obra d'escriptors de la més gran qualitat, com en un afany molt noucentista de catalanitzar, per a infants i jovent, les obres més famoses de la literatura infantil universal. **Alicia en terra de meravelles** de Lewis Carroll, traduïda per la bella prosa de Josep Carner i dibuixada per Lola Anglada com una pùbilleta catalana amb una indumentària i en una ambientació adients a la Catalunya d'aleshores, és tot un símbol de l'afany assimilador del nostre Noucentisme.

La traducció literària —prestigiosament literària—, de llibres per a nois és una de les honres més grans i més pròpies de la literatura infantil catalana. Es pot ben dir que l'ha marcada fins als temps actuals. Avui dia, les plomes d'excel·lents conreadors de les nostres lletres continuen traduint per a infants. Però, potser aquest honor s'hagi convertit avui en un perillós handicap per al petit aspirant a llegir llibres en català, sobretot si procedeix d'una família immigrada de terres de parla no catalana. No és el llenguatge acurat, el causant d'aquest probable perjudici. Em refereixo al fet que, molt probablement, les traduccions no basten, amb el consegüent perill de tancament exclusiu dins la cosa nostrada, si no volen anar a cercar en la producció infantil castellana allò que en la nostra no poden llegir. Aquesta afirmació és molt compromesa. Cal apuntar-la amb algunes dades.

Dels 2221 títols que figuren a l'esmentada **Bibliografia històrica del llibre infantil en català** de Teresa Rovira i M. del Carme Ribé, la qual arriba fins al 1939, només 87 són traduccions.

Dels 339 llibres catalans del precitat repertori **Libros españoles ISBN 1979**, només 103 són traduccions.

Dels 14 autors que han merescut el Premi Andersen, màxim guardó internacional de la literatura infantil, només n'hi ha quatre que tenen algun llibre traduït al català.

Dels 238 llibres de diferents països que Daniel Blampain conceptua com els que més sovint es donen a llegir als infants

i adolescents, segons un estudi divulgat en la seva obra **La littérature de jeunesse pour un autre usage** (Nathan-Labor, 1979), només 54 estan traduïts al català (126 ho estan al castellà).

Dels 12 títols que Marc Soriano considera «classiques pour enfants du repertoire international» (**Guide de littérature pour la jeunesse**, 1975), solament 9 tenen traducció catalana.

Dels 13 títols que el Seminari de Bibliografia Infantil «Rosa Sensat» (**Quins llibres han de llegir els nens?**, pàg. 19) conceptua «llibres de gran qualitat», quatre encara no han estat traduïts al català. (Convé d'aclarir que aquesta llista i la de Marc Soriano només coincideixen en dos títols).

Potser caldria fer, d'aquesta situació, un tema de reflexió seriosa. Si fos veritablement la pruija perfeccionista de comptar amb unes traduccions molt acurades, seria necessari de reflexionar si no val la pena, amb vista al futur, de renunciar, en part, a aquesta riquesa certament envejable, a fi d'aconseguir més lectors. Fóra de desitjar que els fills d'immigrants de la Península llegissin en català les obres cabdals de la literatura infantil universal i altres que, per llur prestigi o popularitat, són un bon esquer per a fer néixer l'afecció a la lectura en la nostra llengua.

TRES DÈCADES, TRES INFLUÈNCIES

Després del nefast parèntesi de la postguerra, podríem estudiar les temàtiques dels nostres llibres per a infants, seguint tres corrents emmarcats en els darrers vint-i-cinc anys; si bé, a casa nostra, com a conseqüència de la repressió de què fou víctima la nostra llengua, aquests moviments o corrents solen començar amb cert retard, superior encara al que es dona en la literatura infantil castellana. Aquestes dues dècades i la meitat de la tercera, en la qual ens trobam encara, es caracteritzen per tres moviments mundials que han marcat, en opinió meua, la literatura infantil dels pobles d'occident.

La dècada de 1955 a 1965 està caracteritzada per la importància que adquireix el grup de nois com a protagonista col·lectiu de novel·les i narracions infantils. La dècada de 1965 a 1975 se significa com la «dècada de la contestació». En els cinc darrers anys s'acusa una preocupació creixent pels problemes ecològics.

1955 A 1965: LA DÈCADA GRUPAL

Limitats pel 1955 i el 1965, podem constatar un conjunt de fets que apunten cap a la socialització de la persona. Les relacions grupals passen a primer terme, amb una menysvaloració i àdhuc menyspreu de tot el que tingui caire individualista. És l'època de la dinàmica de grups de Kurt Lewin, i de la sociometria de Jacob Levy Moreno. El 1959, es funda, a La

LLUC

NOM

DIRECCIÓ

POBLACIÓ

Bolletí

de

subscripció

es fa subscriptor de la revista **LLUC** per l'any 1985. Pagarà l'import (1.150 pts.) (estranger 1.400 pts.)

..... enviant gir postal o taló bancari barrat

..... per un rebut domiciliat a Banc o Caixa

Marcau amb una X la forma de pagament que us interressi.

Retallau i enviau aquest bolletí de subscripció a **LLUC, apartat de correus 619, Palma de Mallorca**, i rebreu puntualment al vostre domicili la nostra publicació bimestral.

Jolla, l'Institut de Ciències de la Conducta de l'Oest, el qual esdevé un gran centre d'atracció dels més enèrgics innovadors de la dinàmica dels grups petits. És l'època en què el Vaticà II planteja la col·legialitat de l'episcopat catòlic. Són els anys en què es manifesten un Martin Buber i un Paul Goodman; els anys d'Allen Ginsberg, de Jack Kerouac i del moviment «beat», quan el grup «The Beatles» inicia l'era dels conjunts de cantautors.

Coincidint amb aquesta època, es dona en la literatura infantil l'expansió del fenomen del grup com a protagonista. S'entén el grup mixt, car el grup compost exclusivament de nens comença molt abans: tal vegada s'inicià amb **Els nois del carrer Pal** de Ferenc Molnar (1907). Jo, tanmateix, considero capital, en aquesta evolució del protagonisme del relat infantil, el llibre d'Eric Kästner **Emili i els detectius** (1929). No hi ha dubte que l'Emili és el protagonista d'aquesta novel·la, però és una colla de xicots berlinesos qui l'ajuda a capturar el lladre. La segona edició catalana d'**Emili i els detectius** és de 1958, en plena època del grup protagonista d'obres infantils. Encara el 1954, William Golding publica —no per a infants— **Senyor de les mosques**, on els grups de nens continuen essent exclusivament masculins.

El Premi «Lazarillo» de 1964 és atorgat a Carme Kurtz, pel seu conte **Color de fuego**, on una colla de nens i nenes protagonitza la salvació d'un cavall. Però el paper d'elles està limitat al que se solia permetre a les nenes d'aleshores. Aquesta obra és gairebé solitària dins la literatura infantil castellana d'aquells anys.

Les obres que llavors destacaven, pertanyien a la línia de la Bildungsroman o novel·la del desenvolupament, en la qual es presenta la maduració intel·lectual, moral, espiritual o estètica d'un protagonista jove. Exemples d'aquest corrent són les obres per a infants **Paulina** i **El polzón del Ulises**, totes dues d'Ana M.ª Matute; **Dardo, el caballo del bosque** de Rafael Morales; **Landa, el valán** de Carlos M.ª Ydígoras; i el volum que inicia la sèrie **Ladis, un gran pequeño** de José M.ª Sánchez Silva.

El 1958 féu irrupció a Espanya l'autora anglesa Enid Bly-

ton (a França havia començat a publicar-se tres anys abans). Fins l'any 1966, no serà traduïda al català, coincidint amb l'inici del que podríem anomenar el nostre «boom» grupal.

La literatura infantil castellana haurà d'esperar fins als anys 70 perquè aparegui l'autèntic grup mixt amb la sèrie dels **Blok** de Montserrat del Amo.

Catalunya, en canvi, presenta dintre els anys 60, bé que amb cert endarreriment, una gran proliferació d'obres que tenen un grup d'infants per protagonista. Comença **El Zoo d'en Pitus** de Sebastià Sorribas (1966). Segueix **Un rètol per a Curtó** d'Àngels Garriga (1967). En Sorribas ens regala encara tres grups més en les seves novel·les: **Festival al barri d'en Pitus** (1969), **Viatge al País dels Lacets** (1969) i **Els astronautes del Mussol** (1972). Joaquim Carbó dona pas a les activitats policiaques de **La colla dels deu** i obté el Premi «Folch i Torres» 1969 amb **I tu, què hi fas aquí?** Es tradueixen les **Aventures a la Terra dels Inques** d'Àlicia Romero (1968) i la sèrie **Quatre amics** de M. H. Banyoles (1968).

Aquesta investida prossegueix als nostres dies amb les novel·letes de M. Lluïsa Solà; amb **De qui és el bosc** de Mercè Canela, i amb **El missatge del Cavaller de l'Àguila Rampant** d'Àlvar Valls.

Potser fóra necessari si ens preguntàssim si l'ànima en pena de l'embafor **Giannetto** de Parravicini no ens estarà jugant una mala passada. Sembla que sense adonar-nos-ne, el tan blasmat noi modèlic està reapareixent disfressat de grup modèlic, amb una càrrega igual —o encara més potent— d'intencionalitat pedagògica.

1965 A 1975: UNA DÈCADA DE CRÍTICA SOCIAL

És la dècada de la contestació universitària, la de Berkeley amb el **Yellow submarine**, la del Maig francès de 1960, la dels Jocs Olímpics de la ciutat de Mèxic, i de les manifestacions massives contra la guerra del Vietnam. És la dècada de Marcuse, de Rudi Dutschke, de Cohn-Bendit i de la Primavera de Praga; la dècada del L.S.D., del «rock underground» i de la primavera psicodèlica del 67; la dels «Panteres negres» i del sacrifici del Che Guevara.

llibres
en català
i juguetes

—

CARRER RUBÍ, 5
TEL. 21 38 21
PALMA

Edicions
Disseny gràfic
Publicitat impresa
Fotocomposició
Tipografia / Offset

TALLER GRÀFIC
RAMON

JAUME BALMES, 39 - TEL. 25 44 32 - 07004 PALMA DE MALLORCA

Il·lustració de Montserrat Torres
per al llibre de Gabriel Janer Manila «El rei Gaspar»

En aquests anys, assenyalats per la contestació de l'autoritat a tot nivell i també dels costums i estructures socials considerats intangibles fins aleshores, anys marcats pel somni d'un pacifisme idil·lic que pretén fer l'amor en lloc de la guerra, apareixen bon nombre de contes i novel·les que pretenen presentar a nivell infantil els problemes de la societat i els que provoca en l'infant la repressió paterna. En la literatura infantil castellana, algunes obres autòctones i, sobretot, traduccions estrangeres empenen la denúncia de les injustícies socials, els estralls de la guerra, els odis racials, l'emigració, la marginació dels habitants dels suburbis i de la mare soltera, la condició de la dona, l'abandonament dels fills per l'absentisme patern, la drogadicció, el divorci, els perills de la repressió en les manifestacions estudiantils, l'anul·lació de la personalitat del fill per la repressió dels pares.

L'embranchida contestatària de la literatura infantil no agafa Catalunya de sorpresa. Tot i que la manca pràctica de traduccions impedeix que els infants llegeixin en català obres molt interessants i significatives, és força rica la llista d'obres autòctones que aborden fins als nostres dies els problemes característics d'aquesta dècada.

Així, la comprensió internacional és tema de **Tots els nens del món serem amics** d'Aurèlia Valeri i d'**Els astronautes del Mussol** de Sebastià Sorribes. El problema de l'emigració és presentat per Francesc Candel en **Una nova terra**. La margi-

nació social de la gent del camp per part de la ciutat i viceversa és abordada per Joaquim Carbó en **I tu, què hi fas aquí?** i per Josep Vallverdú a **L'home dels gats**. El menyspreu pel treball manual és denunciat també per Candel en **Avui començo a treballar**. El problema dels subnormals és plantejat per l'Espínas a **Tots tenim germans petits**. Els de la sobreprotecció paterna, per Robert Saladrigas a **L'Alex, el 8 i el 10**. Els de la marginació dels habitants dels suburbis, per Josep Vallverdú a **En Ruc drapaire**. Els odis racials o per motius religiosos són part de la temàtica d'**El rescat del rei minyó** de Joan Blasco Casanovas; **Ulls de gat mesquer** de Joan Barceló, i **En Mir l'esquirol** també d'en Vallverdú. La societat de consum i els seus estralls són abordats a **Ni teu ni meu** de M. Aurèlia Capmany; **En Josfe, el seu món i la fosca** de Lolo Rico de Alba; **El Rei Gaspar** i **Com si els dits m'haguessin tornat cuques** de Gabriel Janer Manila; **El Superexecutiu**, **El Superfenomen** i **El Superordinador** de l'Oriol Vergés. La marginació de la dona a **Quim/Quima** de M. Aurèlia Capmany.

Encara que aquesta dècada arplega de ple l'abundosa producció de novel·les històriques de què hem fet menció, és precisament en els ambients bèl·lics on es desenvolupen els arguments d'aquestes narracions, que es donen els motius i es presenten les conseqüències de l'absurd de la guerra, tot posant alhora els fonaments d'una educació per a la pau.

La denúncia de la situació política d'aquells anys finals del franquisme, apareix d'una manera més o menys indirecta i dissimulada, car la situació no permetia més claredat, en les narracions **Silenci als bosc** de Montserrat Mussons, **El País de les Cent paraules** de Marta Mata i, potser també, a **Bernat i els bandolers** de Josep Vallverdú.

DE L'ECOLOGIA ALS CONTES MERAVELLOSOS

Hem arribat a la producció editorial d'una dècada de la qual només n'ha transcorregut la meitat. És, doncs, molt aventurat el que ara pugui dir. En aquests cinc anys, a partir de 1975, s'han accentuat la contaminació i la destrucció de la natura; s'han multiplicat les marees negres i els incendis forestals: són els anys de Soveso, de Harrisburg, del clam multitudinari contra la instal·lació de centrals nuclears.

L'ecologia és tema reiterat en llibres per a infants. El primer i el segon dels Premis de Literatura Infantil de 1979, foren atorgats a llibres amb tema ecològic: M. Mercè Canela a **De qui és el bosc**; Rita Culla a l'**Esteve Piu-Piu**; Joaquim Carbó a **Calidoscopi de l'aigua i el sol**; M. Dolors Alibés a **Màquines d'empaquetar fums i altres enginys**.

Aquest corrent ecològic tindrà llarga durada? Sembla que, a nivell mundial, l'amor a la naturalesa es va traspassant a una reactualització dels genis representatius de les forces de la natura: gnoms, elfs, fades... Recordem l'èxit de Tolkien. Si fos així, hauriem de potenciar encara més els relats meravellosos i les narracions més o menys fantàstiques. Caldria donar nova actualitat als follets i a les dones d'aigua del nostre folklore tradicional.

FRANCESC CUBELLS I SALAS

Diario de Mallorca

un diari

per a tots els mallorquins

Francesc Boada

Entre la pedagogia i la literatura, amb permís de la imatge

*que les jeunes gardent l'idée
que la lecture n'est qu'un plaisir.*

Marc Soriano

L'infant no és un adult petitó. Tampoc no és aquell foll baixet que diuen alguns. L'infant és una realitat present i plena, però marcada profundament per un esdevenidor d'adult que se li prepara i que ell mateix es prepara indefugiblement. L'infant sap des de molt petit que no és el seu el món de veritat, que el que compta és el món de l'adult, que la seva situació és només de trànsit. Se sap dependent i al mateix temps se sap segur quan està en contacte amb l'adult. Se sent desemparat i perdut si l'adult l'abandona.

L'adult, al seu torn, es mira l'infant com un objecte a protegir, a educar, a fer créixer i a potenciar, en el millor dels casos: quan no el considera patològicament una continuació d'ell mateix, fet a imatge i semblança de les seves pròpies frustracions que, amb la bona fe més gran —i més negativa— vol evitar en la seva nova encarnació. En tot cas, la relació de l'adult amb l'infant no és mai una relació d'igualtat. És sempre una relació **educativa**, en sentit positiu o negatiu, sempre és una relació entre un individu que **ja és** on havia d'anar i un altre que encara **no hi ha arribat**. D'aquí ve, doncs, que un dels principals problemes que sempre cal afrontar, en qualsevol camp de relació infant-adult, és el del paternalisme.

I el llibre no se n'escapa ni poc ni gaire.

La primera cosa que cal fer abans d'entrar pròpiament a parlar de literatura és, però, de precisar una diferenciació que em sembla essencial: una cosa és el **llibre** infantil/juvenil i una altra, la **literatura** infantil/juvenil. Ni tots els llibres són de literatura, ni tota la literatura viu tancada en els llibres.

M'explicaré. Ultra els llibres de coneixements, ultra el sentí de publicacions utilitàries més o menys tenyides de literatura, hi ha la veritable literatura, hi ha l'art de la paraula, un art aquest que, com qualsevol art, no admet qualificatius.

Em semblen particularment encertades les paraules de François Ruy-Vidal: «No hi ha arts per a l'infant, hi ha l'Art. No hi ha grafisme per a l'infant, hi ha el grafisme. No hi ha colors per a l'infant, hi ha els colors. No hi ha literatura per a infants, hi ha la literatura» (1). És la millor proposta antipaternalista que conec.

Això no obstant, només que traguem el nas en una llibreria o en una biblioteca, ens atiparem de veure llibres expressament concebuts per als infants, adoles-

Il·lustració de G. Doré per al conte de Ch. Perrault
«Le Petit Chaperon rouge»

cents i joves. Presentats sempre —pràcticament— en col·leccions, els prestatges s'omplen de llibres i més llibres concebuts amb una destinació específica: l'infant/jove. És, em penso, una manifestació més que clara d'aquella relació desigual adult-infant que comentava suara. L'adult, en aquest cas, es preocupa de proporcionar material de lectura a l'infant i aquest no té veu ni vot a l'hora de la creació o de la tria de tot aquest material. Però, alerta!, això no és cap retret, és només la constatació d'una realitat en la qual estic personalment tan implicat com qualsevol educador, mestre o pare de família, il·lustrador, escriptor o editor. El llibre d'infants és aquí, i dins d'aquest gavadal de llibres hi pots trobar literatura de la bona: només cal saber destriar el gra de la palla.

Deixant de banda tota mena de subproductes literaris, que per desgràcia abunden a vessar —però no pas únicament en el terreny del llibre destinat als no-adults—, cal fer una altra diferenciació bàsica entre la literatura **destinada** als infants i la literatura que els infants s'han **apropiat** (2). La primera, no cal dir-ho, és la que hom escriu expressament pensant en un públic infantil o jove, l'altra és la literatura d'adults que, amb el temps, ha esdevingut **també** —i de vegades exclusivament— literatura infantil/juvenil.

«Alicia en terra de meravelles». Il·lustració de Lola Anglada (1927)

No es tracta pas —ho trobaria estúpid— de fer judicis valoratius globals de l'una i l'altra, car el que compta és cadascuna de les obres en particular. Hi ha obres mestres i mediocritats en tots dos terrenys. El que sí que hi ha, tanmateix, és que, salvant comptadíssimes excepcions, i sempre d'obres modernes, fins a la literatura «apropiada» la trobem avui dins les col·leccions «destinades» al jovent. I és que ja fa uns quants anys —al nostre país no tants— que la indústria editorial ha descobert un potencial econòmic important en el mercat dels llibres per a públics no-adults —com també dels discs i, si no avui, demà, dels vídeos fets per a aquests públics.

Efectivament, no es poden ignorar els factors econòmics, que són al capdavant —com deia aquell— els que ho mouen tot. I són sens dubte els factors econòmics que han inventat una presentació determinada dels llibres infantils: col·leccions altament il·lustrades, atractives, amb cobertes multicolors, etc. Tothom en té clara la imatge.

El fet, tanmateix, és que avui, arreu del món, el llibre infantil se'ns presenta d'unes determinades maneres que sens dubte enllamineixen el públic jove, però que, com a contrapartida, posen a la contra tota la resta del públic i, cosa greu, els professionals de la literatura d'adults i de la crítica tinguda per «seriosa». Un exemple encara recent. Arran de la polseguera alçada pel gran èxit de vendes de **La història interminable**, de Michael Ende, alguns diaris van publicar reportatges sobre l'autor —cosa ben poc habitual, per cert, quan es tracta d'un «juvenil»— i en el millor

dels casos es recordaren que havia publicat uns anys abans una altra novel·la, **Momo**; però ignoraven olímpicament els contes i fins i tot es descuraven d'esmentar, perquè no ho sabien, que hi havia traduïda i editada una altra novel·la seva en dues parts: **En Jim Botó i en Lluc el maquinista** i **En Jim Botó i els 13 Salvatges**, veritable obra mestra de la literatura d'infants del segle XX i reconegut èxit internacional dels anys seixanta i setanta. El que compta de tot això és la ignorància, producte cert del menyspreu que ha de suportar la literatura infantil/juvenil.

Aquestes ratlles, no obstant, no volen pas tenir l'aire d'una lamentació, ans d'una reflexió sobre el llibre infantil i, de retop, sobre les bases en què s'asenta. El refús esmentat, tot i que injust, és un refús guanyat a pols per un sector dels professionals que no han sabut o no els ha interessat prou de valorar la literatura —art— per damunt de la pedagogia —utilitarisme—. I aquest no és pas un retret directe als professionals del nostre país: és un fenomen generalitzat que, per sort, sembla que tímidament es comença a corregir. També la pedagogia en sortirà beneficiada!

Alga Marina Elizagaray diu que s'atribueix a Daniel Defoe la frase «el llibre per a infants és l'encarregat de formar lectors», frase amb la qual es pot estar d'acord en principi, però que no crec que es pugui usar, com fa l'autora, per reforçar la idea que ha llançat un moment abans: «El llibre infantil ha de ser formatiu» (3). En sentit ampli, també d'acord. Ara bé, actituds com aquesta menen immediatament, si no s'hi posa compte, al més desfermat dirigisme paternalista.

Conclou A. M. Elizagaray: «el llibre infantil ha de ser realista, sense deixar de ser poètic; ha de ser tendre, i també deixar un marge per a la fantasia i les seves volades. L'estil ha de ser senzill, amb molt de diàleg i d'acció, evitant sempre les exageracions descriptives. Demés —i aquest és ja un aspecte més pràctic— ha de ser a la vegada fort, ben il·lustrat i barat» (4). Com es pot veure, la mort de la llibertat creadora i la barreja més espantosa dels aspectes literaris, pedagògics i materials del llibre. Més endavant l'autora encara pretén que els continguts tradicionals s'han de substituir «subtilment» (!) per uns altres que preparin el nen per a la nova «etapa històrica» que està vivint (5). En fi, la manipulació més estudiada per forjar els homes de demà a la mida que els volem. No: és molt millor, a parer meu, la idea de Tolstoi que afirma que la literatura és una gran fira d'idees.

No voldria de cap manera que ningú fes anar aquesta crítica més enllà de l'estricta rebuig a qualsevol tipus de dirigisme ideològic. Ni als països del bloc capitalista ni als del bloc socialista no és acceptable el dirigisme ni la censura si es té un projecte educatiu

(1) Citat per Marc SORIANO, **Guide littérature pour la jeunesse** (París 1975), p. 461. Les traduccions de textos citats són meves.

(2) SORIANO, obra citada, p. 15.

(3) Alga Marina ELIZAGARAY, **En torno a la literatura infantil** (L'Havana 1975), p. 21.

(4) ELIZAGARAY, obra citada, p. 22.

(5) ELIZAGARAY, obra citada, p. 24.

(6) SORIANO, obra citada, p. 175.

honest, basat en el creixement i en la potenciació de la llibertat de la persona. Perquè si bé A. M. Elizagaray fa aquestes observacions des de Cuba, a casa nostra s'actua exactament de la mateixa manera, però potser sense fer-ho tan explícit.

Cal tenir present que aquí es tracta de mantenir un sistema que ve de lluny i, per tant, la fórmula més eficaç deu ser d'obrar per omissió. És justament això que fa possible tot aquest feix monstruós d'infraliteratura que deseduca i embeneiteix el lector puerilitzant-lo, anorreant-li l'incipient esperit crític, banalitzant el llibre i allunyant-lo de la realitat que l'envolta. Desconfieu de les sèries!

No hem d'oblidar que l'infant, com diu Marc Soriano, «viu en el mateix món que l'adult i, com ell, segueix de la vora allò que hi passa» (6). I d'allò que passa pel món, de les relacions humanes que s'estableixen ara i aquí, de l'anàlisi del que tradicionalment s'ha anomenat l'esperit, l'ànima humana tracta la veritable literatura. Tant la dita «infantil/juvenil» com la dita, per oposició, «adult». I ho tracta amb tots els recursos possibles de l'instrument de la reflexió, el llenguatge, i ho fa amb una inequívoca intenció comunicativa.

És, doncs, aquest pla de la comunicació allò que cal buscar en primer lloc dins els llibres infantils/juvenils per incloure una obra dins el món de la Literatura en majúscula. Més, aquesta comunicació, que en el llibre s'estableix sempre d'una manera unidireccional, s'ha de produir responent a una realitat insalvable:

l'adult parla al no-adult. I això el lector infantil ho sap des del primer llibre que li posen als dits. Ho sap i no li sap greu. És per això que Rodari reivindica el rang d'adult per a l'escriptor de llibres d'infants, cosa que en cap cas no exclou la convenció tàcita del joc, de la picada d'ullet intel·ligent autor-lector, de la transmissió de coneixements, de crítiques, d'opinions. Però sempre des d'un punt de vista honest, sincer: sóc jo, autor, que et parlo a tu, lector, i t'explico això i allò: tu creute'n el que vulguis i fes-te'n teu el que et sembli. Aquest és, a parer meu, el plantejament correcte d'una literatura per a infants/joves: el del desvetllament de la reflexió, de l'esperit crític, de l'interès pel món i per les coses i, sobretot, per les persones. En definitiva, una mena d'humanisme —vulgues que no pedagògic— encarat a potenciar el creixement intel·lectual i emocional del lector des d'una perspectiva prepotent ja que el lector no compta encara amb una experiència i un potencial crític suficients per posar en quarantena l'autor. Es tracta, ni més ni menys, d'una opció caracteritzada per la potenciació total de la llibertat creadora, per la negació a casar-se amb cap sistema establert, car la unidireccionalitat comporta inevitablement un afavoriment ferm de l'alienació, enemiga fonamental de la raó i, doncs, del creixement humà.

No és nova, aquesta opció. És, al capdavant, la forma de comunicació tradicional que, de manera oral, ha fet arribar fins avui la rondallística.

En aquest sentit em semblen interessantíssimes les anàlisis que Bruno Bettelheim fa de les rondalles meravelloses (7) en relació amb l'inconscient de l'infant, anàlisis que caldria fer extensives a les obres clàssiques que, a desgrat dels anys, perviuen dins el marc mundial de la literatura infantil/juvenil: **L'illa del tresor, Robinson Crusoe, Pinotxo, Tom Sawyer, Alicia, El màgic d'Oz**, etc.

En el fons reclamo per a la literatura infantil/juvenil la mateixa consideració per part d'escriptors i crítics que la dels professionals de la literatura d'adults: refus al puerilisme, a la solució fàcil, a l'èxit immediat.

Ai, l'èxit! Aquest és un altre tema.

No és gens difícil de saber si avui un llibre serà un èxit **de venda**. Cal, primer de tot, una presentació de moda que agradi i atregui, d'entrada, a pares i educadors, que són els clients reals del llibre. Després, unes bones dosis de diàlegs i d'aventures, amanit tot amb un xic de moral benpensant, faran la resta, sempre i quan el nivell de llenguatge sigui prou fàcil i, naturalment, l'escriptor hagi tingut la grapa suficient per mantenir l'interès de l'anècdota del començament fins al final. Total, si es tracta d'una obra escrita i publicada amb un cert ofici.

Però amb això no es va enlloc. Ni ajudarem a créixer l'infant en la seva condició de persona, ni estic segur que aquests llibres puguin fer veritables lectors: al moment que el noi trobarà el mateix a la TV o al cinema deixarà el llibre perquè no hi haurà descobert cap aportació insubstituïble. En canvi, la lectura l'obligarà sempre, per fàcil que sigui, a fer un esforç superior a la contemplació audio-visual d'un producte igualment fàcil.

Glibreria Ripoll

Llibres per a bibliòfils.

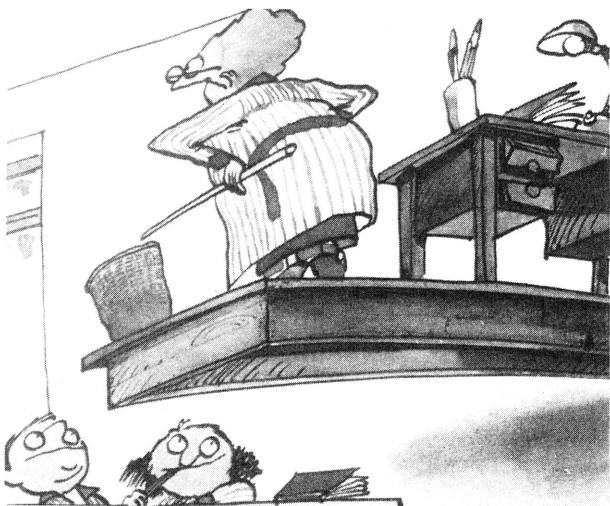
Especialització en llibres antics.

Llibres moderns, especialment de Mallorca.

Assortiment ampli de làmines, reproduccions,
gravats i xilografies.

Compram tota casta de llibres antics.

Sant Miquel, 12 - Apartat 338 - Tel. 22 13 55
Palma de Mallorca

Il·lustració de Joma («Els nens voladors». Arcos Vergara, 1984)

I aquesta exigència que s'ha de reclamar a la literatura, s'ha d'exigir també a les il·lustracions i al grafisme del llibre. No pas únicament del d'infants, sinó de tot llibre il·lustrat.

Sovint hom cau en la banalització més terrible de les il·lustracions, de tal manera que no aporten ben bé res a l'obra, fora de fer-la suposadament més «atractiva» al comprador. Malament! Una il·lustració ha d'enriquir, ha de suggerir, fins ha de suggestionar el qui la contempla; t'ha d'obligar a aturar-t'hi perquè hi descobreixes quelcom que el text no et podria dir mai, atès que és una aportació damunt del text producte generalment d'un altre artista. Si més no, les il·lustracions han de servir perquè el lector contrasti la seva visió del text amb la que en té i manifesta l'il·lustrador.

La imatge és la porta d'entrada del llibre. La porta —tornem-ho a dir— que primer traspassa l'educador-comprador i que després ha de passar el jove lector. I no m'estranyaria gens que fos, en part, culpa d'aquesta banalització de la imatge, de dissenys adotzenats i dibuixos mediocres, que el llibre infantil «gaudeixi» del desprestigi cultural —globalment injust!— de què he parlat més amunt.

Avui assistim a una veritable inflació de llibres il·lustrats. I això, unit a la mitificació que del llibre han fet determinades classes lectores, ha portat i porta a una lenta mort de la literatura de transmissió oral, literatura que sobretot a les primeres edats té, com demostra Bettelheim, una importància cabdal per a la integració de la personalitat infantil. Cal tornar a la rondalla contada, cal recuperar la relació personal narrador-oient, cal, en fi, deixar de banda moltes vegades la literatura impresa, tecnificada i més distant, per remuntar-se als orígens, a la comunicació cara a cara, a la interpretació del món per mitjà del coneixement secular transmès directament de pares a fills, de tal manera que l'amor a les històries que narren les rondalles sigui la base de l'afecció a les contalles, afecció que ha de menar al fet literari general i a la literatura escrita.

Si les teories de Bruno Bettelheim es demostren certes (8), s'imposa una reflexió sobre l'ús de les

publicacions per a infants de la rondallística tradicional, publicacions que ara com ara s'estan produint de manera indiscriminada i massiva en forma de contes il·lustrats. Però aquest no és el tema d'aquest article i, per tant, el deixo tot just apuntat.

En tot cas, la il·lustració és un art i, com a tal, té unes exigències de qualitat que responen en síntesi a les mateixes que reclamava per a la literatura —un altre art—. Un art funcional el de la il·lustració? Podria ser. A mi això tant me fa: el que compta és que en depèn, en part, la sensibilització estètica de qui se la mira —infant o adult— i, ni que només fos per això, ja caldria ser-hi molt crític.

Però... on és la crítica? Ni de la il·lustració ni de res (gairebé). L'espai als periòdics hi és infim i la major part encara s'ha de destinar a la divulgació. Així no hi ha manera que sorgeixin bons crítics. I sense crítica no hi ha debat. I sense debat estem condemnats a anar a remolc de les modes o d'allò que s'importi de fora, on en general tampoc no lliguen els gossos amb llonganisses. O això o l'empobriment manierista.

Tot amb tot, opino que als Països Catalans hi ha bons professionals del llibre d'infants i d'adolescents en tots els camps, cosa que fa mantenir un cert optimisme, atesos els progressius nivells de difusió que s'estan assolint. El principal problema que em fa l'efecte que cal superar en aquests moments és el de la imatge degradada que el llibre infantil/juvenil pateix socialment, aquesta imatge de llibre de segona, de subproducte cultural que no serveix sinó a aquesta «pobre canalla» perquè es distreguin una estoneta cada dia, en el millor dels casos. I és que el llibre d'infants i adolescents parteix del terrible **handicap** de debatre's entre la literatura i la pedagogia i, per postres, contràriament al llibre d'adults, va il·lustrat!

L'única manera que se m'acut de mirar de rentar la cara a un producte que, culturalment parlant, considero bàsic és d'aconseguir que s'entengui la necessitat d'un estudi seriós de la matèria, que es creïn vehicles de crítica i debat; que es divulgui en l'ensenyament a les escoles de magisteri i a les facultats de pedagogia, com a mínim; que es creï, en definitiva, l'ambient necessari per tal que sorgeixin els treballs interdisciplinaris —tesines, tesis, publicacions, etc.— que Marc Soriano (9) dona com a imprescindibles perquè es pugui destriar amb fonament el gra de la palla.

D'aquí se'n seguiria una major difusió del poder i el plaer de la literatura, que és un dret de qualsevol ciutadà.

FRANCESC BOADA

(7) Bruno BETTELHEIM, **Psicoanàlisis del cuento de hadas** (Barcelona 1981 - primera edició Nova York 1975, 1976). Vegeu-ne especialment la primera part.

(8) BETTELHEIM, obra citada, ps. 85-86.

(9) SORIANO, obra citada, p. 189: «Una altra conclusió inevitable: només un mètode interdisciplinari pot envoltar aquest sector singular de la literatura d'infància, que és situat al punt de trobada de diverses ciències humanes: història literària, història de les mentalitats o de l'educació, història, demografia, sociologia, folklore, psicologia, psicoanàlisi, etc. Tindrem compte a no oblidar... les disciplines que estudien el llenguatge, la informació i la comunicació, lingüística, filologia, semiologia o semiòtica».

Els premis literaris per als llibres infantils en català

per Aurora Díaz Plaja

Durant les jornades del LIBER 84 hi hagué un debat sobre els premis amb un títol que ja d'entrada no m'atreia:

Suprimir els premis literaris? i a més a més veient que la ponent principal era Florence Deloy, premi **Femina**, no vaig anar-hi perquè estava segura que sols es parlaria del llibre per a adults.

La pregunta ja vol dir que pot ser contestada afirmativament o negativament. Des d'aquí podem proclamar que ni cal fer-la. Els premis literaris no fan cap nosa i en canvi són estimulants per als autors, per als editors i per als lectors. Fa gairebé un quart de segle que vam començar a batallar perquè n'hi hagués. I d'un en un han estat coberts tots els objectius d'aquella promoció.

Es va començar el 1963 amb el Premi «Folch i Torres» per a adolescents i enguany s'ha creat el «Lola Anglada» per als menuts que també s'atorgarà el dia de la Festa de les Lletres Catalanes amb una dolorosa oportunitat: la pèrdua de la figura cabdal de la il·lustració infantil a casa nostra, traspassada aquest mes de setembre.

Crec que la sola enumeració dels premis i dels premiats en més d'una vintena d'anys pot constituir una bona guia de lectura sobre la nostra literatura per a infants i adolescents en català.

El 1963 van sorgir els dos primers batejats amb els noms prestigiosos de «Josep Maria Folch i Torres» i «Joaquim Ruyra» per a obres infantils i juvenils respectivament. Mancava el premi per als menuts i fins a entrada dels anys vuitanta no vam aconseguir-ho; i ara hi són per partida doble: el premi «Apel·les Mes-

Il·lustració de Pilarín Bayés per al llibre «El gegant del pi» (1972)

tres», d'Editorial Destino, i el que s'estrena enguany, el «Lola Anglada», que organitzen la Xarxa de Biblioteques «Soler Palet» i la Caixa d'Estalvis de Terrassa.

Esporàdicament hi va haver uns intents de premis de dues Editorials, **L'Abadia** i **La Magrana**, amb sengles premis els títols dels quals són a les respectives col·leccions, però es van deixar de convocar al cap d'un parell d'anys.

Hem deixat a propòsit d'esmentar els Premis de la Generalitat i els de la Crítica de Serra d'Or perquè es tracta de guardons que s'atorguen a llibres ja publicats i tenen una altra missió. Gaudeixen de tots els avantatges de promoció i publicitat que té tot premi, però els manca el factor que creiem més important quan es tracta

d'obres inèdites i és l'**estímul** als autors, siguin novells —en el qual cas significa una possible porta—, siguin consagrats, perquè els fa treballar més i millor.

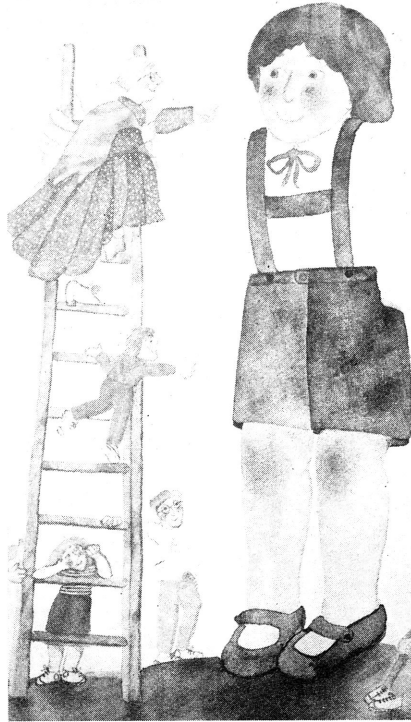
Això és el que ha passat amb el més recent dels premis al llibre infantil català, en els tres premis «Vai-xell de Vapor» que ha convocat per a una editorial castellana la S. M. precisament per iniciar la seva vessant catalana en constituir la nova editorial **Cruïlla**.

Tot això quant al Principat. Pel que fa a les Illes i al País Valencià, tenim ja dins d'aquesta benefactora dècada dels 80 els Premis «Guillem Cifre de Colonya», que s'atorga a Pollença, i «Enric Valor» a València.

No incloem aquí, perquè no és li-

terari sinó artístic, l'important Premi «Catalònia» que amb un jurat internacional ha estat concedit per primera vegada enguany a la nostra dibuixant Carme Solé Vendrell.

Parlant de premis literaris, sempre recordaré una anècdota que explicà la Maria Aurèlia Capmany davant d'un lletraferit que deia sempre: «No vull caure en triomfalismes». I un dia ella li respongué: «Doncs caigui, home, caigui». Bé, confesso que entre un triomfalista i un derrotista, prefereixo sempre el primer. I davant les etapes transcorregudes d'ençà d'un quart de segle que van començar a demanar premis literaris per a infants i adolescents, ens sentim satisfets. Fins i tot han ressorgit els premis per a obres de teatre, que van esser un temps municipals —«Premis Ciutat de Barcelona», es deien— però que en canviar la data desfasada del 25 de gener per la del 24 de setembre (encara que sabem que l'any que ve seran per Santa Eulàlia, el 12 de febrer), van esser els únics que foren suprimits. Voldríem de-

Il·lustració d'Eulàlia Sariola («En Pandolfi a la gran ciutat». Arcos Vergara, 1984)

manar que ressorgissin però mentrestant aplaudim «Cavall Fort» per haver-los convocat enguany per segona vegada. A principis dels 70, «Cavall Fort» va convocar un premi per a guardonar un text de teatre per a nois i noies. Llavors se'l va endur la Joana Raspall amb **El Pou**, però la continuïtat del premi va quedar avortada.

El 1983 va fer-se'n una nova convocatòria juntament amb **Rialles**, i va guanyar-lo Gabriel Janer Manila amb «El corsari de l'illa dels Conills». Enguany, quan escric aquest article, no sabem encara el guanyador d'aquest segon concurs de la nova etapa dels premis teatrals «Cavall Fort».

Els premis no tan sols estimulen autors, editors i lectors sinó que engendren noves publicacions perquè són molts els finalistes que també veuen publicats els seus llibres. Que tot sigui «ad majorem gloriam» de la literatura per a infants a «ca nostra», deixamu-m'ho dir en aquest bonic modisme dels illencs.

NOMINA DELS PREMIS ATORGATS

Josep M.ª Folch i Torres

Narracions per adolescents (Ed. La Galera)

1963 (desert)

1964 MUSSONS, Montserrat. *Tres narracions per a infants: Piu-Piu.*

1965 SORRIBAS, Sebastià. *El Zoo d'En Pitus.*

1966 NOVELL, Maria. *Les presoneres de Tabriz.*

1967 (desert)

1968 VALLVERDÚ, Josep. *Rovelló.*

1969 CARBÓ, Joaquim. *Í tu, què hi fas aquí?*

1970 VALLVERDÚ, Josep. *En Roc Drapaire.*

1971 (desert)

1972 SOLÀ, Maria Lluïsa. *Anna.*

1973 MURIA, Anna. *El meravellós viatge de Nico Huethuet a través de Mèxic.*

1974 (desert)

1975 JANER MANILA, Gabriel. *El Rei Gaspar.*

1976 CANELA, Mercè. *L'escarabat verd.*

1977 VERGÉS, Oriol. *La ciutat sense muralles.*

1978 LANUZA, Empar de. *El Savi Rei Boig i altres contes.*

1979 BARCELÓ, Joan. *Que comenci la festa.*

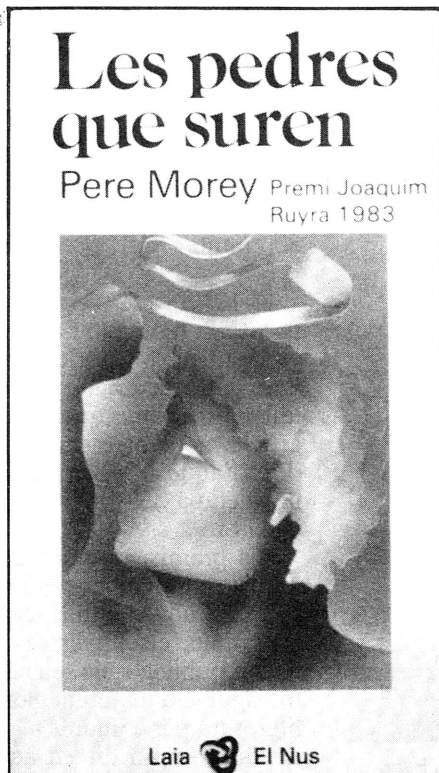
1980 ALBANELL, Josep. *En Pantacràs Xinxolaina.*

1981 OBIOLS, Miquel. *Habitants de Bubo Bubo.*

1982 DURAN, Teresa. *En Joanot de Rocacorba. 1431-1481.*

1983 GARDELLA, M.ª Àngels. *En Gilbert i les línies.*

Joaquim Ruyra

Novel·la juvenil (Ed. Laia)

1963 VALLVERDÚ, Josep. *Trampa sota les aigües*.

1964 MACIÀ, Carles. *Un paraigua a la Vall Ferrera*.

1965 (desert)

1966 SALADRIGAS, Robert. *Entre juliol i setembre*.

1967 TEIXIDOR, Emili. *Les rates malaltes*.

(De 1968 a 1975 no es convoca el Premi)

1976 ALBANELL, Josep. *El barcelonauta*.

1977 CABRÉ, Jaume. *Galceran l'heroi de la guerra negra*.

1978 VERGÉS, Oriol. *El superfenomen*.

1979 (desert)

1980 VILLATORO, Vicenç. *Papers robats que cremen*.

1981 CARBÓ, Joaquim. *La casa sota el gel*.

1982 SOTORRA, Andreu. *Ofici de contesta*.

1983 MOREY, Pere. *Les pedres que suren*.

Premi «L'Esparver»

Novel·la juvenil (Ed. La Magrana)

1981 SOLER, Josep. *El fantasma del Fluvià*.

1982 CANELA, Mercè. *Lluna de tardor*.

Premi «La Xarxa»

Narracions, prosa o vers, de creació o d'assaig, biografies o adaptacions (Pub. La Abadia de Montserrat)

1981 ALBÓ, Núria. *Cucut*.

1982 SARDÀ, Zeneida. *Adéu, Nereo*.

1983 (no es convoquen)

Premi «Llibres del Sol i de la Lluna»

Adaptació infantil il·lustrada

(Pub. La Abadia de Montserrat)

1981 TREPAT, Marta. *La fugida del pintor Notxa*.

1982 (desert)

1983 (no es convoca)

Premi «Apel·les Mestres»

Llibres il·lustrats per a menuts (Ed. Destino)

1982 BALZOLA, Asun. *Múnia i la lluna*.

1983 KRAHN, Fernando - M.ª L. URIBE. *La senyoreta Amèlia*.

1984 MARTÍNEZ VENDRELL, M.^a - Carme SOLÉ VENDRELL. *Jo les volia*.

Premi «Enric Valor»

Convoca:

Federació d'Entitats Culturals del País Valencià.

1981 LACUESTA, Marisa. *Tres i no res en la boca d'un drac*.

1982 CONCA, Maria. *L'olivera dels cimels alts*.

1983 COMPANYY, Mercè. *La reina calba*.

Premi «Guillem Cifre de Colonya»

Narració per adolescents (Edita La Galera)

Convoca: Caixa d'Estalvis de Pollença

1981 (desert)

1982 RAYÓ I FERRER, Miquel. *El raïm del sol i de la lluna*.

1983 CANELA, Mercè. *Els set enigmes de l'Iris*.

Premi «El Vaixell de Vapor»

Per a narracions infantils i per adolescents

(Ed. S. M. i Cruïlla)

1984 ALBÓ, Núria. *Tanit*.

RÀDIO POPULAR

una amiga de tot lo dia

C. O. P. E.

MALLORCA

Pep Duran

El llibreter-animador, una figura que incideix en la formació de lectors i en la difusió dels llibres

A la llibreria, quatre al·lots de primer de BUP cerquen nerviosos el títol «Dos anys de vacances» de Jules Verne. Un cop tenen el llibre a les mans i mentre l'embolic, els coment el contingut i l'interès que els despertarà la seva lectura. Ells tot moixos m'expliquen amb fortes ganyotes de fàstic el feixuc treball que representa preparar-se l'examen a què s'han de sotmetre cada trimestre després de la lectura d'aquest i altres títols semblants. El més xerrador em diu que això de passar-ho bé és una fal·làcia, perquè coneix molts de companys que han llegit el llibre i han suspès l'examen que els han posat per a demostrar que l'havien llegit.

He quedat d'una peça, sorprès i espantat!!

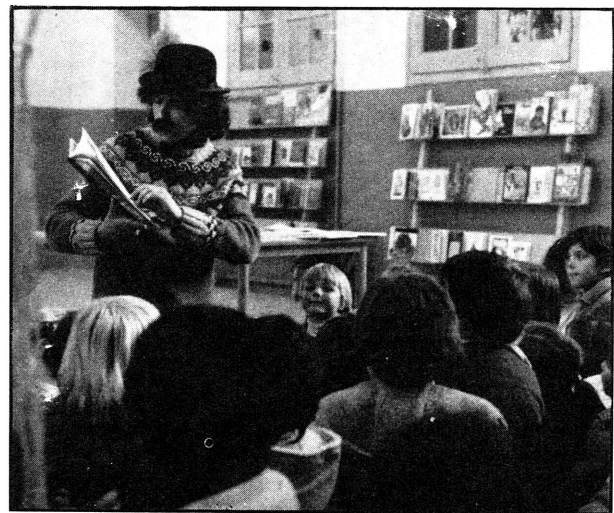
Pregunt el nom del professor, no me'l volen dir per por que prengui represàlies. Per fi me'l diuen; és una llicenciada, jove, «d'esquerres». Els explico que no ho deuen haver entès bé, que la intenció dels professors és impulsar-los que trobin gust en la lectura, que s'ho passin pipa, que s'aficionin i continuïn llegint pel seu compte, sense cap obligació. Perquè no és possible examinar d'una acció plaent, d'un goig obtingut a través de la lectura, d'una emoció experimentada. Els demostro que el llenguatge és contradictori, que no lliga.

Els quatre al·lots em miren amb ulls sorpresos, una mica al·lucinats, fan més ganyotes, paguen el llibre i marxen.

—Quina barbaritat visc un dia i un altre dia com a llibreter interessat, dedicat, abocat a les accions i activitats d'animació del llibre i la lectura. Quina contradicció es dona a les escoles i centres de BUP quan posen a la pràctica la formació de lectors amb aquests mètodes coactius.

—Aquesta és una vivència que es repeteix en la pràctica de la professió del llibreter. Una vivència que no ajuda a la formació de lectors, una vivència que ens entristeix encara que ens permet vendre més llibres (en aquest moment moltes de les llibreries es mantenen de la venda dels llibres «recomanats» als centres d'ensenyament).

Per què ens entristeix? Quina és la funció del professional llibreter i de les llibreries actives que són Centres de difusió cultural? Que fem per a la formació de nous lectors? Com animam al llibre, a la lectura de llibres, als lectors dels llibres? Com relacionam aquest món de creació artística per a connectar amb les emocions dels lectors i amb la vida?

Contant històries de llibres

Aquí voldria apuntar alguns trets del nostre treball diari i de la nostra realitat professional. Per això hauré de partir d'afirmacions que poden ser demostrades per la pràctica i matisades amb llargues consideracions.

Les llibreries, tal com les entenem i existeixen en moltes ciutats dels Països Catalans i de l'Estat Espanyol, són Centres de difusió cultural i els llibreters exerceixen una funció d'animadors a través dels objectes-libres i de tot l'entorn professional que aglutinen. Com tot professional, si estima el que fa, commou el medi en què es troba. Així el llibreter acumula molta informació i sovint no aconsegueix trametre-la als que la podrien utilitzar. Les llibreries, com les biblioteques, l'escola i la família, són institucions intermitges, difusores, que connecten els creadors —els que generen propostes per despertar emocions—, amb els lectors —consumidors àvids de ser commoguts—. Però en cada institució de les que anomenam que tenen una funció difusora es necessiten professionals que actuïn com animadors.

Així entenem la nostra funció de llibreters-animadors i actuam en el nostre entorn social des de dins i des de fora la llibreria.

Per això cuidam l'estoc i oferta de llibres de la nostra botiga, el reforçam amb l'elaboració de «Re-

culls» de les novetats que surten al mercat i altres butlletins especialitzats en llibres infantils i juvenils.

Acollim la demanda del que ens visita cercant algun llibre per a ell o per a regalar i aportam el que sabem explicant continguts, obrint i fent sorgir les històries, formes i colors que contenen un i altre llibre que ens agrada.

Per conèixer els llibres i comentar-los en grup dedicam una TERTÚLIA l'últim dijous de cada mes. Convidam tothom, petits i grans, mestres, pares i gent interessada. Havent sopat, a les deu del vespre, ens reunim aquells a qui l'hora tardana ho permet i a l'entorn d'una taula rodona, amb vi bo i galletes, ens explicam contes, llibres, narracions. Comentam el que ens ha agradat i el que no dels llibres nous i donam a conèixer els que hem descobert i els que durant el mes han sortit al mercat.

No som partidaris de les llistes fixes de llibres per a unes edats concretes, creim que són bàsiques les Biblioteques d'Aula, i les compres que es fan d'un llibre diferent per a cada alumne intercanviant-lo entre els d'una classe durant tot el curs. Per això dedicam especial atenció a la selecció d'aquests títols concrets amb la participació del mestre (no sempre ho aconseguim).

És fonamental que ell els conegui; en parlam, els comentam, els explicam i consideram que el mestre és qui ha de decidir, perquè és qui coneix concretament els seus alumnes i els seus recursos, així com l'entorn en què viuen. En algunes ocasions reforçam aquesta feina amb el JOC que significa presentar els llibres directament als futurs lectors a la seva aula. Així és com em desplaç amb una maleta a l'escola i davant els seus ulls divertits i astorats, em vestesc de gala amb tot un ritual dramàtic. Un barret bombí, un llacet negre i uns guants blancs són la base d'un assortit de sorpreses que conté la maleta amb música, colors i llibres.

Sorgeixen els contes i els llibres prenen vida en un silenci espectant que fineix amb un doll de desig a tocar, cercar i llegir aquells llibres que més han impressionat i els que possiblement encara no són oberts i poden ser descoberts. Així, engrescant i despertant el desig obrim la biblioteca que podran llegir durant el curs i completar amb molts més llibres.

Aquestes i altres pràctiques són les que portam des de la llibreria. Però no és suficient per estar presents activament en l'entorn social. També feim festes al carrer, a les places, als locals de les Associacions de Veïns. Explicam contes als pares, als mestres, als ciutadans i animam que el llibre sigui proper a cada ciutadà, que sigui eina de relació i convivència, que sigui mitjà per expressar sentiments i recollir emocions i vivències. Més de tres mil contes diferents reunim cada any a través de les escoles perquè cada grup familiar hi participi en el «Recull de Contes, Narracions i Anècdotes dels ciutadans de Mataró». Per la Festa del Llibre s'elabora a la Plaça el «Llibre GEGANT de Contes de la Ciutat» on queda plasmat el testimoni de la vivència conjunta amb els il·lustradors professionals i tots aquells que han volgut ser autors en un matí ple d'emocions.

Perque creim que el llibre és un instrument que permet viure intensament el lligam al batec d'una ciutat i el festejam. Quan es converteix en eina quotidiana, aseguram la seva permanència i la seva utilitat.

**PEP DURAN —llibreter—
de Robafaves, cooperativa de treball
i de Submarí Groc, llibreria infantil.
Mataró**

NOTA-APÈNDIX

És difícil en un espai petit, relacionar amplament les activitats que lligades amb l'escola i les institucions ciutadanes configuren un ambient propici al coneixement dels llibres i a la seva incorporació al viure quotidià d'una comunitat. Donarem, però, un llistat que completa les accions que hem citat en l'escrit que precedeix a aquesta nota:

— Presentacions de llibres amb autors, conversa a partir de la seva experiència de treball.

— Exposicions d'il·lustracions originals dels llibres amb presència i conversa amb els seus autors i editors.

— Exposició-Mostra de cinc-cents llibres de novetat, ordenats per nivells, rotativa cada quinze dies per les escoles de la ciutat, amb el patrocini de la regidoria d'ensenyament de l'Ajuntament. Aquesta Mostra està animada per la presència del librerer que explica continguts a mestres i alumnes.

— Macro Exposició-Venda, durant la Festa del Llibre, dedicant un dia únicament a la visita dels escolars amb els seus mestres. Més de vint mil alumnes, en grups aula, durant sis hores, en una plaça de la ciutat que s'acondiciona com a biblioteca gegant. Cada nín té un llibre a les mans i pot mirar, tocar i olorar els que vol sota la direcció del seu mestre.

— Mostra de Llibres Infantils i Juvenils —les novetats sobresortints de l'any— a diferents pobles de la comarca, conjuntament amb les Associacions de Veïns, farcint les exposicions d'altres activitats relacionades amb el món del llibre i la literatura.

— Presentació de llibres en programes de la Ràdio local i comarcal, on explic i narr continguts.

— Presentació en el programa infantil de T.V.E. —Circuit Català— Planeta Imaginari.

— ...entre altres que es poden detallar per a més informació.

**ROBAFAVES —coop. de treball—
Sta. Teresa, 30 - Mataró - Tel. 798 96 96**

Pels camins i les places: la festa del teatre

per Francesc Aguiló

El teatre com a impressió, el teatre realitzat per adults i dirigit als infants, ha estat objecte aquí, a la terra nostra, d'un grapat de disquisicions pouades en una magra experiència. La història del teatre infantil a Mallorca és curta, poc densa i els seus protagonistes conformen una nòmina esquifida.

Aiximateix, a partir de l'exercici quotidià de la farsa i de l'observació —amb una actitud d'aprenentatge— de la conducta dels nins i nines espectadors, es poden esbossar unes línies d'actuació i fer una breu exposició de característiques. Encara que teoritzi recolzant-me en una experiència molt personal —els 7 anys de feina amb el Grup de Teatre Cucorba— moltes de les situacions podrien ésser fàcilment subscrietes per la majoria de grups que han treballat o treballen l'expressió dramàtica a Mallorca.

DESTINATARI: EL NIN

Evidentment, la primera peculiaritat del teatre infantil consisteix en tenir al nin com a principal destinatari, que no exclusiu.

Això significa que també l'adult es pot commoure amb un espectacle per a infants i que les exigències als grups han d'ésser les mateixes que quan es tracta d'un muntatge per adults, amb alguns atenuants i en situacions molt concretes (podríem parlar aquí de la discriminació retributiva). No es pot considerar en cap moment al teatre infantil com a un subgènere ni es pot escometre l'aventura d'engegar representacions teatrals per a infants com un pont, com un camí d'aprenentatge per arribar a ésser un bon actor de teatre per a adults. Creim que és il·lustrativa i humiliant l'actitud recent d'alguns membres d'un jurat d'un festival de teatre que valoraren com a circumstància negativa el que un espectacle determinat anàs dirigit primordialment als infants. El teatre infantil exigeix passió, dedicació, estudi, dignitat, respecte...

L'encís, la capacitat d'agitació, la màgia, el prodigi de la comunicació, estan per damunt de simplistes compartiments temporals.

Avui no es pot acarar un espectacle infantil sense un mínim de professionalitat, sense una adequada preparació tècnica. I dic això encara que cregui molt més en l'actor intuïtiu que en l'actor d'escola. Cucorba segueix, encara ara, realitzant un teatre bàsicament intuïtiu, però enriquit amb un bon nombre d'aportacions teòriques i amb la col·laboració d'una llarga llista d'artistes amb un sòlida formació.

Il·lustració de Marta Balaguer («Blancaneu». 1981)

La professionalitat —amb totes les rebaixes i matisacions que es vulguin— és necessària no només per a posseir uns coneixements i dominar unes tècniques que indubtablement ajuden a la comunicació final, sinó perquè el nin és cada vegada més exigent. Fa deu anys, els nins de les illes no coneixien molt més que pallassos amanerats i avui, ja sigui a l'escola ja sigui a les festes populars, participen de la màgia del teatre, de l'enginy de la tereseta, de la disbauxa dels espectacles d'animació i són habituals a moltes escoles els jocs d'expressió dramàtica.

Me'n guardaré molt de recórrer a enganyoses idealitzacions. És cert que el públic infantil adopta actituds dures davant l'espectacle teatral; no dissimula gens l'avorriment o la contrarietat, ans el contrari els manifesta renouement i descaradament. També és ver que assisteix a les representacions lliure dels convencionalismes de l'espectador adult. Però, per altra banda, és vulnerable i fàcilment manipulable. L'entorn familiar i social, l'escola, tendeixen a modelar homoníquies passius i a censurar qualsevol postura crítica.

Il·lustració de Maria Rius («El flautista d'Hamelin». 1984)

Certament, afrontar un muntatge per a infants comporta unes responsabilitats importants. No es pot amagar a ningú la funció pedagògica del teatre per a nins.

Els comedians han d'intentar crear un teatre viu, vinculat a la realitat i que mitjançant la imaginació i la recreació lúdica el nin sintonitzi el batec que marca el ritme de la vida dels homes. No es tracta de trasbalsar els conflictes dels adults als infants ni d'afavorir el mimetisme, sinó d'obrir camins que li possibilitin l'aprehensió de la realitat i desenvolupin el seu sentit crític. I encara més, el teatre no ha de perdre mai la seva capacitat de provocació i ha d'esser instrument de subversió, de transgressió de la norma. Capacitat ben viva, per cert, molt més accentuada que a qualsevol altra forma d'expressió i de la qual en tenim exemples molt frescs aquí, a l'illa.

Per tot això l'exigència de serietat. No basta congegir dos retalls de tela, pintar dos papers de colors i posar-se un nas postís. Cal apropar-se a l'infant amb respecte i enarborant la seva condició d'esser lliure.

EL TEATRE DE PARTICIPACIÓ

Hem parlat del nin com a destinatari, no com a protagonista. No ens ocuparem ara del teatre com a expressió, però sí del teatre de participació que alguns han definit com un pont entre el teatre de nins i el teatre per a nins.

La participació més real i possible en el teatre espectacle es pot donar a través dels camins de l'estètica, estimulant en el nin una actitud activa, crítica davant la representació teatral. Cert és que algunes formes de participació són gairebé insultants i que la majoria de vegades el paper dels infants és més aviat irrisori i mediatitzat. Però també és cert que alguns procediments són absolutament vàlids i didàctics. Així, per exemple, la resolució d'endevinalles plantejades pels actors, les repeticions d'embarbussaments, cantar i ballar i la incorporació d'alguns nins i nines a l'acció dramàtica, és veritat que sense possibilitats reals de desviar la trama però tampoc actuant com a simples comparses sinó participant activament, amb

iniciativa, del joc de la farsa, amb una dansa esbojarrada o amb un joc infantil.

I el difícil domini i la utilització «adequada» d'aquestes tècniques poden donar un resultat excel·lent, alguns diuen que perjudicant el ritme dramàtic però també creant un ambient de festa col·lectiva i desvetllant al públic de lleugers ensopiments.

Podríem parlar del teatre d'animació al carrer, dels cercaviles com a fórmules intermitges. En tot cas, cap d'elles podrà ésser en cap moment substitutiva del joc de dramatització infantil.

L'ALQUÍMIA DELS MOTS

El llenguatge, l'adequada utilització de la paraula, la utilització de la paraula adequada. Vet aquí una preocupació primordial del teatre de Cucurba i que desgraciadament no és gaire compartida entre els grups que treballen el teatre infantil a Mallorca. És massa corrent l'ús de castellanismes i la improvisació d'un llenguatge pobre i mal construït.

Encara que cregui molt amb l'heterogeneïtat de formes expressives i hagi defensat la receptivitat del teatre i la individualitat dels muntatges enfront de constrenyidors encasellaments i del seguiment excoent de determinades tendències, em continua apassionant el llenguatge per damunt de qualsevol altre membre de la família teatral. Precisament avui que la llengua és objecte de tantes vexacions i que s'observa un empobriment generalitzat del vocabulari, anomenar les coses pel seu nom, l'harmonització del llenguatge amb l'entorn físic, s'estan convertint en tasques difícils malgrat la seva elementalitat.

Utilitzar, treballar, jugar amb les paraules per expressar emocions, pensaments, sensacions que conformen als personatges del drama és una bella tasca. L'alquímia dels mots que practiquen els actors no deixa d'impressionar als enteriments receptius dels infants i l'escenificació d'un text no sols enriqueix el bagatge cultural dels nins-espectadors sinó que ajuda a l'estructuració del pensament.

Cal tenir present que el fet que el nin sigui el receptor primer del treball teatral implica que aquest haurà de tenir com a qualitat essencial la claretat. El nin ha d'assumir sense traves les proposicions que se li fan des de l'escenari. I no s'ha de confondre la claretat amb la ximpleria i molt manco amb el paternalisme.

EL TEATRE ITINERANT

La condició d'itinerant del teatre infantil comporta un llarg seguit de limitacions. Primerament, imposa unes fites empèditores a les escenografies, les quals han d'esser fàcilment transportables, s'han de poder muntar en un temps prudencial i han d'esser convertibles i adaptables als diversos espais escènics —teatres, places públiques, aules escolars, etc.—. Per altra part, els muntatges s'han d'idear prescindint de determinats elements de reforç —efectes, il·luminació, etc.— els quals queden inutilitzats en una escenificació de dia a l'aire lliure o en un teatre amb instal·lacions elèctriques deficientes, i que s'hauran de reservar per a les representacions als millors locals.

Il·lustració de Francesc M. Infante per al llibre «El raïm del Sol i de la Lluna» de Miquel Rayó

Seguim amb la manca de condicions tècniques a les representacions que es fan a espais oberts, renous circundants, dificultat de fer arribar amb claretat el text a l'espectador i per tant la necessitat de pujar el volum de la veu, arribant a vegades al crit, amb la conseqüent pèrdua de matisacions i com a seqüela el parlar excessivament alt quan l'escenificació té lloc a una sala de molt bona acústica. Aquestes deficiències es poden aminorar amb un equip de veus idoni.

Encara més: S'ha de crear un teatre popular i els muntatges han de tenir la versatilitat suficient com per a emocionar per igual a públics molt diferenciats i, fins i tot, divergents. Una obra que avui es representa a la Sala Mozart pels alumnes d'un refinat col·legi de pagament, demà s'escenificarà pels nins immigrants d'una degradada barriada de Ciutat i demà passat pels calmosos habitants d'un minúscul llogaret.

L'espectador del nostre teatre poques vegades és l'espectador motivat i coneixedor del que va a veure del teatre per a adults que es representa al Principal o a l'Auditori. Assistir a una representació a aquests teatres és fruit d'una decisió lliure. El nostre públic moltes vegades acudeix per motius parateatral: festes populars, activitats extraescolars, etc.

Aleshores, ¿quins avantatges té el teatre itinerant? Indubtablement, molts. La possibilitat de fer arribar el joc teatral a un públic normalment marginat dels circuits culturals; el trencament de la rutina, amb el canvi continu de localitat, amb la varietat d'emplaçaments; el contacte, amplament alligador, amb els públics més diversos, de manera que cada escenificació és mudable, irreplicable i sempre sorprenent...

Les representacions a les places dels pobles ens agraden per la barreja bigarrada de públics i edats; per l'ambient de festa accentuat per la màgia dels

paperins; per l'assumpció d'un protagonisme col·lectiu alliberador; pel ritual que suposa —encara ara— «anar a sa comèdia»; per la familiaritat de l'espai pel nin-espectador, desbloquejat de certs condicionants repressors que poden tenir —per exemple— les representacions a les escoles...

Les escenificacions als teatres afavoreixen una comunicació més intimista, una millor atenció per part de l'espectador, la viabilitat d'aprofitar millor els elements tècnics, de modular les tonalitats...

I el principal avantatge del teatre a l'escola consisteix en la possibilitat que tenen els mestres de desenvolupar innumbrables propostes de treball abans i a partir de la representació teatral.

Defugir, doncs, la guixa ciutadana i escampar el teatre pels camins i les places, continuant les peripècies dels vells comedians, em sembla una bella tasca.

I podria seguir parlant de la repetida i eficaç utilització d'elements de la cultura popular; de la difícil integració i la regressió en la conducta dels nins d'algunes barriades de Ciutat; dels comportaments diferenciats dels espectadors d'acord amb el seu àmbit geogràfic; del canvi d'actitud —cap a millor— dels organitzadors de festes populars; del desconcert i l'alarmant passivitat dels organismes oficials; del teatre com a expressió i de la seva necessària presència a les escoles; de l'escassíssima literatura teatral infantil amb menció especial a l'obra de Gabriel Janer Manila, lluitador apassionat i solitari; del paper primordial representat per la Caixa de Pensions en la divulgació del teatre infantil mitjançant els seus programes de «La Caixa a les escoles», diades culturals i dinamització de biblioteques; de l'actuació de l'Ajuntament de Ciutat i de la seva política de subvencions —en el bon camí— de representacions teatrals a les barriades ciutadanes; de l'activitat sacrificada de les Associacions de Veïnats; dels grans condicionaments que comporta la insularitat; del novell i entusiasta Centre de Cultura Popular...

Si en la curta història del teatre infantil a Mallorca es produeix la curiosa circumstància de què, de totes les companyies teatrals mallorquines les dues que han aconseguit una major projecció fora de les illes han estat dos grups de teatre per a infants —S'Estornell i Cucorba—, també és fàcil constatar que els grups que han incidit amb més força i regularitat en el panorama teatral infantil i que han assolit millor el favor del públic, han subsistit, primer, i s'han afermat i evolucionat, després, per mitjà d'esforços individuals i aïllats. La inexistència de política teatral és inqüestionable i la consolidació d'una infraestructura una quimera.

Quan començarem a acostar el teatre als infants, cap allà a l'any 77, declaràvem a la premsa que intentàvem suplir una mancança, i avui, set anys després i deixant de banda la passió vocacional, ens veim obligats a continuar obrint el teló aclaparats per la responsabilitat de no deixar els nins i les nines de Mallorca orfes de teatre. Encara que la relació de protagonistes hagi engreixat.

FRANCESC AGUILÓ
Octubre 1984

La Teologia de l'Alliberament vista des de Mallorca

per Llorenç Tous

INTRODUCCIÓ

Em resula molt difícil entendre la persecució actual que des de les altures de l'Església ataca la Teologia de l'Alliberament. Crec que ens fa veure una vegada més que quan els homes puguen al poder, canvien i perden el sentit de la realitat que deixaren allà baix; queden fermats per polítiques humanes en què la mentida, l'enveja i les ganes de comandar juntament amb altres misèries, els fan veure les coses d'una forma irreal.

Actualment, si heu seguit el tema, veureu ben clar que la paraula persecució no és exagerada. Basta llegir les declaracions del Cardenal Ratzinger a «30 Giorni» 1984, pp. 48-55, que els lectors espanyols trobaran a PPC i que poden veure comentades pel P. José M.ª Castillo a «Misión Abierta» 1984, pp. 456-464. Amb la mateixa fúria el mateix cardenal s'ha pronunciat recentment en el setmanari «Gesú» tal com resumeix «El País» del 7.XI.1984, p. 24. Donat que en aquestes darreres declaracions es pronuncia contra el Concili Vaticà II, és incomprendible que el Papa no l'hagi destituït del seu càrrec altíssim de Prefecte de la Sagrada Congregació de la Doctrina de la Fe. Qualsevol lector que va pel carrer, just que pensi un poc, arriba a la trista conclusió que a les altures de l'Església Catòlica hi ha boires i mal temps. La llàstima és que quan a dalt de la muntanya hi ha tempestat, la vall queda inundada de la torrençada. Però no ens escandalitzem,

que l'Esperit de Déu té les seves ales ben esteses damunt les aigües diluvials i prepara amb molta cura la vinguda del Regne de Déu.

Espanya no ha quedat fora de la qüestió. El nostre bisbe de Mallorca a una emissió de «Radio Cadena Española» de dia 29 de setembre es definí a favor de la Teologia de l'Alliberament i explicà un poc el document de la Santa Seu sobre el tema. El bisbe auxiliar de Bilbao, Mons. Juan M.ª Uriarte, publicà un article precios sobre el tema a «Misión Abierta» del setembre passat. No dubt que altres autoritats de l'església espanyola han fet el mateix.

Però cal dir que a les dues conferències que Gustavo Gutiérrez, pare de la Teologia de l'Alliberament, donà a Madrid el 21 i 22 de setembre davant més de dos mil oients, devora el Defensor del Poble i altres personatges que presidien l'acte, no hi hagué ni un sol bisbe espanyol. Del Perú, en canvi, en vingué un just a posta, Mons. Calderón, bisbe de Puno. Aquest silenci de la jerarquia espanyola fou molt comentat.

El qui no ha callat ha estat el secretari de la Conferència Episcopal Espanyola, Mons. Fernando Sebastián, ni el bisbe ex-castrense, Mons. Benavent. Parlaren contra la Teologia de l'Alliberament a un sopar obert a tothom a un hotel de cinc estrelles en què el plat valia tres mil pessetes. No es comprèn la seva poca prudència. Afortunadament els han contestat el P. José M.ª Díez Alegría en «El País» del 8.XI.1984 i un grup de vint-i-dos teòlegs espanyols amb un escrit publicat en el mateix periòdic, alguns dies després. A la llarga tot és positiu, perquè ara des de les universitats fins a la gent del carrer hom vol aclarir-se sobre el tema; mai s'havien comprat tants de llibres dels teòlegs de l'Alliberament i amb tot això la veritat i els pobres hi sortiran guanyant.

DESCRIPCIÓ DE LA TEOLOGIA DE L'ALLIBERAMENT

Es podria dir que la Teologia de l'Alliberament no té res de particular a no ser que és teologia, o sigui, que parla de Déu als homes. El que passa és que té ben present els homes concrets i les seves situacions, cosa que no sempre ha fet la teologia europea. Endemés els problemes d'Amèrica Llatina són tan greus que interpel·len seriosament el teòleg que allà es proposi parlar de Déu. ¿Com parlar del Déu vivent i vertader, Pare de tots els homes, davant la mort prematura de tants de milions de persones, causada per la injustícia i l'opressió de persones i poders que s'anomenen cristians?

Aquest mètode respon exactament al que següen els apòstols quan, al començament de tot, partien de Jesús i de les seves paraules per respondre als problemes del món jueu o hel·lenista. Ells partien dels homes i de les seves situacions i Jesús els donava llum i camí. El mateix fan aquests teòlegs; estan amb els homes que pateixen l'esclavitud i l'opressió, caminen pobrament amb els pobres i des de Jesús i la seva Paraula cerquen la llum i el camí. ¿Què pot tenir de dolent aquest mètode apostòlic? No hi té res, però és una crida profètica per als qui no escolten els crits dels pobres o no es volen convertir a la pobresa i prefereixen una església d'eucaristies impecables, de llargs processos catecumenals, d'una organització perfecta, d'una moral centrada en la disciplina i la tradició, de gent educada i benestant.

Aquest mètode no sols interpel·la persones i sistemes sinó també dogmes i estructures del pensament. El teòleg que viu amb els pobres, tal com fan Gustavo Gutiérrez, Leonardo Boff, Jon Sobrino, etc., sense renunciar ni un mínim al rigor científic

fic i a la investigació, sofreixen l'impacte de profundes preguntes que surten de la vida dels pobres observada i compartida de prop, v. gr. ¿Com s'explica el dolor de l'innocent? Pregunta que ja es feia el patriarca Job. ¿Com explicar la presència real de Jesús en els pobres, presos, afamats, nuus, malalts, etc.? Jesús a la cena, va rompre el pa o el va compartir? Els dimonis del Nou Testament quin nom tenen en el món d'avui? Que Jesús Crucificat viu i és el Salvador del món, ¿com es tradueix avui en paraules i obres? Si Déu estima els pobres per ser pobres, i no per ser bons, ¿com cal que un cristià aculli els pobres, també els més dolents? Si els cristians hem d'estar enmig del món tal com Jesús, ¿quines relacions hem de tenir amb les institucions polítiques i administratives de la societat? ¿Quina política hem de seguir per ser cristians i no simples animadors socials?, etc.

Totes aquestes preguntes i moltes altres no exclouen els tractats de Déu, de la Redempció ni de la moral, ans al contrari, les suposen ben coneguts i els perllonguen fins a l'home concret que viu avui en aquest món concret i conflictiu.

Un botó de mostra de tals idees i mètode, el podeu trobar en els llibres de teòlegs de l'Alliberament tals com Jon Sobrino, **Jesús en América Latina** (Santander 1982); del mateix autor, **Resurrección de la verdadera Iglesia** (Santander 1981); Gustavo Gutiérrez, **La fuerza histórica de los pobres** (Salamanca 1982); Leonardo Boff, **Jesucristo, el Liberador** (Buenos Aires 1974).

Dins aquest mètode es fa ús a vegades del marxisme, que posa tan nerviós el Cardenal Ratzinger i altres. Convé llegir el que diu sobre el particular Josep I. González Faus, a «Misión Abierta» 1984, p. 480. És un article sense gens de palla i molt recomanable. Avui a certs ambients la paraula «marxista» és tabú, promou reaccions visceralment en cadena, que res tenen de científic. Passa com en temps de la nostra dictadura, que tot el que no era com sempre i com tothom, es deia «comunista». L'anàlisi marxista de la realitat no involucra l'ateisme de l'autor, tal com el

parlar de complex d'inferioritat no vol dir que un sigui freudià. Tots els autors de ciència tenen coses bones que la posteritat assumeix i altres que, pel contrari, el temps demostra que són falses. Acceptar la part vàlida no vol dir compartir l'esquema sencer de la teoria. No es comprèn com aquesta paraula posa la gent tan nerviosa devers el Vaticà, quan d'allà mateix ha sortit fa poc l'encíclica «Laborem exercens» que incorpora tanta doctrina social d'avantguarda.

EL DOCUMENT DE LA SANTA SEU

Una mostra clara que l'Esperit de Déu revolotetja damunt aquest afer és el Document de la Santa Seu de dia 6 d'agost d'enguany. Després de les declaracions del Cardenal Ratzinger pareixia impossible que firmés aquest document, ja que les seves tres quartes parts són de recolliment i explicació positivament de la Teologia de l'Alliberament. Segurament que instàncies captores s'engueren de les mans en certa manera, el redactaren així i li feren firmar. Ara tenim un document oficial que serveix de base per a una catequesi sobre el tema. Ara més que mai el poble cristià pot començar a seguir amb seguretat aquest moviment pastorals teològic. Una vegada més queda patent que el cor del Faraó està en les mans de Déu i el condueix com l'hortolà condueix l'aigua dins el solc que vol. PPC ha publicat aquest document traduït.

El judici que feren passar al teòleg Leonardo Boff, franciscà, és una altra prova del mateix. Molts de bisbes de la seva nació, Brasil, volien defensar-lo personalment, però sols admeteren dos cardenals del seu Orde, el Cardenal Arns i el Cardenal Lorscheider, que no pogueren dir ni una paraula, ells que tenen vot en el Cónclave. El reu (per més que ho volguessin fer passar com una conversa, fou un verdader judici) no tingué llibertat per nomenar el seu advocat defensor, cosa admesa a tot estat, fins i tot en els ateu, sinó que li fou imposat i mai sabrà l'acusat qui és aquest ni que digué per defensar-lo. Una tal màfia, més pròpia de la Inquisició que de la «Santa» Seu, ha contribuït per obra de l'Esperit Sant a difondre com mai la doctrina i els llibres de Leonardo Boff, que no pogueren

condemnar. Tota persecució fa créixer la fe.

SOM A MALLORCA

Per fortuna hi ha bons teòlegs europeus i catalans en concret que han establert contactes periòdics amb l'església d'Amèrica Llatina i les dues parts hi han sortit guanyant. En són testimoni tota una fila de publicacions tals com les de Víctor Codina, **Renéixer a la Solidaritat** (Barcelona 1982), i **La Justicia brolla de la fe** (Barcelona 1982), obra de sis teòlegs catalans.

Fruit d'aquests lligams també per aquí ens feim la pregunta ¿De quin Alliberament hem de parlar a Mallorca com a teòlegs? ¿Hi té sentit el tema?

En el Congrés de Teologia i Pobresa d'enguany a Madrid preguntaren a Gustavo Gutiérrez com fer Teologia de l'Alliberament a Europa. Ell contestà que en la seva vida havia patit massa per culpa d'estrangers que, de cop arribats al Perú, li deien a ell, peruà, què havia de fer en el seu país. Per tant no volia ara causar-nos un sofriment igual. O sigui, que sols nosaltres sabrem quina Teologia d'Alliberament hem de fer aquí a Mallorca, si és que cal. Ningú, fora de nosaltres, ho podrà dir.

ALGUNES ORIENTACIONS

Amb molta de modèstia i amb una certa inseguretat proposaria algunes orientacions per caminar vers el tema de l'Alliberament a Mallorca. En primer lloc caldria que els teòlegs no visquessin dins un entorn de laboratori, defensats d'investides de la nostra realitat. Tampoc convé que rodin dins la roda eclesiàstica sacramental i parroquial, perquè les masses i la burocràcia els taparien el camí. Crec que el seu lloc és a prop dels pobres i del món, un poc fora del sistema religiós i reservant-se un cert marge de distància de la realitat, per tal de poder contemplar-la de forma més completa i conjunta.

Crec també que la nostra història religiosa hi té molt a dir a l'hora de trobar el nostre Alliberament i el mètode. Perquè quasi totes les fundacions religioses mallorquines responen a voler alliberar de marginacions concretes, que llavors tenien un altre nom. Tenim història i estil propi que cal aplicar al món d'avui.

Els darrers vint-i-cinc anys, Mallorca s'ha obert com església local a les esglésies del tercer món. Fruit de tal obertura nosaltres hem sortit de l'anquilosament i ara som una de les primeres diòcesis d'Espanya quant a inquietuds i realitzacions, encara que estiguem molt enfora de l'ideal. Tenim relacions fraternals amb Àfrica i Amèrica Llatina i per tant el nostre alliberament i el seu caminen plegats o almanco es miren mútuament.

No fa falta llegir en K. Marx per sobre que una societat no pot prosperar ràpidament si no és damunt les espatles dels més pobres. Vuit segles abans de Jesucrist ja ho deia el profeta Isaïes al rei i a la seva cort. Mallorca ha canviat en 30 anys gràcies al turisme; ara som la província en cap de llista de renda per càpita, però el capital està acumulat a mans de molt pocs, de manera que aquí molta gent no arriba a uns mínims vitals.

El progrès ha duit materialisme i buidor, de manera que el consum de droga a Mallorca no queda darrera el del País Basc. La pobresa, la marginació, la degradació moral, la incultura i l'atur van creant vertaders pous de misèria.

Les nostres institucions democràtiques no tenen personal de talla per governar, ni tenen consciència de la realitat social mallorquina; sols volen promoure el turisme i defensar-lo a tot preu.

L'Església de Mallorca a l'Assemblea del 1983 féu una opció preferent vers els problemes socials, però ha pesat molt més l'Any de Lluc que el servei als pobres. Per fortuna es va

creant una consciència social cristiana dins els petits grups cada dia més valents sobretot a la part forana. Enguany hem donat la gran passa de començar a fer el mapa de necessitats socials, que és un símptoma molt positiu i esperançador.

Quan la consciència dels problemes socials a Mallorca estigui més estesa i compti amb estudis concrets que donin noms, llocs i nombres exactes, llavors aquests crims de justícia tal volta facin canviar els criteris de l'administració i de molta gent. Perquè ens fa molta falta la cultura, però no la dels que estudien sols per fugir del camp; ni la dels universitaris sense estudi seriós i responsable; ni la dels festivals de jazz. És també important el turisme, però no a qualsevol preu, ni a canvi de degradar l'illa, ni de malvendre la llengua, les tradicions i altres valors.

Actualment Mallorca adora un ídol: el turisme i els doblers. Per fortuna comença a descobrir l'engany, però ja no hi som a temps.

Un notable sector de l'església nostra prefereix cultivar la nostàlgia del temps passat que no afrontar amb creativitat el temps present. Ara tenim el repte de la modernitat, de la democràcia i de l'autonomia, encara que febles. No podem seguir funcionant amb motllos d'antany. Se'ns demana estar enmig del món i ser fermament humil de novetat, sense por ni massa pretensions, però volent servir i confiant en Déu i en els homes de bona voluntat. La nostra presència competent i cristiana dins les institucions civils i enmig del carrer és urgent.

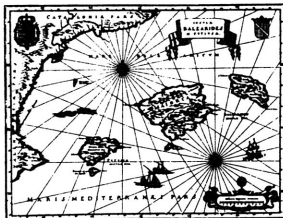
Quan tinguem consciència de la

realitat social i com a creients en Jesús estiguem de veritat en el món, llavors haurà arribat l'hora de començar a fer la nostra Teologia de l'Alliberament a Mallorca.

Ara tenim a curt termini una avinentesa única, històrica i decisiva. El nostre Parlament haurà de legislar sobre la qüestió social; ho mana l'Estatut de la nostra autonomia. Ja circula per Mallorca un esborrany de Llei de Serveis Socials. Si els problemes interns de la Comunitat Autònoma li permeten avançar amb serenitat, aquesta llei, degudament recolzada econòmicament, pot suposar un canvi gros en la política social. Deixaríem la migrada beneficència i es reconeixerien els drets humans dels pobres que quedarien atesos per justícia, posant endemés els fonaments d'una societat més justa i més fraterna. Però la poca consciència social dels governants, el poc profit electoral que en poden treure, el poc pressupost que tenen i que accepten culpablement i el poc compromís social de l'Església de Mallorca fan dubtar seriosament de poder arribar a tenir una bona Llei de Serveis Socials. En aquest punt una Teologia i un moviment pastoral de l'Alliberament hi tenen molt a dir.

Ens falta descobrir a Mallorca, tal com ho feren a Brasil, devers l'any 1960, aquells universitaris que posaren els fonaments de la primera Teologia de l'Alliberament, que la nostra cultura i societat funciona en benefici de les classes dirigents i amb mecanismes opressors dels més pobres i desvalguts. ¿Quan ho descobrirem aquí?

LLORENÇ TOUS

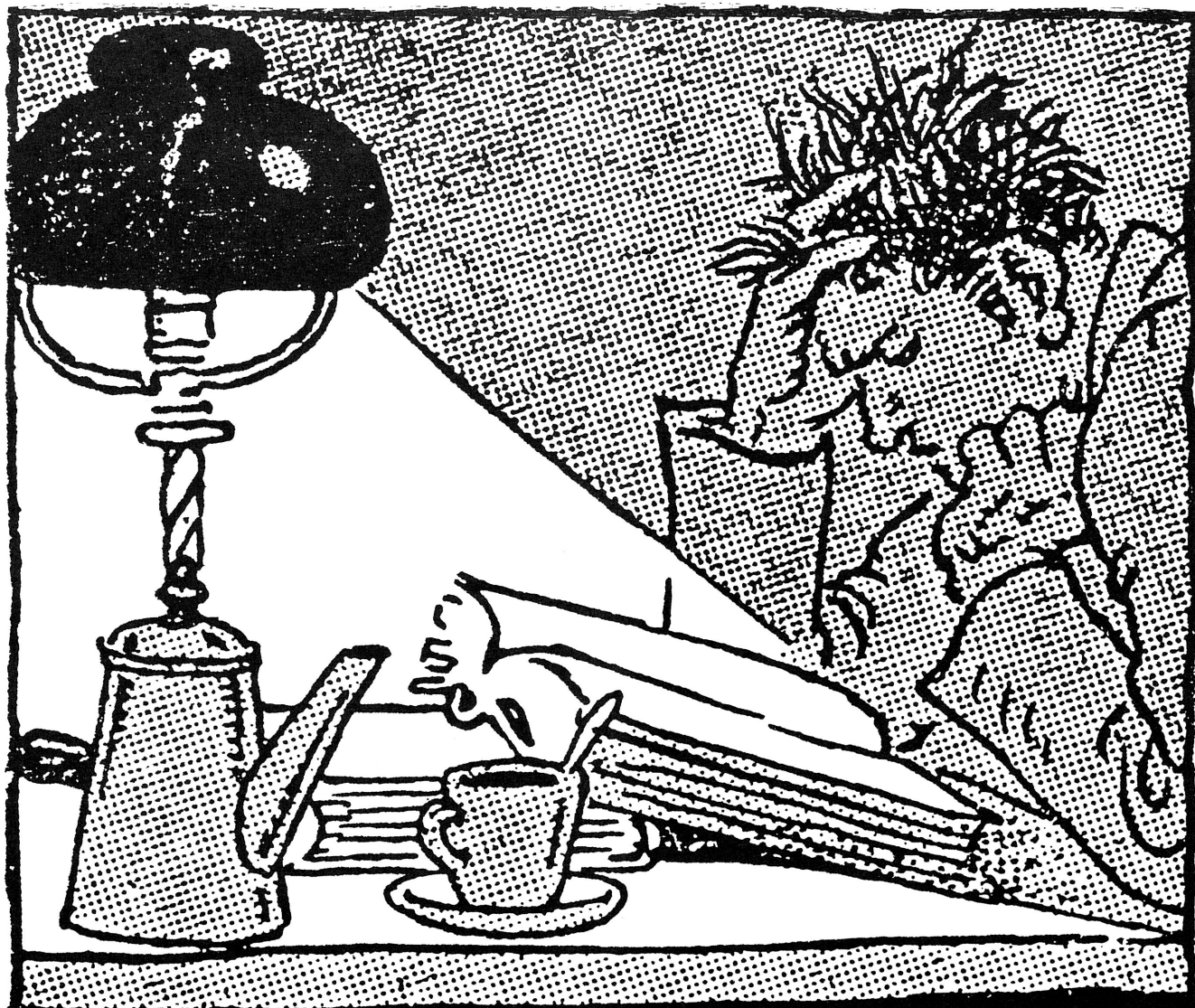
A la Mar Mediterrània, bressol de la Cultura de la vinya i el vi, emergeix l'Illa de Mallorca. El seu meravellós clima i privilegiada situació fan que hi creixin fermes vinyes i s'hi criïn esplendorosos vins coneguts des de l'antiguitat.

Jaume Mesquida

VINYES I BODEGUES A PORRERES (MALLORCA) Tel. 971/647106

VENDA DIRECTA A LA BODEGA

*La història és l'únic instrument que pot obrir
les portes a un coneixement del món d'una manera,
si no científica, sí almenys raonada.*

Pierre Vilar

L'AVENÇ

Revista d'història mensual
Regàs, 14, 4t, 3.ª, Barcelona-6 - Telèfon 218 62 08

CINEMA HISTÒRIC

La Revolució Francesa

L'Obra Cultural de la Caixa de Pensions ofereix al públic cinèfil de Mallorca la setena edició de la «Setmana de Cinema Històric», la qual, per primera vegada, incorpora un plantejament monogràfic a la programació, que podrà continuar en altres ocasions.

Per iniciar la nova orientació, s'ha seleccionat el tema de la Revolució Francesa, objecte d'atenció reiterada al llarg de la història del cinema.

Aquest fet cabdal de la Història, amb el qual s'inaugura pròpiament la contemporaneïtat, s'il·lustrarà amb la projecció de cinc pel·lícules que el prenen com a tema de la narració, bé sigui amb la plasmació en imatges d'alguns esdeveniments del període central de la Revolució o bé fixant l'objectiu en grans figures de la cultura i de la política que s'hi relacionen o en deriven. La projecció d'aquests films anirà acompanyada amb l'oportuna sessió de presentació, a cura d'especialistes de prestigi que amb la seva aportació permetran la comprensió més completa dels temes i de la seva transposició fílmica.

Celebrem que la Setmana de Cinema Històric hagi assolit aquesta continuïtat tan estimulants, senyal d'una acceptació pública ben remarcable.

PROGRAMA

Dia 10 de desembre a les 21 h.

Conferència «MOLIÈRE I EL SEU TEMPS», a càrrec del Dr. Gabriel Oliver, Catedràtic de Literatures Romàniques de la Universitat de Barcelona. Presentarà el conferenciant el Dr. Antoni Vicens.

Projecció de la pel·lícula «MOLIÈRE» I (1977)

Directora: Ariane Mnouchkine

Actors: Philippe Caubere (Molière), Jossette Derenne (Madeleine Béjart), Brigitte Catillon (Armande Béjart), Claude Merlin (Joseph Béjart), Jean-Claude Bourbault (Louis Béjart), Roger Planchon (Colbert), Jean-Claude Penchenat (Luis XIV).

La pel·lícula narra la història de Molière (1622-1673) en el marc de la França del segle XVII.

És la vida d'un home honest que va viure uns moments històrics molt precisos, en unes condicions socials, polítiques i ideològiques molt determinades: el regnat de Lluís XIV. Per tant, dins la narració fílmica, la directora integra elements que defineixen no tan sols els tipus, ambients i costums de l'època sinó també els esdeveniments històrics d'aquells temps: fanatisme religiós, la «Fronça», les revoltes dels «camisards» en el Sud, la guerra contra els «hugonots», les repercussions de la revolució anglesa i les teories filosòfiques de Descartes.

Presentarà la pel·lícula el Dr. Ernest Belenguer.

Dia 11 de desembre a les 22 h.

Projecció del curt «EL FIN DE UN MUNDO» (1965) de J. Vidal. Primera part del tríptic dedicat a la Revolució Francesa. Des de la fi de l'antic règim fins a octubre de 1789.

Projecció de la pel·lícula «MOLIÈRE» II (1977)

Aquesta segona part de la pel·lícula ens mostra la vida de Molière instal·lat a la cort del rei Lluís XIV. Molière i la seva companyia de còmics seran els protagonistes de les fastuoses festes barroques de Versalles, tot ridiculitzant molts dels defectes de la corrompuda cort que envolta l'autòcrata Lluís XIV i criticant en les seves representacions els usos i abusos dels que es mantenen al costat del poder: les repressions i la hipocresia que caracteritza la monarquia absoluta de la França del segle XVII.

Presentarà la pel·lícula el Dr. Francisco J. Díaz.

Dia 12 de desembre a les 22 h.

Projecció del curt «LA NACION Y EL REY» (1965) de J. Vidal. Segona part del tríptic que abasta des d'octubre de 1789 fins a la proclamació de la República de 1792.

Projecció de la pel·lícula «1789» (1973-74)

Directora: Ariane Mnouchkine

Obra interpretada pels actors del «Théâtre du Soleil».

Es fa una reflexió històrica sobre la Revolució Francesa. Relata tot el procés de la França revolucionària des de la reunió dels Estats Generals a Versalles el 5 de maig de 1789 fins a la proclamació de la llei marcial, passant per la presa de la Bastilla el 14 de juliol. Inclou també la sessió de l'assemblea constituent del 4 d'agost on es decreta l'abolició dels drets feudals i el delme, la declaració dels drets humans i el tiroteig al camp de Mart en què la Guàrdia Nacional encapçalada per La Fayette reprimeix el poble que exigia la caiguda del rei Lluís XVI.

La pel·lícula és la filmació de la posta en escena de l'obra teatral estrenada a Cartoucherie de Vincennes l'any 1970.

Presentarà la pel·lícula la Dra. Isabel Moll.

Dia 13 de desembre a les 21 h.

Conferència «ASPECTOS DE LA REVOLUCION FRANCESA», a càrrec del Dr. Antonio Elorza, Catedràtic d'Història del Pensament de la Universitat Complutense de Madrid. Presentarà el conferenciant el Sr. Andreu Ferret.

Projecció de la pel·lícula «DANTON» (1982)

Director: Andrzej Wajda

Actors: Gerard Depardieu (Danton), Wojciech Pszonoak (Robespierre), Patrice Chereau (Camille Desmoulins), Boguslaw Linda (Saint Just), Roger Planchon (Fougier Tinville).

L'any 1793. La jove República Francesa està amenaçada per l'exterior i dividida internament. Per combatre aquesta situació, el comitè de Salut Pública, encapçalat per Robespierre, inaugura el 5 de setembre l'estat del terror. El programa consisteix a reprimir l'anarquia, la lluita civil i la contra-revolució a l'interior del país. Comencen les execucions. Danton, altre capdavanter de la revolució, inquiet per la situació que es desenvolupa, torna a París i recolzat per un grup important de gent, sobretot pel periodista Camille Desmoulins, exposa el seu programa, que és contrari al sistema de terror propugnat per Robespierre i Saint Just. Danton defensa la negociació amb l'exterior i la conciliació interna. La nit del 30 de març, Robespierre arresta Danton i els seus amics. Després d'un procés tumultuós, el 5 d'abril es conduït a la guillotina.

Presentarà la pel·lícula el Dr. Sebastià Serra.

Dia 14 de desembre a les 22 h.

Projecció del curt «EL NOVENTA Y TRES» (1965) de J. Vidal. Tercera part del tríptic que abasta el període del 10 d'agost de 1792 al 9 «termidor» dominat per la figura de Robespierre.

Projecció de la pel·lícula «LA NOCHE DE VARENNES» (1981)

Director: Ettore Scola

Actors: Marcello Mastroianni, Jean-Louis Barrault, Hanne Schygulla, Harvey Keitel.

El dia 20 de juny de 1791, el rei Lluís XVI, amb la seva esposa Maria Antonieta i els seus dos fills, fugen de París. El dia següent, Restif de la Bretonne, cronista de les nits i els dies de la França del segle XVIII, sospitant de la fuga, pren el camí de París a Verdun, seguint el rastre d'una misteriosa dama que ha sortit de les Tulleries. En la mateixa ruta hi va el revolucionari anglès Thomas Paine, un important industrial, un magistrat, una cantant italiana, una viuda molt rica i Casanova, estampa decrepita d'un món que ja no existeix.

Al poble de Varennes, la gent arresta a la família reial que ha de tornar a París.

Dos anys després, una companyia de còmics venecians mostra als parisins l'execució del rei amb imatges de la llanterna màgica, la tècnica precursora del Cinema.

Presentarà la pel·lícula el Dr. Josep J. Vidal.

L'OBRA CULTURAL
DE LA CAIXA DE
PENSIONS
PRESENTA

**VII SETMANA
DE CINEMA
HISTÒRIC**

PALMA DE MALLORCA
del 10 al 14 de desembre de 1984
lloc: Multicines Chaplin

tema monogràfic
«LA REVOLUCIÓ
FRANCESA»

CAIXA DE PENSIONS
Obra Social
CULTURAL

La pintura de la postmodernitat

per Jaume Torres i Estradé

Quelcom en el món de l'art en general i de la pintura en particular ha canviat darrerament. En els anys vuitanta han aparegut nous moviments plàstics com la transavantguarda italiana, els nous salvatges, els nous expressionistes, els nous figuratius etc. Nous corrents que gosaria qualificar de **post-moderns**. Representarien aquest món que ja ha perdut tota fe, tota esperança per la qual lluitar. Déu fou substituït en els segles XVIII-XIX per la raó, la ciència, el progrés, la revolució social... i ara ja no podem creure en cap dels déus de la modernitat. La raó ha engendrat monstres; la ciència ens ha portat la bomba atòmica; el progrés exagerat ens ha dut deshumanització, pol·lució, contaminació, mort; les revolucions han bastit dictadures que es diuen del proletariat. Els valors de la modernitat s'esbuquen, fan ull. El pessimisme i l'escepticisme han rellevat l'optimista creença en utopies i paradisos terrenals. La crisi no és general en tots els nostres contemporanis. Encara n'hi ha que creuen en els valors de la modernitat com n'hi ha que encara s'aferran als mites teològics de la premodernitat. Ara bé, tota una sèrie de símptomes ens indiquen que certa concepció del món es clivella.

Què ha succeït en el camp de la pintura? Ja a finals dels setanta podem esbrinar una crisi, la crisi del conceptual, el darrer bramul de la modernitat. L'art havia traspassat totes les barreres possibles i imaginables, havia arribat a ésser sols una idea. Tota realització pràctica era impensable i fins i tot punible, donada la seva condició d'objecte que es podia vendre. L'art s'havia endinsat en un atzucac, en un carreró sense sortida. A Catalunya Rubio, Broto, Tena seguint els francesos de Support-Surface i al crític Pleynet tornen a fer pintura-pintura. I el mallorquí Ferran García Sevilla, actiu artista conceptual, després d'una malaltia, sent la necessitat de recomençar a tacar-se els dits de color, de pintura. Aquests símptomes aïllats esdevenen generals en els vuitanta. Assistim a una **repinturització**. La pintura vol tornar a ella mateixa, als seus límits tradicionals, sense oblidar les aportacions avantguardistes, aportacions que sols sol prendre en el seu aspecte formal o estilístic, deixant de banda altres plantejaments de tipus ètic, filosòfic etc. S'ha tornat al marc tradicional, al quadre. Sovintegen un altre cop els quadres, immensos, curulls de color, de pintura, de matèria, de regalims, de drippings.

La pintura del segle XX ha viscut una lluita constant per a alliberar-se dels seus límits, de les traves que ella mateixa s'havia imposat. Les primeres avantguardes d'abans de la guerra del 14, expressionisme, fauvisme, cubisme, primera abstracció **destruïren els principis del codi de representació realista-renaixentista**. La perspectiva, el volum, els colors que imiten les aparences de la realitat i àdhuc tot intent de representar quelcom real deixaran d'ésser principis bàsics del codi pictòric. A la vegada, se cerca certa **socialització**. Els artistes s'introdueixen per nous camins, experimenten amb noves tècniques comunicatives que escapen de l'obra única. Els gravats, les litografies, els cartells són mitjans cada cop més emprats pels artistes, mitjans que permeten arribar a un major nombre de gent.

Després de la primera guerra mundial, l'art, una volta autoanalitzats els seus elements i trencats els principis del codi pel qual s'havia regit, **intenta ampliar el seu camp objectual**, escapar de l'estret marc d'un quadre o del limitat volum d'una escultura. Aquesta ampliació tendria dos vessants. Per un costat, certa avantguarda russa i la Bauhaus apropen l'art al món de l'útil, al món industrial. L'artista hauria de desenrotllar una tasca dissenyadora de tots aquests objectes industrials que ens envolten. Per un altre, Duchamp i els dadaïstes elevaran qualsevol objecte a la categoria d'art. Els mateixos surrealistes s'interessaran per l'objecte trobat. La descontextualització i la voluntat d'artisticitat seran els únics requisits perquè qualsevol objecte o manifestació esdevengui artística. Una vegada oberta aquesta porta, els artistes denominats

avantguardistes, impulsats per un afany de novetat, de modernitat, d'experimentació, d'ampliació del seu camp objectual i d'acció, seguiran camins que s'obliden del quadre i de la pintura. En els anys seixanta els environnements, els happenings, qualsevol objecte, fins i tot el més pobre i considerat no estètic, es converteixen en manifestació artística. Cada volta l'obra d'art és més oberta i necessita de l'actuació, de la participació de l'espectador que és el que acaba de realitzar l'obra, destruint un dels dogmes de l'art occidental que s'arrossegava des del Renaixement, el de la divinització-mitificació de l'artista. I en els setanta els conceptuals ja no s'esforcen a construir cap objecte, cap obra. S'aconsegueix una desmaterialització total. La idea esdevé la producció artística. El que interessa és el pensament, el procés. Accions sobre el propi cos, sobre el paisatge o reflexions sobre què és l'art constitueixen l'obra. Aquesta manca d'elements materials pretenia acabar amb l'art-mercadaria, amb el muntatge comercial-capitalista que envolta el món de la creació. De totes maneres, s'arribaren a vendre les fotografies, els documents que donaven informació de la idea, de l'acció.

Aquest fenomen de la pintura de fugir del seu marc, d'intentar abastar altres llenguatges, d'ampliar el seu camp específic envaint territoris veïns ha estat general i comú amb altres arts. La poesia abandonava el ritme, la musicalitat i s'apropava a la imatge a partir dels calligrames d'Apollinaire fins arribar a la poesia visual. El teatre deixava de banda la paraula, l'argument, capficant-se en el món del gest, del moviment, del so, del color a partir d'Artaud. Les obres de Lindsay Kemp en són un exemple. La novel·la podia esdevenir poesia, joc de paraules o assaig que reflexionava sobre la seva finalitat o especificitat.

Paral·lelament, **la pintura i l'art s'endinsaven per altres territoris, filosofia, política...** impulsats a vegades per una dèria autojustificatòria. Primer foren els manifestos, els escrits teòrics on els artistes reflexionaven sobre la seva producció, analitzaven els components del seu llenguatge, justificaven la ruptura amb l'anterior codi. L'art es convertia en filosofia de l'art, corrent que arribava al paroxisme amb el conceptual. Després se cercà una utilitat vital, moral, social, política que justificàs la pràctica pictòrica. Els surrealistes no sols aspiraven a fer quadres, objectes estètics amb noves formes i continguts, sinó que posaven l'art al servei d'una revolució en el camp de la vida, de la moral, de la conducta i àdhuc de la política. L'artista i el mateix espectador s'alliberaven de dimonis interiors, de prejudicis i tabús. El realisme socialista de la Rússia postleninista buscava una utilitat política i social. Mitjançant caduques formes realistes tractava temes considerats revolucionaris, temes que poguessin educar el proletariat. Altres realismes han intentat tasques didàctiques, conscienciadors del poble, com el que sorgí a l'Espanya dels seixanta tant en pintura (Canogar) com en literatura (Blas de Otero, Celaya, Espriu, Pere Quart). I en l'àmbit de Mallorca una manifestació artística de clar contingut polític fou la portada a terme pel grup Cridada en el marc del Primer Certamen de Recerques Plàstiques d'Alcúdia (1976). Ompliren els carrers de nombroses figures de tamany natural que tenien uns trets que fàcilment recordaven els grisos i homes de Força Nova. L'art perdia els seus límits i es confonia amb la teoria, la política i la vida mateixa.

A Mallorca la modernitat en pintura ha tengut tres moments claus en els quals s'ha intentat lluitar contra l'academicisme que es concretava en un paisatgisme postimpressionista reiteratiu. Els primers atacs contra el codi realista-renaixentista es donen en els anys vint. La següent investida no es produeix fins a finals dels cinquanta amb el grup Tago que bàsicament s'enfrontà a la figuració des de postulats formalistes. I l'acció més contestatària i rupturista la duen a terme els joves pintors, fills de la Mallorca del canvi turística que

Miquel Barceló: «Ca amb reflex»

sortia d'un endarreriment crònic, els joves avantguardistes dels setanta que s'esforcen en portar a l'illa una mena de síntesi de totes les innovacions del XX (accions neodadaistes com les de Cridada, intents de socialització de l'art com l'experiència de Neon de Suro, objectes i poesia visual d'Andreu Terrades, pop de Cabot, informalisme gestual de Canet, conceptual de Tinus Castanyer etc.).

Els artistes més joves, els artistes dels anys vuitanta han tornat a la pintura, al quadre i fins i tot a una nova figuració. Potser a causa del camí sense sortida a què havia arribat el conceptual i/o potser per raons econòmiques. Aquesta nova figuració no és la tradicional, no es tracta d'un realisme del XIX ni d'un paisatgisme postimpressionista. No, no ho podia esser, tenint en compte l'existència de totes les avantguardes del XX, bagatge que és difícil oblidar. Aquests joves artistes fan una **pintura de síntesi, eclèctica**, sense cap pretensió d'innovació, d'avantguarda. Per primera vegada en aquest segle del canvi i la velocitat ens trobam amb un moviment que no ansia esser modern. Des de finals del XIX tots els corrents, modernisme, noucentisme, avantguardisme s'han bellugat emposos per un desig de modernitat com els seus propis noms connoten. L'expressionisme, l'informalisme i el surrealisme són els corrents que fonamentalment segueixen. No persegueixen continuar cap estil concret, agafen els elements estètics que els interessin en un moment determinat i els van barrejant. La deformació expressionista, la manca de perspectiva cubista, els colors vius i ferotges dels fauves, la gestualització, la matèria, la taca, el goteig fruit de l'atzar dels informalistes, l'automatisme i la imaginació dels surrealistes s'amalgamen en els quadres dels postmoderns. Practiquen una mena de **nomadisme estilístic**. Escèptics i irònics es distancien de qualsevol estètica determinada. Com diu Bonito Oliva es tracta d'uns transavantguardistes, d'uns nous manieristes que com els del XVI fan la síntesi de les troballes anteriors. Les mateixes darreres formes de vestir s'inspiren en components de modes passades. Tornen els negres i grisos, les americanes, corbates, calçons de cama curta, faldes tub. Qualsevol element s'usa d'una manera molt lliure i mesclant-lo amb els més insospitats. El mateix succeeix en el camp de l'arquitectura des de ja més temps. L'arquitectura de la

modernitat havia originat els inhabitable barris obrers i les fredes i repetides cases funcionals. Ara es torna a cercar certa calidesa, el detall decoratiu, la mescla eclèctica d'estils històrics o populars-tradicionals.

Superen l'antiga oposició abstracció-figuració. Qualsevol objecte, l'home i l'animal constitueixen els temes més sovint tractats. En aquest món industrialitzat, massificat i contaminat **la temàtica de l'animal** o altres motius que poden semblar senzillament decoratius no deixen d'esser una evasió, un allunyament de la realitat, un buscar mons imaginaris que serveixin de conhort. S'ha muntat, com a fruit d'aquesta tendència, als locals de la Caixa de Barcelona (març-abril 1984) una exposició titulada «La imatge de l'animal» on se'ns mostren paral·lelament obres prehistòriques i postmodernes que tenen com leiv-motiu comú el motiu iconogràfic de l'animal.

Ara bé, afirmaria que el tema resulta gairebé un pretext. El que més interessa és **el tractament, la forma** que reflectiria la realitat dels anys vuitanta. El traç agressiu, descurat i ràpid, el color viu i violent, la matèria amuntegada i rapinyada, les taques, els regalims, els goteigs, la pintura llançada amb força i a l'atzar connoten aquesta **virulència i agressivitat** dels nostres temps, agressivitat que l'home urbà acaramulla i necessita vessar de qualche manera.

En alguns casos desapareix tot esteticisme, arribant-se a l'apologia del lleig. Els dos grans pilars de l'estètica occidental basada en el món grec, han estat la imitació i la bellesa. Les primeres avantguardes colpejaren la imitació, desfent cadascun dels seus elements. Però la bellesa fins ara s'havia salvat. Fins i tot l'obra dels informals i de l'art pobre estava tenyida d'esteticisme. Com exemples sols cal citar un Tàpies o un Guinovart. S'havia cercat la bellesa del costat pobre i caduc de la realitat. Un Tàpies ens ha fet gaudir de les parets velles i descrostades i un Guinovart amb el fang, l'arena, les fustes o el rostoll cremat. Materials pobres i fugissers que se'n riuen de l'eternitat de l'art, però bells. En canvi, molts dels postmoderns no tenen cap intencionalitat esteticista, juguen amb el desagradable, amb el lleig. Davant obres de Ferran García Sevilla he arribat a tenir una sensació fastigosa. Lletjor i agressivitat també traspua la moda punk, almenys la més genuïna.

Es tracta d'un art càlid (seguint terminologia de X. Rubert de Ventós), intuïtiu, irracional, subjectiu. Tot l'art del segle XX ha oscil·lat entre dos pols, el càlid i irracional de l'expressionisme, desitjos, imaginacions sense subjectar-se a normes, estils, estètiques, preceptes. Sovint es tractaria d'obres que surten del cor i van dirigides al cor. Poden causar una sensació agradable o fins i tot de fàstic. Seria una mena d'alliberació de la tensió que crea aquest món modern, industrial, urbà, caòtic, agressiu, sense esperances ni déus.

L'artista, nou romàntic, s'aferra al seu jo, a la seva individualitat i defuig tota empresa col·lectiva. S'esvaeixen els grups als quals foren tan afecionats els avantguardistes (serveixin d'exemple en el cas mallorquí el Tago i el Cridada). Els afanys racionalistes, científicistes induïren a una praxi pictòrica despersonalitzada en moviments com el pop, el cinètic o el minimal. La pinzellada, la matèria, tota petjada de personalitat havia de desaparèixer. S'arribaren a fer parelles d'artistes que treballaven en comú com Arranz-Bravo i Bartolozzi o l'Equip Crònica, els dos ja desfets actualment. Ara l'artista torna a abocar tota la seva individualitat sobre la tela i es tanca sobre si mateix escapant de grups, tàndems pictòrics i pintures planes i despersonalitzades. Els joves pintors de l'avantguarda mallorquina dels setanta que realitzaren accions conjuntament com les del grup Criada, com l'empresa de Neon de Suro, es troben ara enclaustrats en les seves torres d'ivori, totalment separats i fent cadascú la guerra pel seu compte.

En aquest llogaret planetari que s'ha convertit el món la pintura postmoderna s'escapoleix dels localismes per a esde-

venir cada cop més **internacional**. Malgrat els intents de Bonito Oliva de lligar la transavantguarda amb un art nacional italià, pocs trets peculiars hi podem trobar i ens seria difícil esbrinar el país al qual pertany un quadre.

Després de l'autoanàlisi de cadascun dels seus elements per a arribar al codi i destruir-lo, de l'ampliació del camp objectual, dels intents d'eliminar els límits, de l'afany de transcendentalització s'ha arribat en aquests moments de desencís a una **consciència de la pròpia realitat de la pintura** i límits, de l'anacronisme que constitueixen els seus esforços trascendentals, redemptors en un món en què un quadre és un simple objecte per a consum i gaudi de minories i per a la pròpia fruïció del creador i fins i tot una mercaderia. En el món del cinema, de la televisió, del vídeo, de la comunicació de masses els intents educatius de la pintura resulten una inutilitat. Tota preocupació ètica, filosòfica, missatges de salvació s'han oblidat. L'artista ja no es preocupa de teoritzar, senzillament de pintar.

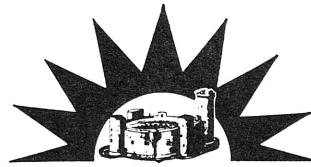
Aquesta nova plàstica ha aflatat gairebé a la vegada en els països capdavanters en el camp artístic. Les darreres exposicions com la de la «Transavantguarda italiana» (Fundació Miró, Barcelona 1983), «Tendències a Nova York» (F. Miró, Barcelona, gener 1984) o la del neoexpressionisme alemany (La Caixa, Barcelona 1984) resulten simptomàtiques del nou panorama. I fins i tot són indicatives les antològiques sobre expressionisme (sobretot Die Brücke) i Munch. La mostra «**26 artistes i 13 crítics**» ha demostrat que el nou tipus de pintura també s'imposava a Espanya. Entre els participants destaquen Menchu Lamas, Frederic Amat i dos mallorquins. Un d'ells és **Miquel Barceló**, considerat en el seu moment el primer transavantguardista espanyol. Fins al 1978 es mogué dins els grups contestataris i antiacadèmics de la pintura mallorquina. A partir d'aquesta data torna a Barcelona i cansat de l'actitud provocativa comença a realitzar una pintura neoexpressionista plena de força, agressivitat i no exempta d'esteticisme en la qual sovintega el tema del ca. Pintura que l'ha portat a l'exposició d'Arco a Madrid l'any 1983 i 84 i que li ha donat fama internacional. Alemanya i Itàlia ja són fites importants dins la trajectòria d'aquest jove pintor que no arriba encara als trenta anys. **Ferran Garcia Sevilla** és l'altre. També resideix a Barcelona i participa en els setanta en el corrent conceptual. A partir de 1978, després d'una malaltia, abandona les fredes reflexions sobre el llenguatge artístic i torna a la pintura, a una neofiguració agressiva i lletja.

A nivell illenc més estricte ja nova estètica també s'ha deixat sentir malgrat que d'una forma tangencial. La darrera exposició del pollencí Joan Bennàssar a la galeria Maegt de Barcelona (juny 1984) n'és un exemple o «Unifruit Bananas» d'Andreu Terrades amb una temàtica violenta i un traç agressiu que s'oposa a la línia serena, acurada i tranquil·la i al món dels ocells, arbres, mariners, al món nostàlgic i perdut de l'obra anterior. I en certa forma el mateix Tomeu Cabot que ha adaptat una temàtica sexual, fàl·lica, crua, provocativa, virulenta, desagradable a la vegada que ha aguditzat una actitud d'escàndol neodadaïsta, actitud més propera al món de les avantguardes que al desencís postmodern.

Aquest canvi, aquest tornar a la pintura, al quadre, a una neofiguració sintètica, eclèctica que no es subjecta a cap estil determinat, amb formes agressives, violentes i àdhuc lletges, sense cap pretensió de transcendència, d'avantguarda, d'esteticisme, aquest art postmodern (que per alguns com Susan Sontag és un simple reflex d'una ofensiva conservadora) pot obeir a diferents causes: al cansament de la fredor, racionalitat i camí sense sortida a què s'havia arribat amb el conceptual; al desencant, la manca d'esperances, de déus en els quals creure; a cert muntatge comercial del món de les galeries; i fins i tot al factor moda, a les imitacions que surten per tot arreu quan sorgeix qualsevol innovació.

Tot apropament a un fenomen, tot intent de clarificar un panorama, de cercar uns trets i unes causes, tot esforç de classificació comporta una esquematització de la complexitat de la realitat. Som conscient d'això, però esper que hagi aconseguit esquivar els perills de la simplificació i de la manca de perspectiva en el temps.

JAUME TORRES I ESTRADÉ
Alcúdia, juliol 1984

Mobles

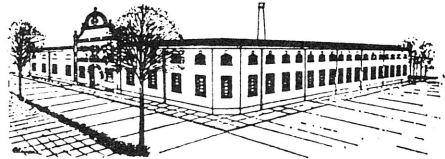
Tonent

MOBLES AUXILIARS
(Fabricació pròpia)

General Riera, 40

Telèfon 29 25 55

PALMA DE MALLORCA

FÀBRICA D'ARTICLES DE PELL

guants

bosses

peces de vestit

i marroquineria en general

Gran Via de Colón

Telèfon 50 19 00

INCA

Índex de «Lluc» 1984

AGUILÓ, Cosme	
Presentació d'un llibre de Cort Reial mallorquí del s. XIV	201
AGUILO, Francesc	
Pels camins i les places: la festa del teatre	247
AGUILO I RIBAS, Catalina	
El cinema	40
Pep Canyellas, a la Galeria Altair	122
«En la ciudad blanca», d'Alain Turner	124
ALCINA ROSSELLÓ, Llorenç	
La Mare de Déu de Lluc i l'Església local de Mallorca	167
ALCOVER, Josep Antoni	
Ciència i conservació	70
Ciència i conservació (i II)	108
ALENYAR I FUSTER, Miquel	
1983: un balanç anticipat	4
ALOMAR, Antoni I.	
Col·loqui sobre «Les fonts orals»	119
AMENGUAL I BATLE, Josep	
Antecedents històrics d'una Província eclesiàstica balear	105
Lluc dins Mallorca als ss. XVI-XVII	146
BADIA I MARGARIT, Antoni	
Presentació d'un llibre de Cort Reial mallorquí del s. XIV	201
BAGUR FROILAN, Sebastià	
La realitat turística. Apunts per a la seva reivindicació a l'escola	102
BALLESTER VIVES, Ramon	
La popularitat de Lluc (Reflexions a l'entorn de l'Any de Lluc)	163
BASSA, Ramon	
El llibre infantil com a element d'intervenció socio-educativa	222
BESTARD CID, Sílvia E.	
Una experiència educativa: els tallers de «la Caixa a les escoles»	174
BENASSAR, Antoni	
Universitat i societat	8
BENASSAR VICENS, Bartomeu	
Benaurança de la pau i la justícia	67
BOADA, Francesc	
Entre la pedagogia i la literatura, amb permís de la imatge	238
BONAFÉ, Francesc	
Notes florístiques sobre el terme de Lluc	169
BOSCH, Esperança	
Dona i psicologia. Apunts per a una reflexió	182
CALAFELL, Antònia	
Les organitzacions de les dones durant els darrers anys del franquisme	190
CANYELLES, Joan	
Llorenç Serra Ferrer: Un treball seriós al servei del futbol	96
CARIA, Rafel	
Lletra a Barceloneta 80	111
CAVALLER, Ramon	
TV 3 en català. Negociar uns drets?	86
Teatre a Mallorca	117
CENTRE DE CULTURA POPULAR	
II Mostra d'activitats i espectacles populars	120
CUBELLS I SALAS, Francesc	
El llibre català per a infants i adolescents: evolució i tendències	231
DAVIU VICH, Guiem	
Na Catalina i es seu jersei vermell i gruixat (traducció d'un conte de M. Macourka Pohadky)	32
DEYÀ PALERM, Miquel	
Un Institut Municipal d'Educació	98
DÍAZ PLAJA, Aurora	
Els premis literaris per als llibres infantils en català ..	242
DURAN, Pep	
El llibreter-animador, una figura que incideix en la formació de lectors i en la difusió dels llibres	245
EDITORIALS	
A Joan Miró, gratitud i homenatge	2
Un any d'Estatut	49
Vot nacionalista	87
Què és el Mallorca?	88
Lluc per Mallorca	126
Un any culturalment perdut	178
Campanya de normalització lingüística, a la fi!	218
ESTELRICH I MASSUTÍ, Pere	
Sobre «Vetlades d'antany», un nou disc de «Música nostra»	43
FISAS ARMENGOL, Vicenç	
El desarmament: un projecte per a desmilitaritzar la societat	58
JANER, Catalina	
Homenatge a Miquel Fullana Llompart	210
JANER MANILA, Gabriel	
Quatre llegendes de les terres de Lluc	151
El relat oral	219
JASSO GARAU, Vicenç	
Funció educativa de l'eidos. Aproximació a la ideologia del poble de les «Rondaies mallorquines»	33
JAUME GUARDIOLA, Francina	
Rafel Caria, poeta de l'Alguer	111
JUAN I MESTRE, Rafel	
L'arxiu del Col·legi de Lluc	136

llegiu

**mallorca
socialista**

**la revista
de l'esquerra
mallorquina**

PSM Partit Socialista de Mallorca
carrer Temple, 7 - Ciutat

A l'entorn de les Vetles de Santa Maria de Lluc	142
L'escolania antiga de Lluc	161
LEDERACH, Jean Paul	
El moviment pacifista	50
LLABRÉS I MARTORELL, Pere	
Cronologia de Lluc	128
Els aniversaris de la Coronació Pontifícia de la Mare de Déu de Lluc en la nostra revista	155
Ofrena de la revista «Lluc» en el centenari de la coronació pontifícia de la Mare de Déu	200
LLADONET, Joan	
El Premi Baldiri Rexach a les escoles i els mestres, a Palma	207
LLOFRIU, Pere	
L'esclatada	30
LLOMPART, Gabriel	
La més antiga estampa de la Mare de Déu de Lluc	138
LLOMPART, Josep M.	
Versió de «El desertor» de Vian Boris	60
Corones poètiques	159
LUBRIN, Emilio M.	
Déus d'herba	93
MACOURKA PHOADKY, M.	
Na Catalina i es seu jersei vermell i gruixat	32
MANRESA, Andreu	
Un equip de futbol i res pus	90
MARÍ I TORRES, Genoveva	
Una experiència en el camp de l'educació sexual	193
MAS, Francisca	
La situació de la dona en el dret penal	185
MESQUIDA, Biel	
Jordi Arthur Orwell Blair, amic Jordi	18
MIRALLES MONTSERRAT, Joan	
Presentació d'un llibre de Cort Reial mallorquí del s. XIV	202
MONTIEL, Rosa	
Dona i psicologia: apunts per a una reflexió	182
MONTOLIU, Esther	
«Oh! però si jo pensava que tu eres una dona alliberada»	180
MORA, Joan	
La pedrera, tan minsa	95
MOYA, Margalida	
La dona i el cristianisme	198
NADAL, Antoni	
Crònica política de 1983	14
NOGUEROL, Josep	
Mediterrània avui	28
Les illes de la Mediterrània occidental	82
Mediterrània sud: el Maghreb	114
OBRA CULTURAL BALEAR	
Un any culturalment perdut	178
OBRA CULTURAL DE «LA CAIXA»	
Primer festival de Cinema cinetífic i cultural	26
Ulls i estrelles. Els nins i Miró	68
Obra Agrícola de «la Caixa de Pensions»	112
Breu viatge al món de la matemàtica	204
Cinema històric. La Revolució Francesa	254
OLIVELLA, Martí	
La participació de Mallorca en la Fundació per la Pau	44
OLIVER I FUSTER, Joan	
Joan Miró, l'Obra Cultural Balear i la correspondència de joventut entre Miró i Bartomeu Ferrà	22
PALAU I CAMPS, Josep M.	
El Pre-Festival de Teatre «Memorial Llorenç Moyà»	206
PASTOR, Xavier	
1983: L'ecologisme una força que creix	10
PASTOR I HOMS, Maria Immaculada	
Els obscurs anys de la postguerra i el paper de les organitzacions femenines	188
PLANAS SANMARTÍ, Jacint	
El Mallorca, menys que un club	89
PORRET, Francesc	
L'antimilitarisme popular als Països Catalans (1773-1909)	51
Pacifisme o antimilitarisme	57

RAYÓ I FERRER, Miquel	
L'àguila peixetera a les Rondaies mallorquines	37
SAMPOL, Pere	
Presentació d'un llibre de Cort Reial mallorquí del s. XIV	201
SUWAMISCH (tribu de pells roges)	
Així s'acaba la vida... i començam a sobreviure	52
TAULER VALENS, Bartomeu	
Balanç '83 - Utopia '84	19
TORRENS VALLORI, Catalina	
Funció educativa de l'eidos. Aproximació a la ideologia del poble de les «Rondaies mallorquines»	33
TORRES I ESTRADÉ, Jaume	
La realitat a l'obra de Miquel Brunet	79
La pintura de la post-modernitat	256
TOUS MASSANET, Llorenç	
La Teologia de l'Alliberament vista des de Mallorca	250
ÚBEDA GRAMAGE, Teodor	
Any de Lluc	127
VALERO I MARTÍ, Gaspar	
Nevaters i cases de neu	73
VENTURA, Núria	
Tendències de la literatura infantil actual: un intent d'anàlisi	228
VENY, Cristòfor	
Les arrels prehistòriques del santuari de Lluc	132
VIAN, Boris	
El desertor	60
VIDAL, Alexandre	
El Reial Mallorca: club de futbol per una de tantes casualitats	91
VIDAL ALORDA, Antònia	
El cinema introspectiu de Margarethe von Trotta	195
VILLALONGA DE CANTOS, Priam	
L'exposició d'En Peña	121
XIRINACS, Lluís M.	
Què és la no-violència?	56

J. Masdeu
 Josep Tous Ferrer, 1 - Tel. 216033 - Palma de Mallorca

*al servei
 de la dona
 jove i elegant*

dona
 corseteria
 J. Masdeu
 COLON, 62 - Tel. 216558
 Palma de Mallorca

Diners sense distàncies.

Aquest és el símbol de "la Caixa".

La Caixa d'Estalvis més important del país.

Més de 800 oficines, connectades per teleprocés, a Catalunya i Balears, Madrid, València, Saragossa i Bilbao. A qualsevol, i en el moment que vulgui, vostè pot disposar dels seus diners a l'instant, a través de les llibretes d'estalvi, els talonaris de compte corrent, les targetes de crèdit, els caixers automàtics...

A "la Caixa" no hi ha distància per als diners.

CAIXA DE PENSIONS

"la Caixa"

LA NOSTRA LLENGUA: COMUNICACIÓ i CONVIVÈNCIA

CAMPANYA PER LA NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA
A LES ILLES BALEARS

